

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

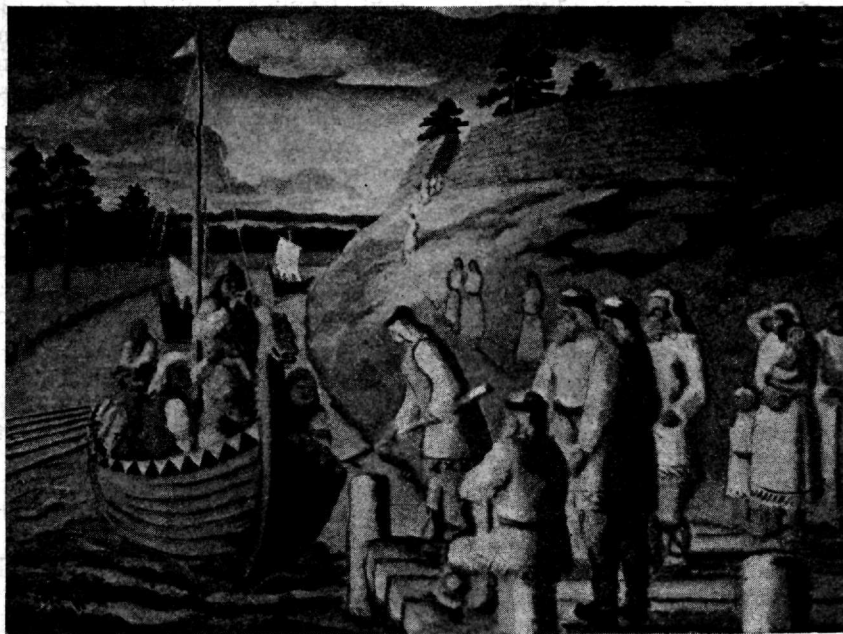
№ 14/15.

Laupäeval, 17. aprillil 1926.

VIII aastakäik.

MUISTSE EESTI SÕJATEGEVUSEST.

VÕITJATE VASTUVÕTT MAALINNAS.

Ed. Mäso maali järele.

(V. tekst lhk. 342).

SISUSTIK: A. J.: Rahvusline aade meie kaitsevæe kasvatuses. — Olge tervitatud noored kodanikud meie kaitsevæe ridades. — R. M.: Noorsoo sõjaline ettevalmistus Cehho-Slovakkias ja Poolas. — E.: Kui põline Eesti tamm. — A. S.: Mälestusi 5-dast Võnnu jalavæe polgust. — II üleriikline kehalise kasvatuses kongress. — Kaitsevægi ja kehaline kasvatus. (Kokkuvõte kaitsevæe kehalise kasvatuses juhataja kol-leitn. G. Maseri referaadist, mis peetud 9. IV. 1926 a. II üleriikl. kehalise kasvatuses kongressil. — J. R.: Vigastatud Sõjameeste Ühingu IX kongress. — Kustas: On vaja luua oma ideoloogia. — C. Kr-nn.: Kaitse tankide vastu. — G. Leets: Organisatsioon ja alluvus kahurvæes Saksa määrustiku järele. — —an—: Majapidamisest ja arvepidamisest üksikus väeosas või asutuses. — H. V.: Leegiheitja väärtus meie oludes. — „S“: Nõukogude-Vene Baltimere laevastiku võimalik koosseis 1926 a. navigatsioon. — O. M.: Mõni sõna laske-eeskirja vihk II 3, 4 ja 5 peatükkides ettenähtud korraldamisest. — K-t-n.: Distsipliini üksikasjust. — Andmetel A. L.: Kahuri ning gaasi tarvitamise võimalused lennuaes. — A. Rääk: Üksiku laskuri lahingettevalmistus. — M.: Kehalise kasvatuses tundide demonstratsioonid. — E. Meos: Märkusi artikli kohta „II-ne diviis 7-me aasta eest“. — E. Meos: Petseri vallutamine soomusrongide poolt 29. märtsil 1919 a. — Tung idasse. — M.: Leninism. — A. S.: *Ed. Mäso*. Muistse Eesti sõjategevust. Võitjate vastuvõtt maalinnas.

Rahvusline aade meie kaitsevæe kasvatuses.

Märkus: Avaldamiseks saadetud kindralstaabi ülemalt. Toimetus.

Ärgem unustagem minevikku:
Tulevik tugineb minevikule.

Anatole France.

„Le livre de mon ami“.

„Austa end ise, siis austavad sind ka teised,“ lausub tark vanasõna. Üsikut inimeste kui ka kogu rahva väärtus oleneb esimeses järjekorras sellest, kuid võrdi s e osatakse hinnata omas eneses ja terves rahvas peituvaid väärtusi. See on rahvusline uhkus, rahvusline iseteadvus. See on määratu suur tegur rahvaste kasvatuses, enda maksmapanemises, riiklise organisatsiooni loomises ja selle kindlustamises. Enese väärtustundest oleneb ka suurel määral, kuid võrdi teised rahvad sinuga arvestavad, ainult konstateerides olemasolevaid fakte.

Sarnases rahvusliku iseteadvuse hinnangus satutakse sageli kahte äärmusse: enese ülehindamine ja enda alahindamine.

Esimene on eriti omane germaani rahvastele — sakslastele, kes avalikult propageerisid väidet: „Sakslased on jumalast valitud rahvas teiste üle valitsema ja maailma parandama.“

Ilmasõda andis sellele germaani ülehinnangule-upsakusele tugeva hoobi, kuid ta ei ole kaugeltki kadunud.

Teine äärmus — enda alahindamine on omane meile, soome-ugri rahvastele. Soome-ugri rahvad, kes minevikus Euroopa määratu maaala peremehed olid, ei suutnud kaua püsida, sest neil puudus esimeses järjekorras rahvuslik iseteadvus, mis neid oleks koondanud tugevaks riikliseks organisatsiooniks.

Tulid tugevamad rahvad ja surusid nad nende asukohtadelt välja. Jäid vast järele üksikud rahvuslised saared Volga ääres, Baltimere kallastel ja Donau madalikul. Ka eestlaste kurblooline minevik tõendab, et sakslaste sissetungil XIII sajangu algul puudub eestlastel üldine rahvuslik-riiklik korraldus, mis oleks neid sakslaste vastu võitluses kümnekordselt tugevaks teinud. Vabaduse kaotusega,

mida kaitsti küll nii südilt, vaob ka rahvuslik iseteadvus ikka rohkem ja rohkem kängu. Ja mis rahvuslist iseteadvust võis olla orjal, keda juhtis kiltri ja kupja kepp mõisa põllul. Oleme olnud aastasade jooksul kui kidur ja jändrik vaevakask soisel pinnal“ (G. Suuts), kelle juurtel on puudunud elustav maamuld.

„Sammudes läbi pika mineviku oleme pidanud leppima hundi osaga, keda kujutab Poola kunstnik pakases talvekülmas vaatlemas vilkuvaid tulesid külas: seal inimesed, soojus, elu, — siin külm, nälj. (K. Pätsi kõne Riigikogu maja avamisel).

Armastan vahel vaadelda Pariisi ajaloolisi mälestussambaid ja ma arvan, et prantslastel ei ole tarviski õhutada ja kasvatada rahvuslist iseteadvust: siin räägib juba iga uulitsakivi ainult selle rahva kuulsast minevikust.

Millise kontrastina esineb meie vana Tallinn, mille muinsused kõnelevad vaid võõraist valitsejast.

„Pikk-jalg ja Lühike-jalg“ on kujukad sümbolised mõisted ja nende ebaproportsioonilistel jalul on lombanud kogu rahva minevik.“ (Olsson — Tallinnas käigu puhul.) Meie nõrka rahvuslist iseteadvust on alati suigutanud nende võõraste ülevõim, keda olime harjunud nägema enda peremeestena.

Kuid nüüd, kus oleme ajanud end riikliselt püsti, kus oleme väärilised teiste rahvastega — nüüd oleme nagu vangid, kes tulnud pimedast vanglast, sattunud heleda valguse kätte ja kes silmapilguks kaotanud orienteerumise võimaluse. Teistel rahvastel on nende minevikukuulsus, mis õhutab nende rahvuslist enesetunnet tuleviku tööks. Meil puudub sarnane minevik. Meil puuduvad püramiidid, mille kivid räägiks meile aastatuhandeid, meil puuduvad triumphaal-arkad, mille alt oleks läbi marssinud ajaloolised võidurikkad väed. Meie minevik on olnud negatiivne. Kuid sellegi peale vaatamata võib ta rääkida igale meie kodanikule selgelt: „Ärge unustage minevikku — teist enestest oleneb, et ta enam ialgi ei korduks.“

Prantslased, kes lõpetasid ilmasõja võitjadena, loevad oma võidu suurimaks ausambaks tundmatu sõduri haua. See asub Pariisis kuulsal triumphaal-arka võlvi all, kust omalajal läbi marssis Euroopa võitja Napoleoni Suur-Armeer. See haud on lihtne bronzs tahvel, mille all puhkab Verduni võitlusväljalt toodud tundmatu sõduri laip. Tema haul leegitseb ööd kui päeva väikeses raudurnis sinakas ohvrituli.

Siia tundmatu sõduri haulale toovad kõige ilma välisriikide saatkonnad aupärgi, siin haua ees peetakse Pariisi suuremaid paraade. Selle lihtsa bronzs tahvli ees paljastab iga prantslane aukartuses oma pea. Siin alati vilkuvat ohvritule ees võib näha põlvitamas mõnd vana ema, leske, ... eks ehk siin puhkab tema poeg, mees, kes langes inimsoo suurimas heitluses ... Meieaja rahvuslase iseteadvuse õhutuseks ei olegi tarvis enam püramiide, ei ole tarvis määratuid kivimürakaid, mis räägiks tummal keelel minevikukuulsusest.

Meie aeg vajab lihtsat, kustumata ohvrituld tundmatu sõduri haulal. Meie aeg vajab selle ohvritule lõõmavat leeki igas üksikus kodanikus. Ta ärgu kustugu sealt, et uutel saatustel päevil ta ühineks määratuks jõuks, kui rahvuslik-riiklik iseolemine otsustamisel. On huvitav see, et vaadeldes suuri mälestussambaid, jätavad nad vaatleja nii sageli külmaks, ükskõikseks. Ja vast nii mõnigi väike üksikasi, väike sümbolne mälestus nagu see tundmata sõduri haudki, sunnib sind tahtmatult kaasa elama, kaasa mõtlema.

Kui Poola N. Venemaaga rahulepingu tegi, siis oli huvitav see, et üheks tingimuseks oli: Poola saab tagasi Kostuschko mõõga kui Poola ajaloolise vabaduse sümboli. Selle mõõga annetasid Ameerika kodanikud Poola vabaduse juhile Tadeus Kostuschko'le järgmise sooviga: „See mõök on valmistatud Ameerika kodanikkude vabadest annetustest ja iga vabatahtlik santiim selles mõõgaterases karjub terve Poola rahva vabaduse järele.“ Poolakad hindasid õieti oma ajaloolise kangelase sümbolset mõõka. Rahvusliku aate õhutust ja kasvatust peab energiliselt arendama kool ja kaitsevägi. Ei mitte palgaline ametnik, kes teenib ainult tunnitasu, vaid hingega inimene, kelles eneses olemas armastus oma rahva ja kodumaa vastu. Et teisi sütitada, peab ise ennem põlema. Meie iseseisvuse tekkimisega sai meie nooresoo kasvatus järsu pöörde. Näis nagu üleöö nõiaväl kõik muutunud olevat: oma kool, oma kaitsevägi, oma õpetaja, oma ohvitser. Aastapäevil ja igal muul pidulikul juhusel toonitatakse rahvuslasest vaimust, räägitakse suuril sõnul kasvavast noorusest, kes eeskujuks võtaks meie vabaduse ja iseseisvuse aate eest võitlejaid.

Kuid... need ilusad sõnad ja soovid on jäänud senini nagu õhku heljuma.

Ei ole need aated seni nagu tarvilist pinda leidnud, et leida teed meie noorsoo hinge.

Meie rahvuslase iseteadvuse kasvatus ei ole kaugeltki sellel kõrgusel, ja eriti sõjaväes.

Meil mürgitab õhku ja noorsoo hingi see tuttavaks saanud lause: „Ah, mis meie ka oleme, võime mis meie ka võime“. See on rahvusliku iseteadvuse alahindamine. See on nagu ving toas, mille tekitajaks vast mõni üksik tukijäänus kustuvate süte all, kuid millest küllalt, et mürgitada kogu maja õhku.

Meie olime oma õpeasutuste loomisel ja organiseerimisel liig agarad võtma oma noorsoo kasvatajaks inimesi, kelle hinges kaugeltki ei mahu meie rahvuslik-riiklik iseolemine. Meil vabandati „eriteadlaste“ puudusega, kuid meil unustati selle vähese kasu kõrval see suur kahju, mis tekib tahtmatult sarnasest tunnitasu teenivast ametnik-lektorist.

Meieaja kool ei tohi olla keskajaline skolasiline õpeasutus, kus domineerib teoreetiline õpekava, kus valmistatakse ette elu ja võitlust tundmatuid inimesi, kellel puudub usk iseendasse ja oma võimetesse, kellel võõras mõiste, et ka meie midagi oleme ja midagi võime. Võõra keele ja võõra meelega „eriteadlastest“ imbub see hingeline jõuetus, olgugi et viimased ei väsi tõendamast meile ja meie riiklikule iseolemisele oma „sõprust“.

Sarnaste „sõprade“ kohta lausus vana-tetamendis kuningas Taavet omalajal: „Jehoova hoi mind sõprade eest, sest vaenlasest saan ma omal väel võimust“. (Taaveti laul.)

Võitluses olemasolu eest on maksev see lihtne algtoode, et endine metsloom ei olegi kultuurinimesele enam kardetav: tema hävitamiseks leitakse mõjuvat rohtu. Kuid palju kardetavam on üksikule inimesele ja kogu rahvale nägematu pisielukas, kes asub organismis „süütu sõbra“ näol, uuristab ja närib kuni organism kokku variseb. Ja häda sarnasele riiklikule organismisele, kelle elundites pesitsemas sarnaseid pisielukaid.

Prantsuse sõjaväe moraalses kasvatuses on kaks tugevat külge: 1) sinne kasvatus on vaba suurest teoreetilisest õpeainete bagashist. Siin õpetatakse inimesi mitte kuulama, vaid mõistma ja tegutsema. Siin domineerib töökooli põhimõte.

Siinne kool ei kasvata sõnakuulelikke teendeid, kelle tahe ja otsustusvõime rudimenteeritud, vaid siin kasvatatakse tegu võimsaid inimesi, kes selgelt teavad, mis eest nad asuvad kord võitlusse.

2) Prantsuse sõjaväe kasvatuses ei tunta „ametikku-lektorit“, kelle mõte ja meel kaugel riiklikust ja rahvuslikust vaimust.

Siin ei harrastata ka mingit šovinistlikku marurahvustust. Ei. Siin hõõgub igast loengust kainet enese ja oma rahva väärtuste ja võimete kritiseerivat hindamist.

Kui üks meie keskkooli õpetajaist hiljuti Ameerikas käis sealsete koolioludega tutvumas, siis oli ta üllatus suur, et Ameerika noor kodanik nii vähe teadis teiste rahvaste ajalugu, maadeteadust jne. Kuid mida ta teadis põhjalikult, see oli Ameerika kodaniku kohused, õigused, seadused elus ja ühiskonnas.

N. Vene sõjaväe õpeasutustesse ja punaväe Akadeemiasse võetakse ainult ideelisi kommuniste. Enamlased on äru saanud, et on vähe mõne eksami mahavõristamisest: neile on palju tähtsam punaväe juhi ideeline meelsus.

Meie kaitseväge kasvatuseasutustes on olnud rahvus-aate õhutus kõrvaline asi. Ärge arvake, mu härrad, et siin oleks tarvis mõnd erilist lektori jälle, või koguni propaganda ministrit. Ei. See oleks üleliigne.

Rahvuslist iseteadvust ei saa õpetada mõne eriainaena, kuid iga lektor peab olema ideeline rahvuslane. Ideed ja aated antakse edasi ainult hingega, siis ainult leiavad nad tee noorte hingesse.

Rahvuslik aade on see loosung, lipukiri, mis aluseks kogu meie iseolemisele. Rahvuslik aade on sõjaväe ja seltskonna üheks tervikuks ühendaja.

Enne ilmasõda oli üldiselt tuntud väike nägematu vaen sõjaväe ja seltskonna vahel. Eriti harrastati seda Preisi ohvitserkonnas, kelle ideoloogia järele õige inimene algas alles Preisi leitnandist. Vene ohvitserkonnas nimetati tsiviilnimest üleolevalt „muak'iks.“ Ohvitserkond ja sõjavägi oli kastiline, erinev instituut, kellel vähe oli ühist oma rahvaga.

Tunti ainult ohvitserkonna auküsimust, mitte aga rahvuslikku auküsimust.

Selleaja ohvitserkonda iseloomustab kujukalt Inglise suur teadusemees T. Bucle omas ülihuvitavas raamatus: „Inglise tsiviilsatsiooni ajalugu“. ..., kui inglise aadelimehe

poeg õige vaimukehv on ja kuhugile mujale ei kõlba, siis jääb temale ainult üle, kas astuda sõjaväkke või hakata vaimulikuks. Need kaks elukutset annavad ka kõige vaimukehvemale leiba.“

Kuid ajad on muutunud, sellega tihes ka inimesed ja eriti just sõjaväed oma ohvitserkonnaga eesotsas.

Meie ajal maksab Jaapani vana Samuraide vanasõna: „Kirsiois on ilusam õitest ja sõjaväelane on parim kodanikest.“ Selle sümboliks kannavad ka Jaapani sõjaväelased kirsioie graveeritud kujutust oma mundri nööpidel.

On kadunud kastilised kuningate ja keisrite sõjaväed, kus harrastati upsakat üleolemist. Meie ajal tuntakse ainult rahvuslikku kaitseväge.

Iga kodanik on sõdur ja iga sõdur on kodanik. Ohvitser ja ohvitser-lektor olgu rahvuslise iseteadvuse kehastaja ja õhutaja. Tema on see, kes lahingväljal kuulirahes peab mõistma juhtida inimhulkasid, viia neid võidule. See võit vajab suurt rahvuslikku aadet, sest tee võidule käib ainult üle ohvrite.

Ei ole ükskõik, kes ja kuidas seda tulevast juhti ette valmistatakse.

Millise tähelepanekuga valitakse Prantsuse sv. kasvatuseasutuste lektore ja millise vaimustatud rahvusliku aate õhujatena ollakse siin tööl!

Lätis peab Kõrgemas sõjakoolis loenguid president Tshakste. Ma usun, et ei olnud küll tunnitasu-see, mis selle halli riigipea oma noortele väejuhtidele sundis loenguid pidama! Sõjaväe kasvatuses on vähe kuivadest teadmistest, mida maha võristatakse loengute näol, jättes täiesti sööti rahvusliku tunde arendamise ja tahtejõu kasvatuse. Elu ja lahingväli nõuab inimesi, kellel terasest tahtejõud, kes murravad tee läbi eluraskuste ja kes kui vaimustatud isamaalane ka lahingväljal langedes lausuks meie kodumaa muinaskangelase sõnadega: „Kutsu, kodumaa, ma tõusen ka hauast, kui vajad kord mu abi“. (Suur-Tõlli muinasjutt.)

Pariis, Kevadpühil 1926. §

A. J.

Olge tervitatud noored kodanikud meie kaitseväge ridades!

Jga aasta kevadel ja sügisel meie kaitseväge täitub noorte kodanikkudega, kes siia ilmuvad teostama neid kõrgeid ülesandeid, mida neilt nõuab riigikaitse. Rahuliku kodaniku julgeolek ja heaolu ei ripu ära mitte ainult tema enda isiklikust julgeolekust, vaid

on kõige tihedamini seotud terve Eesti rahva ja Eesti riigi hea käekäiguga. Ainult riiklik organisatsioon suudab tagada kodanikule praegusaja tingimustes rahuliku töö võimalused kõigil aladel. Kui nü, siis ka iga kodaniku, iga iseseisvalt mõtleva eesti rahva liikme

õiguseks ja kohuseks on: kaitsta oma riiklist iseseisvust, sest sellega kaitseme ühtlasi kõige paremini iseennast ja oma töövilja, kaitseme oma kodu, oma perekonda, sugulasi ja üldse kõike, mis meil on armas ja kallis.

Kuid riigikaitse teostamine praegusaja tingimustes on väga keeruline ülesanne, mis nõuab kodanikut põhjalikku ja mitmekülgset ettevalmistust. Ei saa seda enam teha nii lihtsalt ja vahetult nagu see sündis näiteks vanade eestlaste juures nende iseseisvuse päevil, kus võideldi nuiade ja oda-dega. Koguti kokku malevaks ainult sel silmapilgul, kus vaenlane maale oli tulnud ja mindi temale vastu sõjakäiguga või korraldati vastukallaletunge tema maale. Sõja lõppedes valgusid kõik laiali igaüks oma koduse töö juure, unustades hädaohu sootu.

Juba tol ajal sarnane riigikaitse korraldus osutus väga puudulikuna ja oli vististi üheks suuremaks põhjuseks, mis pärast meie esivanemad murdusid saksa ülevõimu all. Seda vähem vastuvõetav ta oleks praegu, kus võitlusvahendid, abinõud ja võitlusviisid on muutunud sarnasteks, et nende äraõppimine nõuab kodanikut pikemat aega ja järjekindlat, süstemaatilist tööd.

Põllumees peab hästi tundma oma tööriista — atra, masinaid, äket ja töölooma, samuti tööline oskama asjatundlikkuse ja vilumusega käsitada neid masinaid ja mehhaanilisi tööabinõusid, mis tema käsutuses. Kuid kuivõrra suurema oskuse- ja asjatundlikkusega peab käsitama riigikodanik neid praegusaja võitlusvahendeid, mis tema käsutusse antakse enda ja oma riigi kaitsmiseks.

Modern relvad — püss, kuulipilduja, granaat ja palju teisi — neid võib välja anda üldse ainult osavatesse kättesse, vastasel korral nad muutuvad hädaohtlikeks kandjatele enestele.

Ja võitlusviisid, rivistused, tegutsemine mitmekesisel maastikul, öösel, päeval, talvel, suvel jne. — kõik see nõuab põhjalikku ettevalmistust ja õppimist. Seega õppida on palju!

Ja Teie, noored kodanikud, olete tulnud õppima oma vanemate ja vilunud juhtide juhatusel, õppima seda kunsti, mis Teid 1½ aasta jooksul tahab kasvatada meie riigi kaitsjateks!

Riigikaitse kutse on kõrge aukohus, mida suudab kanda ja teostada ainult vaimliselt ja kehaliselt tugev kodanik.

Püssi ja kuulipildujat suudab kanda ja nendega tegutseda ainult võimsalt väljaarenenud käsi, pikki rännakuid, järkjookse, roomamisi ja hüppeid sooritada ainult tugev, terve, osav ja painduv võitleja. Sellepärast õppige valitsema oma keha, oma liikmeid ja lihaseid, muutke nad tugevaks, vastupidavaks, raudseks, mida ei suuda murda ükski raskus ega vägi.

Kuid kõige pealt: levitage oma hinges armastust ja lugupidamist oma rahva, riigi, oma kodumaa vastu. Õppige tundma meie rahva ajalugu, tema paremate poegade kangelatagusid, tema määratumaid raskusi ja vintsutusi, millest ta on tulnud välja auga. Õppige tundma ühtlasi meie kodumaad olevikus, tema varasid ja nende kasutamisevõimalusi, põllundust, tööstust, kaubandust jne. Õppige tundma ka meie rahvast, tema töökust, usinust ja edasipüüdmissaimu — ja Teile selguvad meie rahva ja riigi tulevikuväljavaated, tema arenemissihid, mida oleme kutsunud kaitsma ja kindlustama meie — Eesti riigi kodanikud-kaitsevaelased.

Riigikodanikkudest saada riigikaitsejateks. See on lipukiri, mille nimel algab Teie töö, noored kodanikud, meie kaitseväge ridades. Silmapilkudel, kus see töö Teile ehk tundub raskena, tuletage endale ikka meele Teie õppimise eesmärk — see aitab üle saada raskustest. Meie kõikide soov on, et see õppetöö, mis Teil tuleb läbi teha kaitseväge ridades, Teile muutuks võimalikult kergeks ja meeldivaks. Kuid meelestage ühtlasi kuulsa väejuhi ütelist: „Mida raskem õppustel, seda kergem lahingus“. Sellepärast, Eesti mehe sitkust, püsivust, murdmatu tahtmist ka raskuste võitmiseks!

Noorsoo sõjaline ettevalmistus Čehho-Slovakkias ja Poolas.

A. Čehho-Slovakkias.

Noorsoo sõjaline ettevalmistus Čehho-Slovakkias sünnib vabatahtliselt. See on hästi organiseeritud. Kogu noorsugu võtab sellest osa. Kuulus „Sokol“ selts oma osakondadega ühendab ja õpetab noorsugu oma võimlemis-

aulades, harjutus- ja laskeväljadel. See selts teostab kauemat aega noorsoo sõjalist ettevalmistust. Tal on üle 1½ miljoni tegevliikme, 40% kogu rahvast. Iga noor loeb auasjaks olla rahvuslik „Sokol“. Kõik ohvitserid ja allohvitserid on seltsi liikmed. Liikmeks võib olla kodanik 15—60 eluaastani.

Parlamendis on vastuvõtmisel sunduslik noorsoo sõjalise ettevalmistuse seadus. Kui see vastu võetakse, siis lühendab Čehho-Slovakkia oma sv. tegevteenistuse aega 14 kuuni.

Noorsoo sõjalise ettevalmistuse seaduse tähtsamad laused on:

Sõjaline ettevalmistus sv. teenistuse eel on sunduslik kõikidele Čehho-Slovakkia meeskodanikkudele.

Sõjaline ettevalmistus algab 18 a. vanadusest ja kestab sõjaväeteenistusse astumiseni.

Sõjalise ettevalmistuse eesmärk on: tulevaste riigikaitsete füüsiliste ja moraalseste omaduste arendamine ja nende õpetamine, et nad võiksid riigikaitse ülesannet kergemini täita.

Sõjalise ettevalmistuse teostamise korra määrab kindlaks kaitseministeerium kokkuleppel teiste ministeeriumidega.

Sunduslik sõjaline ettevalmistus sünnib koolides ja õpepunktides, mis luuakse selleks otstarbeks.

Sõjalist ettevalmistust juhivad ohvitserid ja kooliõpetajad, kes lõpetanud erilised kursused ja omandanud selleks loa.

Sõjalise ettevalmistuse tagajärgi kontrollitakse katsetega, mille kava määrab kindlaks kaitseministeerium. Neid, kes ei soorita sõjalise ettevalmistuse katseid, võib pidada sv. teenistuses 2 kuud kauem.

Vallad ja linnad on kohustatud omavalitsuste ja riigi abil muretsema ruume ja harjutusvälju noorsoo sõjaliseks ettevalmistuseks.

Kaitseministeerium on kohustatud käesoleva seaduse ellu viima kokkuleppel teiste ministeeriumidega.

Ühes seadusega on välja töötatud üksik- ja ühiskondlike määrused seaduse elluviimiseks. Määruste põhijooned on järgmised:

Praegune sõjateadus on lai; lühikene sv. teenistuse aeg kulub täiel määral ära selle omandamiseks. Seepärast tuleb teostada noorsoo sõjalist ettevalmistust.

Sõjaline ettevalmistus koosneb: puht-sõjalisest, füüsilisest ja moraalsest ettevalmistusest.

Kehalist ja moraalselt kasvatust antakse koolides, sõjalist õppust — erilistes sv. õpepunktides, mis selleks otstarbeks asutatakse.

Sõjaline õppus sisaldab täiel määral noorsõduri õppuse, mis loetletud „Jalgväe väljaõppe määrustiku“ I osas.

Sv. õpepunktid asutatakse valitsuse korraldusel ühe või mitme kooliringkonna peale 1 punkt. Neis sünnib noorte puhtsõjaline õpetus.

Kohalikud omavalitsused peavad andma noorsoo sv. õpepunktidele ruume sisseseadega, peavad neid korras hoidma.

Koolides teostatakse sõjalist ettevalmistust üldõpekasvatuse ettenähtud tundidel: kehalise

kasvatuse, maadeteaduse, füüsika, keemia, ajaloo, ühiskonnateaduse jne. tundidel.

Sv. õpepunktidesse koguvad noored õppustele koolitööst vabal ehk vabastatud ajal.

Kõrgemate õpeasutuste õpilastele korraldatakse erilised õpepunktid.

Kõrgemate õpeasutuste õpilastest kujunevad reservjuhid ja sõjaväe eriteadlased.

Kõrgemates koolides on sõjaasjanduse loengud lahutamata osana üldistest loengutest. Praktilised harjutused sõjaasjanduse alal sünnivad sellekohastes kabinetides. Lõputulemused hinnatakse katsetega, millede kava töötab välja kaitseministeerium.

Määrused reguleerivad täpselt seaduse elluviimise korra. On kindlaks määratud sõjalise ettevalmistuse organisatsioon, üksikute organite ülesanded, noorsoo kohustused nende vastu ja karistused seadusest kõrvalehoidjatele ja korratumatele täitjatele.

Kaitseministeerium on kohustatud valvama ja kontrollerima oma organite kaudu, et noorsoo sõjaline ettevalmistus sünniks edukalt kogu Čehho-Slovakkia vabariigis.

B. Poolas.

Seni arendasid Poolas noorsoo sõjalist ettevalmistust peaaesjalikult skoutide organisatsioonid: „Hufce szkolne“, „Związek Harcieriży Polskich“ ja teised.

Valitsus püüab normeerida ja seada kindlale alusele skoutide organisatsioone, nõudes neilt peaaesjalikult noorsoo kehalist kasvatust ja sõjalist ettevalmistust. Skoutide organiseerimine kuulub haridus- ja sõjaministeeriumi alla.

Kesk-, kutse- ja kõrgemates koolides on korraldatud vabatahtlik noorsoo sõjaline ettevalmistus. Sellest võtavad osa õpilased alates 16 aastast vanadusest.

Koolides, kus sõjaline ettevalmistus, on iga nädal 3—4 praktilist harjutust à 45—50 minutit, 1 väliõppus või laskeharjutus ja 1 teoreetiline ettekanne sõjaasjandusest. Sõjaasjandust käsitavad veel järgmised ained: füüsika, keemia, ajalugu ja maadeteadus.

Sõjalise ettevalmistuse juhtideks koolides on ohvitserid, reserv-ohvitserid ja võimlemise õpetajad, kes lõpetanud sellekohased kursused.

Õpilased, kes lõpetanud sõjalise ettevalmistuse kursuse, omandavad mõningaid õigusi sv. teenistuses.

Sõjaväevõimud korraldavad suvel õpetööde vaheajal õpilastele-skoutidele 6 nädalisi laagriõppusi. Sellest võtavad osa noored vabatahtlikult. Iga korpuse ringkonnas on 1 laager. Tung neisse on suur. Krediitide puudusel ei saa pooltki tahtjaid vastu võtta. 1925 a. suvel viibisid noorte laagrites 9¹/₂ tuhat noort.

Instruktoriteks on ohvitserid, kes lõpetanud kehalise kasvatuse kursused. Abiks on kooliõpetajad.

Noorsoo sõjaline ettevalmistus vabatahtlisel teel on osaliselt lahendatud. Suurem osa noorsoost, eriti maanoorsugu, jääb siiski ettevalmistusest kõrvale.

Suurem pahe oli seni instruktorite vähe-
sus, õperaamatute ja abinõude puudus.

Noorsoo sõjalise ettevalmistuse küsimuse põhjalik lahendamine on päevakorral. Seaduse eelnõu on esitatud Seimile vastuvõtmiseks. Poola noorsoo sõjalise ettevalmistuse põhijooned on järgmised:

— Seaduse eesmärk on kodanikkude arendamine füüsiliselt ja moraalselt, et kindlustada riigile maksimaalse riigikaitse jõu.

— Kehaline kasvatus on sunduslik kõikides koolides, ka kõrgemates õpeasutustes. Riik toetab seltse, kus korraldatakse kehalist kasvatust noortele, kes väljaspool kooli.

— Sõjaline ettevalmistus on sunduslik meesnoorsoole kõikides koolides, ka kõrgemates õpeasutustes, alates 16 a. eluaastast peale.

Riik toetab organisatsioone, kus korraldatakse sõjalist ettevalmistust noortele (alates 16 eluaastast), kes väljaspool kooli.

— Naisnoorsoole õpetatakse sanitaar- ja päästetöid ning teisi töid, mis kasulikud sõjaväele. Riik toetab seltse, mis seda korraldavad väljaspool kooli.

— Seaduse elluviimine ja kontroll kehalise kasvatuse suhtes kuulub haridusministeeriumile ja sõjalise ettevalmistuse suhtes — sõjaministeeriumile. Seltse ja organisatsioone valvavad ja toetavad haridus-, sõja- ja siseministeeriumid ühiselt.

— Seadus võimaldab eesõigusi sõjalise ettevalmistuse kursuse lõpetajatele.

— Kehalise kasvatuse ja sõjalise ettevalmistuse instruktoreid annab „Kehalise kasvatuse instituut“.

— Omavalitsused (linnad ja maakonnad) peavad andma harjutus- ja õpevälju ning laske-
tiire ja peavad neid hoidma korras.

— Seaduse elluviimiseks asutatakse „Kõrgem noorsoo kehalise kasvatuse ja sõjalise ettevalmistuse Nõukogu“. Kohapeal asutatakse vejevotstvode ja maakondade „Kehalise kasvatuse ja noorsoo sõjalise ettevalmistuse komiteed“.

R. M.

Kui põline Eesti tamm.

Mõtteid koosviibimiselt 28. III. 1926, mis korraldatud kolonel E. Limbergi kaitseväge tegevast teenistusest lahkumise puhul.

Kolonel Limberg on üks neist, kes võitnud üldise ja ühemeelse lugupidamise kui kaitseväes nii väljaspool seda. Kol. Limberg on tuntud kui äärmiselt tagasihoidlik isik. Et vastu tulla oma lugupeetud juhi sellele iseloomu joonele, otsustati koos viibida koduselt, väikese arvu tema töö alal lähedal seisvate isikutega. Kuid see ei läinud täiesti nii korda kui kavatseti: tema lahkumiskoosviibimist austasid suur hulk kaitseministeeriumi nooremaid ja vanemaid juhte sõjaminister kindral J. Soots'i, ministri abi kindral P. Lilli, staabi ülema kindral J. Tõrvandi ja Kindralstaabi ülema kindral N. Reek'iga eesotsas. Kavatsatud kodune koosviibimine muutus pidulik-südamlikuks.

Rasked teenistuse kohused võivad koos teenijates (ülemates ja alluvates) luua külma, ametliku atmosfääri, tekitada valesti arusaamisi. Viibides sarnaselt koos, avaldades mõtteid ja tundeid, haihtub külmus, kaovad eelarvamised.

„Ütle, mida sa armastad ja ma ütlen, kes sa oled“. Kolonel Limbergi auõhtul avaldus suur ühtlus sümpaatiates tema vastu: tugevana Eesti sõjamehena ja eestlasena, — kui

põline tamm, mille juured sügavalt Eesti mullas, mis ei paendu, vaid kaitseb, varjab ja näitab teed — sarnasena on tuntud kol. L., sarnasena teda armastatakse ja sarnasena soovatakse talle pikka iga tulevikus.

Kindral Soots rõhutab eriti seda, et kol. Limbergil oli õnn juba enne ilmasõda teenida Tallinnas, luua sidemeid oma rahvaga, omada oma rahva traditsioone. Kui juured sügavasti kodumaa pinnas, vaid siis kasvavad tugevaks vaimliselt.

Kindral Reek kui L. otsekohene ülem tuletades veel kord meele austatava suuri teeneid kindralstaabi töö alal, ühtlasi rõhutas, et sellel töö on olnud eriline edu kahel põhjusel — kol. Limbergi erilisel sümpaatne isik on kergendanud koostööd ja tõmmanud teisi kaastöele ning tema suur eluvilumus.

Kol. ltn. Traksmann andes üle väikese mälestuseseme (kullaga ilustatud tammepuu kepp), kõneles neist erilistest sümpaatiatest, mida kol. L. optimistlik tugev, õiglane ja heatahtlik ning elukogenud isik on äratanud kaasteenijates ja sõjaväe, eriti ohvitserkonna laiemates ringkondades. Tugeva tammena,

mida esivanemad on pidanud pühaks puuks, püsib ta kuju noorte ja kaasteenijate mälestuses.

* * *

Kol. Limberg, ehkki lahkunud tegevast teenistusest, asub praegu vastutusrikkamal tööalal — võtab osa komisjoni esimehe abina sise ja garnisoni määrustiku väljatöötamisest. Meie olime seni sunnitud sellel alal (teatud

muudatustega) kasutama suure militaristilise ilmariigi Vene määrustikke. „Mis suurele Venele hea, ei kõlba meile sagedasti sugugi“, ütles kindral Laidoner Riigikogus Kaitseväge teenistuse seaduse arutamise puhul.

Ka kõne all olevate määrustikkude loomine meie oludele vastavalt nõuab suurt ja asjatundlikku tööd. Soovime kol. Limbergile selles ja kõiges tulevases töös kõige paremat edu.

E.

Mälestusi 5-dast Võnnu jalaväe polgust.

(Pühitses oma 7-dat aastapäeva 23. märtsil 1926 a.).

23-dal märtsil 1919 a. eraldati Tartus Volmari polgust, kes oli juba formeerunud ja end ette valmistas frondile sõiduks, üks rood, mis sai aluseks ja põhjaks pärastisele Võnnu polgule. Nimetatud Läti väeosa formeerumine lõppes 18. maiks ja sel päeval anti ka polgule ametliselt „Cēsu“ — Võnnu polgu nimi. Polgu ülemaks nimetati polkovnik (nüüd diviisi ülem ja kindral) Berkis, suure sõjapäevine Läti küttide 6-da polgu ülem.

Kindral Berkis.

Esimene 5. Võnnu polgu ülem.

20. mail paigutatakse Võnnu polk Tartust ümber Ruhja ja läheb sellega ühes II-se diviisi koosseisust III-da diviisi koosseisu kindral Pödderi juhatuse alla. Kui Eesti III-as diviis 26. mail Volmari oli vallutanud ja Lemsalu—Salatsini välja tunginud, mille tagajärjel punavägi lõuna-õhtu Liivimaalt tagasi tõmbus, et pääseda tangide vahelt, mida sünnitasid põhjast liikuv Eesti vägi ja lõunast v. d. Goltzi väed, (kes 21. mail Riia vallutasid), otsustas Eesti vägede ülemjuhatus edasi lõunapoole mitte tungida, vaid sinna juba formeeritud Läti väeosad saata maad mahajäänud punastest ja röövsalkadest puhastama.

Selleks otstarbeks eraldatakse Võnnu polgust 28. mail salk 120 meest ja saadetakse otsetel Võnnu, kuhu ta jõuab 31. mail. Polk terves koosseisus astub Ruhjast välja 29. mail ja jõuab Volmari 30. mail ning Võnnu 2. juunil.

Pisut hiljem aga samal päeval ilmused Võnnu ka Riiaist saksa väeosad — osa mööda raudteed, osa ratsa Roopa poolt Lemsalu maantee kaudu. Sakslaste tähelepanu juhiti sellele, et enamlasti selles sihis ei ole ja soovitati neile hommikul frondile minna. Eesti soomusrongide ja Võnnu polgu nõudmisel lahkusid sakslased Võnnust lõuna poole, kuid teateid sakslaste salkade liikumisest Pihkva maanteel, Pebalgis, Hinzenbergi juures ja mujal tuli vahetpidamata. Midagi oli valminemas... Kui 5. juunil Eesti väed Kreutzburgi ja Jakobstadi olid vallutanud ja sellega enamlaste hädaohu kõrvaldanud, ning sakslaste käed sellega vabad, alustasid nad sõjategevust Eesti vastu.

Amati silla juures, kus Eesti soomusrong viibis 6. juuni hommikul, algasid sakslased ka Võnnu peale tungimist. Võnnu polk pidas alguses südilt vastu, kuid vaenlase tuleriistade ülekaal murdis lahingvilumatu Võnnu polgu visaduse (oli ju see esimene tulekatse Võnnu

polgule), ning suurem osa taganes. Jäi järele väike osa Eesti soomusrongide juure, kes ka vaenlase suurtükiväe alt taganes peale võttes viimaseid võnnulasi. Volmaris käsutati kiirkäigul välja 6-da polgu II pataljon kapten Jaaksoni (praegune major) juhatusel Võnnu polgule jälgnevale vaenlasele vastu, kes ka vaenlase edasiliikumise Rauna ja selle harude joonel seisma pani. Raudteeliinil olid soomusrongid. Võnnu polk asus Loode jaama end kohendama, kuna sakslaste vastu, kes ühel ajal Võnnu peale tungimisega ka Roopa, Lemsalu ja Ronneburgi peale nihkusid, paigutati terve Eesti kolmas diviis Lemsal—Roop—Rauna—Ronneburg liinile. Kuni 10. juunini katsusid sakslased [kord siit kord sealt läbi murda. See aga ei läinud korda ja ameeriklaste abiga nõutasid sakslased vahepele Eestiga. Vahepele vältusel, kui olid saadud kindlad teated, et vaenlane vägesid kogub, võeti ka Eesti poolt ümberpaigutusi ette, mil ka Võnnu polk uuesti frondile paigutati Rauna äärde mõlemale poole raudteed. Ilma vahepele ülesütlemata tungisid sakslased uuesti 21. juunil peale ja neil läks korda Bitte juures üle Rauna tungida, Võnnu polgu osad tagasi suruda ja Lindenhofi ja Skangali kaudu Volmari ja Trikateni sihis edasi tungida. Osa Võnnu polgust jäi paremale poole soomusrongide juure, osa vasakule poole 3-da polgu juure. Suur osa aga oli paisatud lahingu möllus laiali.

22. juuni õhtuks jätkavad ka Võnnu polgu püsijäänud osad vaenlase tagaajamist Võnnu peale. 23. juunil kell 7.30, pea ühel ajal tungivad Võnnu sisse raudteeliini mööda soomusrongide dessant, Võnnu polgu 9. rood ja Lemsalu maanteed mööda 6-da polgu 1-ne rood. Nii oli Võnnu polgu kodulinn jälle vaba ja tema osa üks esimestest linna marssijatest. Lõhutud üksuste kohendamiseks oli tarvis vähe aega, mis pärast Võnnu polk ei saanud vaenlast jälgivate Eesti väeosadega kaasa minna ja Riia tee vabastamisest, Segevoldi võtmisest, Hinzenbergi kindlustatud liinide vallutamiseks ja lahingutest Stoke jaama juures Valgete järvede juures ja Rodenpoisi juures, osa võtta, vaid jõudis järele siis, kui Eesti väed olid Jegeli ääres. Siin sai Võnnu polk seisukoha 6-da ja 3-da polkude vahel ja kuulus III-da diviisi vasakgruppi kindral Heinze alla (siia kuulusid veel peale Võnnu polgu 3 polk ja 2-ne Ratsa polk ning vahetevahel 1-se polgu teine pataljon). Rasketest võitlustest Jegeli kindlustatud liini pärast 26. juunist kuni 3. juulini võttis ka Võnnu polk osa ja kandis kaotusi, katsudes Jegelist üle minna. Ka siin läks vaenlasel korda polgu seisukohtadest läbi murda ja polgule raskeid kaotusi sünnitada, kuigi mitte sel määral kui Rauna ääres. Kui Riia pärast Mühlgrabeni ja

Polkovnik Virsaitis.

Nüüdne 5. Võnnu polgu ülem.

Boldera vallutamist kapituleerus, siis, sai Võnnu polgule (ainuke 13-nest seekord kolmanda diviisi alla kuuluvatest Landeswehri vastu võitlevatest väeosadest) õnn osaks võitjana Riiga marssida. Samuti jäi sellest aust ilma ka kümnest üksusest koosnev Riia all võitlev Eesti laevastik. Riiga astumisega katkeb Võnnu polgu alluvus Eesti diviisile. Pärast Riia kapituleerumist tuleb polkovnik Ballod, kes seni Landeswehri koosseisu kuulus, Läti Vabariigi poole üle, mistõttu ette võetakse suuremad väeosade ümbermoodustamised.

Ballodi alla kuuluvatest väeosadest moodustatud polkudest kujundatakse Läti I diviis ja Põhja-Lätis moodustatud väeosadest Läti II-ne ja III-as diviis. Sellega ühenduses nimetatakse Võnnu polk 5-daks Võnnu polguks. Kuni oktoobrikuuni jäi Võnnu polk Riiga (samuti kui kõik nimetatud kolm diviisi).

Kui Miitavist ikka ärevamad ja ärevamad teated hakkasid tulema sakslaste suurte jõudude koondamise üle, tuli ka Võnnu polgul sakslaste vastu kindlaksmääratud neutraalriba kaitseks välja astuda. Võnnu polk sai kaitseraiooni Keckau Olai liinil (Bauski maantee raioon).

Selles raionis ja Kuura-Koiva (Aa) jõe piirkonnas võitles 5. Võnnu polk suure eduga kuni 1919 a. lõpuni. Jaanuarist 1920 viiakse polk üle Lätgali rindele, kuhu kuni sõja lõpuni jääb ja muuseas osa võtab retketest Vostavka, Prigorod, Krasnõi Laškotniko—Garbanova (v.

Vene kaart 3 v. tollis) peale. Siin lõpetab 5. Võnnu polk ühes teiste väeosadega Vabadussõja.

Polku on juhtinud kuni 1. I. 1920 meile Otepää manöövrilt tuntud nüüdne III diviisi ülem kindral Berkis. Teda asetab polkovnik Liepinš.

Praegu asub 5. Võnnu polk polkovnik Virsaitise juhatusel Riias.

Vabadussõjas kaotas polk 8 ohv. ja 120 sõdurit. Laõpleša ordu aumärk on annetatud 37 ohvitserile ja 60 sõdurile. Need arvud kõneelvad selgesti polgu hiilgavast minevikust.
A. S.

II üleriikline kehalise kasvatuse kongress.

8. aprillil avati Tallinna linna 21. algkooli ruumes II üleriikline kehalise kasvatuse kongress. Korraldava toimikonna esimees hra Tõnson tutvustas lühikeses avamiskõnes osavõtjaid praeguse olukorraga kehalise kasvatuse alal ja selgitas põhjusi, mis sundisid käesoleva kongressi korraldama: „Kehaline kasvatus Eestis on algastmel. Asutused töötavad eraldi omaette. On tarvis ühtlustada kehalise kasvatuse probleeme koolis, kaitseväes, kaitseliidus ja sportlistes organisatsioonides. Selle algatajaks olgu kongress. Siin peavad selguma väljavaated ja võimalused koostööks ja ühised suunad.“

Selle järele toimitakse juhatusel, sekretariaadi ja komisjonide valimisi. Juhatusse valitakse kol. leitn. Traksmann, dr. Püümann ja hra Kalmel. Komisjonidesse valitakse sõjaväelastest major Masing, major Mallas ja sekretariaati kapten Marguson.

Kindral Tõrvand'i tervituskõne.

Esimesena tervitas kongressi kaitseväge nimeil kindral Tõrvand. Kõneleja avaldas: „Meie elame riigi ülesehitamise ajajärgul. Siin on vaja leida kindlaid ja ühiseid eesmärke ja suune. Eriiselt on seda tarvis rahva kasvatamise suhtes. Kehalise kasvatuse kohta võib öelda, et see ala on söödis.“

Riik võib olla rikas loodusvarade poolest, kuid kui rahvas on kidur ja elujõuetu, kui ta ei suuda oma varandusi kasutada, siis tulevad võõrad elujõulisemad rahvad ja orjastavad nõrgemad.

Tugev, elujõuline rahvas jääb vabaks ja tahab olla alati iseseisev peremees oma kodus. Rahvas on elujõuline, kui rõhuv enamus ta üksikuist liikmeist suudavad olla ühiskondlikult kasulikud, kui nende südameis leegitseb rahvastunne, isamaarmastus, kohusetunne, ausus, tööhimu ja korralikkus. Iga kodanik peab suutma kasutada omi vaimlisi ning kehalisi jõude maksimaalselt. Selleks olgu iga kodanik vaimliselt ja kehaliselt terve. Terved, karastatud mehed on kasulikud ühiskonnas.

Sõda ja riigikaitse nõuavad vaimliselt ja kehaliselt terastugevaid inimesi. Sarnased inimesed võivad ületada sõjaraskusi: külma, nälga, janu, raskeid töid ja uneta öid, ainult need inimesed jäävad lahinguväljadel teguvõimelisteks.

Väikerahval on see eraldi tähtis. Meie ühel mehel tuleb võidelda mitme vaenlasega.

Ka sõda ise nõuab meilt suuremaid pingutusi. Meie võitlejail tuleb kuude kestvusel vahetpidamata liikvel olla. Meie väeosadel on vaevalt suuri reserve ja pikemaid puhkusi. Iga haige on meile koormaks. Mobilisatsiooni korral paisuvad meie väeosad reservlaste tulekul. Mida paremini reservlased on kehaliselt ja vaimliselt treeneritud, seda kiiremini muutuvad mobiliseeritud väeosad lahingvõimelisteks. Riigikaitsest võtab osa kogu rahvas, mitte üksikud inimesed. Seepärast vajame terviseliselt tugevat rahvast, nii maa- kui ka linnaelanikke. Elujõuline, tugev, elurõõmus kodanik suudab raskest tunnil anda kodumaale, mis temalt kui riigikaitsejalt nõutakse.

Näen käesoleva kongressi tähtsust just selles, et leida abinõusid, tõmmata sihte ja seada üles eesmärke, kuidas saavutada seda suurt eesmärki, kuidas tõsta Eesti rahva kehalist kultuuri ja tervist kõrgemale järjele. Meie rahval on selleks palju eeldusi. Ta on loomupoolest tugev ja tüse. Ta vajab vaid, et ta omadused õiges suunas ühise jõuga arendataks. Selleks soovin kongressile edu.“

Kõnele järgnesid kiiduavaldused.

Eelkutseline ettevalmistus.

Noorsoo eelkutselisest ettevalmistusest refereeris major Masing. Ettekandja tähendas: „Praegusel ajal on iga kodanik kodukaitsja ja igal kodanikul olgu selleks tarvilikud omadused ja teadmised. Varemalt, kui teenistusaeg oli pikk, arendati kerge vaevaga tarvilisi sõjaväelisi omadusi. Praegune väetee- nistuse aeg on lühikene. Meil Eestis ainult 18 kuud. Selle aja jooksul on raske ka parema tahtmise juures kaitseväes kehaliselt ja vaimliselt nõrkadest noormeestest tugevaid riigikaitsejaid voolida ja rahvale kangelasi anda. Mahajäänud maanurkadest, nagu Petserimaalt, tulevad kaitseväge noored, kelle kallel tuleb teha hiigla töö, et mees vähegi virgemalt liikuma hakkaks. Meie lühike teenistusaeg kulub pealegi suurel määral selleks, et õpetada tundma relvu, anda puhtsõjalisi teadmisi ja harjumusi. Meie riigi huvid nõuavad veelgi teenistusaja lühendamist. Praeguse olukorra juures on see võimatu, sest nõrgendaks meie riigikaitset.“

Selleks tuleb leida väljapääsu-teid. Rahvas peab andma kaitseväge kehaliselt ja vaimliselt tugevaid noormehi, et lühikese kaitseväge teenistusaja jooksul võiks anduda peaaesjalikult sõjalistele õppustele. Kool ja seltskond võivad selleks suure eeltöö teha. See ongi noorsoo ennekutseline ettevalmistus. See koosneb 3 osast: kehaline kasvatus, moraalne kasvatus ja sõjaliste algteadmiste õpetamine.

Noorsoo sõjalist ettevalmistust neil kolmel alal teostavad kõik Euroopa kultuurriigid ja Nõukogude Venemaa. Meie oleme maha jäänud. Möödunud kuul Riigikogu võttis vastu kaitseväge teenistusseaduse ja selle prgrhv. 6. käsitabki noorsoo sõjalist ettevalmistust. Selle elluviimine on praegu kindralstaabi suurem mure.

Noorsoo sõjalise ettevalmistuse põhijooned oleksid järgmised:

Kehaline kasvatus sünniks sunduslikult kõikides koolides, ka kutse- ja kõrgemates koolides. Kehalist kasvatust teostaksid võimlemis-õpetajad ja õpetajad. Kehalise kasvatuse meetodite ja käsiraamatute väljatöötamisel arvestatakse riigikaitse huvidega. Neile võimlemisõpetajatele, kes pole kunagi kaitseväes teeninud ja õpetajatele, kes käsitavad võimlemist, kuid pole saanud sellekohast haridust, korraldatakse kaitseväge juures suvel lühikeseajalised informatsioonikursused.

Moraalne kasvatus sünnib samuti lahutamata osana koolides ja seda teostavad kooliõpetajad. Selleks tuleb mõningaid õppeaineid täiendada ja rahvuslikumalt käsitada. Sarnased õppeained oleksid: ajalugu, kodanikuteadus, maadeteadus ja mõned teised. Õpilane kuulgu rohkem kodumaast, muistsete eestlaste võitlustest, Vabadussõjast, sõjaväe ja riigikaitse vajadusest jne.

Sõjaliste algteadmiste õpetamine sünniks kas koolides või erilistes õppepunktides. See algaks 16 a. vanadusest. Need teadmised koosneksid tutvunemisest lihtsamate relvadega, märgilaskmisest, taktikalistest algteadmistest, määrustikkudest jne. Ka osa sõjalisi algteadmisi võib mahutada õppeainetesse, nagu füüsika, keemia, maadeteadus, mehaanika. Mõ-

ningaid lihtsaid riviõppusi ja komandosõnu võib käsitada huvitavalt võimlemistundidel. Sõjalisi algteadmisi õpetaksid ohvitserid, reservohvitserid, võimlemis-õpetajad, kes lõpetanud kaitseväge juures sellekohased kursused ja omandanud vastava loa.

Referaadile järgnesid elavad läbirääkimised, kus selgus, et kõik kongressist osavõtjad pooldavad noorsoo sõjalist ettevalmistust koolides sel kujul nagu seda kavatakse teostada kindralstaap. Ettekanne hävitas arusaamatusi ja kuulujutte, mis olid seotud kaitseväge teenistusseaduse pargrhv. 6. elluviimisega. Enamus kongressist osavõtjaid avaldas soovi, et prgrhv. 6. kiire korras ellu viidaks.

Referaadi puhul II kehalise kasvatuse kongress võttis vastu noorsoo sõjalise ettevalmistuse huvides resolutsioonid, et:

Riigikaitse huvides teenistusseaduse paragrahv 6. edasilükkamatult ellu viiak, milleks tuleb nõuda: a) riigikaitse huvide silmaspidamist kehalise kasvatuse käsiraamatute ja õppekavade väljatöötamisel; b) lühikeseajalisi informatsioonikursusi suvevaheajal kaitseväge juures kehalise kasvatuse ja sõjaasjanduse alal eestkätt meeskoolide võimlemisõpetajatele, kes pole kunagi kaitseväes teeninud, ja õpetajatele, kes käsitavad kehalist kasvatust, kuid pole omandanud sellekohast haridust.

Kaitseliidu juures asutatakse osakonnad, kuhu koondatakse keskkoolide õpilasi alates 16 aasta vanadusest, et neile anda sõjalist õpetust.

Riik seadusandliselt sanktsioneeriks, vääriliselt hindaks, toetaks ja soodustaks sportlisi organisatsioone ja seltse, mille eesmärk on noorsoo kehaline kasvatus ja sõjaasjanduse algteadmiste õpetamine.

Kaitsevägi ja kehaline kasvatus.

Kokkuvõtte kaitseväge kehalise kasvatuse juhataja kol. ltn. G. Maser'i referaadist, mis peetud 9. IV. 1926 a. II üleriiklisel kehalise kasvatuse kongressil.

I.

Ajalooline ülevaade ja üldised alused.

Tervis, jõud ja vastupidavus on sõjaväelise kasvatuse aluseks. Neid omadusi tuleb saavutada rahva kehakultuuri järjekindla arendamisega. Sõja- ja lahingulokord nõuab sõjaväelasel peale kõrgete vaimliste omaduste veel suurt kehalist arengut. Seepärast väärib kehaline kasvatus riigikaitse vaatekohalt erilist tähelepanu ja on sõjaväe väljaõpetamisel lahutamatu osa sõjaväe õpeainete kogust.

Kehalist kasvatust kui tähtsamat tegurit sõjaväe ettevalmistuses ja väljaõpetamises hinnati vääriliselt juba vanal ajal.

Vanas Greekas kehalise kasvatuse sihiks oli tervis, jõud, õieti arenenud keha, elav ja selge mõistus.

Spartas ja Roomas, kus riigikaitse vaimliselt ja kehaliselt seisis kõrgel järjel, alati vaimlist ja kehalist kasvatust juba noorest east. Kasvatust jagunes kahte perioodi: eelsõjaväeline ja sõjaväe ridades. Eelsõjaline kasvatus Spartas algas 7 aastastel ühislaagrites. Kasvandikud jagati vanaduse järele rühmadesse. Rühma kasvatus usaldati vastavale juhile, kes oma vaimliste ja füüsiliste omaduste poolest kohane oli. Kehalise kasvatuse aladest arendati: käimist, jooksu, hüppeid, odavisket, kettaheidet, ujumist, ratsasõitu, rütmilist käimist tervete rühmadena muusika ja laulu saatel, tantsu ja mängu. Aegajält toimetati avalikke demonstratsioone ja katseid. Samuti vaimline ettevalmistus korraldati vastavalt sõja nõuetele. Söök oli lihtne

ja vähene; riietus kerge; magamisase — heinad; distsipliin — äärmiselt karm; isamaalse teunde arendamiseks tarvitati rahvalaule, kus kiideti Greeka ja Sparta kangelaste vägitegusid. Nii kasvati kuni 18 aastani. Peale selle astus noor spartlane sõjameeste ridadesse, kus ta omi kehalisi ja vaimlisi omadusi veel täiendas vastavalt sõja ja lahingu nõuetele.

Noore roomlase sõjaväeline kasvatus algas 16 aastast. Kuid selleks ajaks sai ta oma isa käest, kelle tegevust ja tööd ta jälgis, teatava vaimlise kasvatuse. Kõige pealt praktilise ja kaine vaate elu peale; ta oli teadlik selles, et Rooma rahva ja riigi huvid seisavad temal esimesel kohal. Sellele seltsis veel sissekasvatatud lihtsus eluviisis, uhkus ja iseteadvus. 16 aastast koguti noored roomlased Marsi väljale kehalisteks harjutusteks; need olid: kõnd, jooks, hüpped, maadlemine, rüskavõitlus, ujumine ja sõjariistade tarvitamise oskus. 17 aastast astus ta sõjaväe ridadesse, kus harjutused olid järgmised: kõnd, jooks, ronimine, ujumine, odavisket, raiumine, vehklemine lühikese määgaga ja oskus ennast kaitsta kilbiga. Peale selle korraldati 20 miililisi rännakuid täies rakkmetes ja relvades — kiirusega 4—5 miilini tunnis; rooma sõduri rakkmete koormatus — 85 naela, siia juure arvatud toiduainet.

Olgugi, et vanal ajal riikides kehaline kasvatus oli valitseva klassi eesõigus, siiski need eel- pool toodud paar näidet annavad selge pildi, kui suurt ja sihikindlat pikaajalist tööd peab tegema selleks, et sõjaväelane vaimliselt ja kehaliselt hästi

Vene kaart 3 v. tollis) peale. Siin lõpetab 5. Võnnu polk ühes teiste väeosadega Vabadussõja.

Polku on juhtinud kuni 1. I. 1920 meile Otepää manöövritelt tuntud nüüdne III diviisi ülem kindral Berkis. Teda asetab polkovnik Liepinš.

Praegu asub 5. Võnnu polk polkovnik Virsaitise juhatusel Riias.

Vabadussõjas kaotas polk 8 ohv. ja 120 sõdurit. Laõpleša ordu aumärk on annetatud 37 ohvitserile ja 60 sõdurile. Need arvud kõneelvad selgesti polgu hiilgavast minevikust.
A. S.

II üleriikline kehalise kasvatuse kongress.

8. aprillil avati Tallinna linna 21. algkooli ruumes II üleriikline kehalise kasvatuse kongress. Korraldava toimkonna esimees hra Tõnson tutvustas lühikeses avamiskõnes osavõtjaid praeguse olukorraga kehalise kasvatuse alal ja selgitas põhjusi, mis sundisid käesoleva kongressi korraldama: „Kehaline kasvatus Eestis on algastmel. Asutused töötavad eraldi omaette. On tarvis ühtlustada kehalise kasvatuse probleeme koolis, kaitseväes, kaitseliidus ja sportlistes organisatsioonides. Selle algatajaks olgu kongress. Siin peavad selguma väljavaated ja võimalused koostööks ja ühised suunad.“

Selle järele toimitakse juhatause, sekretariaadi ja komisjonide valimisi. Juhatusse valitakse kol. leitn. Traksmann, dr. Püümann ja hra Kalmet. Komisjonidesse valitakse sõjaväelastest major Masing, major Mallas ja sekretariaati kapten Marguson.

Kindral Tõrvand'i tervituskõne.

Esimesena tervitas kongressi kaitseväge nimel kindral Tõrvand. Kõneleja avaldas: „Meie elame riigi ülesehitamise ajajärgul. Siin on vaja leida kindlaid ja ühiseid eesmärke ja suune. Eriliselt on seda tarvis rahva kasvatamise suhtes. Kehalise kasvatuse kohta võib öelda, et see ala on söödis.“

Riik võib olla rikas loodusvarade poolest, kuid kui rahvas on kidur ja elujõuetu, kui ta ei suuda oma varandusi kasutada, siis tulevad võõrad elujõulisemad rahvad ja orjastavad nõrgemad.

Tugev, elujõuline rahvas jääb vabaks ja tahab olla alati iseseisev peremees oma kodus. Rahvas on elujõuline, kui rõhuv enamus ta üksikuist liikmeist suudavad olla ühiskondlikult kasulikud, kui nende südameis leegitseb rahvustunne, isamaarmastus, kohusetunne, ausus, tööhimu ja korralikkus. Iga kodanik peab suutma kasutada omi vaimlisi ning kehalisi jõude maksimaalselt. Selleks olgu iga kodanik vaimliselt ja kehaliselt terve. Terved, karastatud mehed on kasulikumad ühiskonnas.

Sõda ja riigikaitse nõuavad vaimliselt ja kehaliselt terastugevaid inimesi. Sarnased inimesed võivad ületada sõjaraskusi: külma, nälga, janu, raskeid töid ja uneta öid, ainult need inimesed jäävad lahinguväljadel teguvõimelisteks.

Väikerahval on see eraldi tähtis. Meie ühel mehel tuleb võidelda mitme vaenlasega.

Ka sõda ise nõuab meilt suuremaid pingutusi. Meie võitlejail tuleb kuude kestvusel vahetpidamata liikvel olla. Meie väeosadel on vaevalt suuri reserve ja pikemaid puhkusi. Iga haige on meile koormaks. Mobilisatsiooni korral paisuvad meie väeosad reservlaste tulekul. Mida paremini reservlased on kehaliselt ja vaimliselt treeneritud, seda kiiremini muutuvad mobiliseeritud väeosad lahingvõimelisteks. Riigikaitsest võtab osa kogu rahvas, mitte üksikud inimesed. Seepärast vajame terviselt tugevat rahvast, nii maa- kui ka linnaelanikke. Elujõuline, tugev, elurõõmus kodanik suudab raskel tunnil anda kodumaale, mis temalt kui riigikaitsejalt nõutakse.

Näen käesoleva kongressi tähtsust just selles, et leida abinõusid, tõmmata sihte ja seada üles eesmärke, kuidas saavutada seda suurt eesmärki, kuidas tõsta Eesti rahva kehalist kultuuri ja tervist kõrgemale järjele. Meie rahval on selleks palju eeldusi. Ta on loomupoolest tugev ja tüse. Ta vajab vaid, et ta omadused õiges suunas ühise jõuga arendataks. Selleks soovin kongressile edu.“

Kõnele järgnesid kiiduavaldused.

Eelkutseline ettevalmistus.

Noorsoo eelkutselisest ettevalmistusest refereeris major Masing. Ettekandja tähendas: „Praegusel ajal on iga kodanik kodukaitseja ja iga kodanikul olgu selleks tarvilikud omadused ja teadmised. Varemalt, kui teenistusaeg oli pikk, arendati kerge vaevaga tarvilisi sõjaväelisi omadusi. Praegune väeteenistuse aeg on lühikene. Meil Eestis ainult 18 kuud. Selle aja jooksul on raske ka parema tahtmise juures kaitseväes kehaliselt ja vaimliselt nõrkadest noormeestest tugevaid riigikaitsejaid voolida ja rahvale kangelaasi anda. Mahajäänud maanurkadest, nagu Põltsamaalt, tulevad kaitsevärke noored, kelle kalal tuleb teha hüüga tööd, et mees vähegi virgemalt liikuma hakkaks. Meie lühike teenistusaeg kulub pealegi suurel määral selleks, et õpetada tundma relvu, anda puhtsõjalisi teadmisi ja harjumusi. Meie riigi huvid nõuavad veelgi teenistusaja lühendamist. Praegune olukorra juures on see võimatu, sest nõrgendaks meie riigikaitset.“

Selleks tuleb leida väljapääsu-teid. Rahvas peab andma kaitsevärke kehaliselt ja vaimliselt tugevaid noormehi, et lühikeses kaitseväge teenistusaja jooksul võiks anduda peaaesjalikult sõjalistele õppustele. Kool ja seltskond võivad selleks suure eeltöö teha. See ongi noorsoo ennekutseline ettevalmistus. See koosneb 3 osast: kehaline kasvatus, moraalne kasvatamine ja sõjaliste algteadmiste õpetamine.

Noorsoo sõjalist ettevalmistust neil kolmel alal teostavad kõik Euroopa kultuurriigid ja Nõukogude Venemaa. Meie oleme maha jäänud. Mõõdunud kuul Riigikogu võttis vastu kaitseväge teenistusseaduse ja selle prgrhv. 6. käsitabki noorsoo sõjalist ettevalmistust. Selle elluviimine on praegu kindralstaabi suurem mure.

Noorsoo sõjalise ettevalmistuse põhijooned oleksid järgmised :

Kehaline kasvatus sünniks sunduslikult kõikides koolides, ka kutse- ja kõrgemates koolides. Kehalist kasvatust teostaksid võimlemis-õpetajad ja õpetajad. Kehalise kasvatuse meetodite ja käsiraamatute väljatöötamisel arvestatakse riigikaitse huvidega. Neile võimlemisõpetajatele, kes pole kunagi kaitseväge teeninud ja õpetajatele, kes käsitavad võimlemist, kuid pole saanud sellekohast haridust, korraldatakse kaitseväge juures suvel lühikeseajalised informatsioonikursused.

Moraalne kasvatus sünnib samuti lahutamata osana koolides ja seda teostavad kooliõpetajad. Selleks tuleb mõningaid õppeaineid täiendada ja rahvuslikumalt käsitada. Sarnased õppeained oleksid: ajalugu, kodanikuteadus, maadeteadus ja mõned teised. Õpilane kuulgu rohkem kodumaast, muistsete eestlaste võitlustest, Vabadussõjast, sõjaväe ja riigikaitse vajadusest jne.

Sõjaliste algteadmiste õpetamine sünniks kas koolides või erilistes õppepunktides. See algaks 16 a. vanadusest. Need teadmised koosneksid tutvunemisest lihtsamate relvadega, märgilaskmisest, taktikalistest algteadmistest, määrustikkudest jne. Ka osa sõjalisi algteadmisi võib mahutada õppeainetesse, nagu füüsika, keemia, maadeteadus, mehaanika. Mõ-

ningaid lihtsaid riviõppusi ja komandosõnu võib käsitada huvitavalt võimlemistundidel. Sõjalisi algteadmisi õpetaksid ohvitserid, reservohvitserid, võimlemis-õpetajad, kes lõpetanud kaitseväge juures sellekohased kursused ja omandanud vastava loa.

Referaadile järgnesid elavad läbirääkimised, kus selgus, et kõik kongressist osavõtjad pooldavad noorsoo sõjalist ettevalmistust koolides sel kujul nagu seda kavatseb teostada kindralstaap. Ettekanne hävitas arusaamatusi ja kuulujutte, mis olid seotud kaitseväge teenistusseaduse prgrhv. 6. elluviimisega. Enamus kongressist osavõtjaid avaldas soovi, et prgrhv. 6. kiires korras ellu viidaks.

Referaadi puhul II kehalise kasvatuse kongress võttis vastu noorsoo sõjalise ettevalmistuse huvide resolutsioonid, et:

Riigikaitse huvides teenistusseaduse paragrahv 6. edasilükkamatult ellu viidaks, milleks tuleb nõuda: a) riigikaitse huvide silmaspidamist kehalise kasvatuse käsiraamatute ja õppekavade väljatöötamisel; b) lühikeseajalisi informatsioonikursusi suvevaheajal kaitseväge juures kehalise kasvatuse ja sõjaasjanduse alal eeskätt meeskoolide võimlemisõpetajatele, kes pole kunagi kaitseväge teeninud, ja õpetajatele, kes käsitavad kehalist kasvatust, kuid pole omandanud sellekohast haridust.

Kaitseliidu juures asutatakse osakonnad, kuhu koondatakse keskkoolide õpilasi alates 16 aasta vanadusest, et neile anda sõjalist õpetust.

Riik seadusandliselt sanktsioneeriks, vääriliseid hindaks, toetaks ja soodustaks sportlisi organisatsioone ja seltse, mille eesmärk on noorsoo kehaline kasvatus ja sõjaasjanduse algteadmiste õpetamine.

Kaitsevägi ja kehaline kasvatus.

Kokkuvõtte kaitseväge kehalise kasvatuse juhataja kol. ltn. G. Maseri referaadist, mis peetud 9. IV. 1926 a. II üleriiklisel kehalise kasvatuse kongressil.

I.

Ajalooline ülevaade ja üldised alused.

Tervis, jõud ja vastupidavus on sõjaväelise kasvatuse aluseks. Neid omadusi tuleb saavutada rahva kehakultuuri järjekindla arendamisega. Sõja ja lahingulokord nõuab sõjaväelisel peale kõrgete vaimliste omaduste veel suurt kehalist arengut. Seepärast väärib kehaline kasvatus riigikaitse vaatekohalt erilist tähelepanu ja on sõjaväe väljaõpetamisel lahutamatu osa sõjaväe õppeainete kogust.

Kehalist kasvatust kui tähtsamat tegurit sõjaväe ettevalmistuses ja väljaõpetamises hinnati vääriliselt juba vanal ajal.

Vanas Greekas kehalise kasvatuse sihiks oli tervis, jõud, õieti arenenud keha, elav ja selge mõistus.

Spartas ja Roomas, kus riigikaitse vaimliselt ja kehaliselt seisib kõrgel järjel, alati vaimlist ja kehalist kasvatust juba noorest east. Kasvatust jagunes kahte perioodi: eelsõjaväeline ja sõjaväe ridades. Eelsõjaväeline kasvatus Spartas algas 7 aastast ühishlaagrites. Kasvandikud jagati vanaduse järele rühmadesse. Rühma kasvatus usaldati vastavale juhile, kes oma vaimliste ja füüsiliste omaduste poolest kohane oli. Kehalise kasvatuse aladest arendati: käimist, jooksu, hüppeid, odavisket, kettaheitet, ujumist, ratsasõitu, rütmilist käimist tervete rühmadena muusika ja laulu saatel, tantsu ja mängu. Aegajalt toimetati avalikke demonstratsioone ja katseid. Samuti vaimline ettevalmistus korraldati vastavalt sõja nõuetele. Sõök oli lihtne

ja vähene; riietus kerge; magamisega — heinad; distsipliin — äärmiselt karm; isamaalsuse tunde arendamiseks tarvitati rahvalaule, kus kiideti Greeka ja Sparta kangelaste vägitegusid. Nii kasvatati kuni 18 aastani. Peale selle astus noor spartlane sõjameeste ridadesse, kus ta omi kehalisi ja vaimlisi omadusi veel täiendas vastavalt sõja ja lahingu nõuetele.

Noore roomlase sõjaväeline kasvatus algas 16 aastast. Kuid selleks ajaks sai ta oma isa käest, kelle tegevust ja tööd ta jälgis, teatava vaimlise kasvatuse. Kõige pealt praktilise ja kaine vaate elu peale; ta oli teadlik selles, et Rooma rahva ja riigi huvid seisavad temal esimesel kohal. Sellele seltsis veel sissekasvatatud lihtsus eluviisis, uhkus ja iseteadvus. 16 aastast koguti noored roomlased Marsi väljale kehalisteks harjutusteks; need olid: kõnd, jooks, hüpped, maadlemine, rüskavõitlus, ujumine ja sõjariistade tarvitamise oskus. 17 aastast astus ta sõjaväe ridadesse, kus harjutused olid järgmised: kõnd, jooks, ronimine, ujumine, odavisket, raiumine, vehklemine lühikese mõõgaga ja oskus ennast kaitsta kilbiga. Peale selle korraldati 20 miililisi rännakuid täies rakmetes ja relvades — kiirusega 4—5 miilini tunnis; rooma sõduri rakmete koormatus — 85 naela, siia juure arvatud toiduained.

Olgugi, et vanal ajal riikides kehaline kasvatus oli valitseva klassi eesõigus, siiski need eel-pool toodud paar näidet annavad selge pildi, kui suurt ja sihikindlat pikaajalist tööd peab tegema selleks, et sõjaväelane vaimliselt ja kehaliselt hästi

oleks ette valmistatud vastavalt sõja ja riigikaitse nõuetele. Rahva õige vaimline, tervisline ja kehaline arenemine loovad riigi tugevuse, sellest oleneb rahva enesekaitse ja julgeolek. Vanal ajal said valitsevad klassid õieti aru, et kui tahad valitseda, pead olema vaimliselt ja kehaliselt valitsetavast kihist tugevam. Vana ajalugu on ka näidanud, et riigid ja rahvad olid tugevad ja võimsad seni, kuni nende põhimõtteks oli: „Terves kehas terve vaim.“ Unustati see põhimõte, hakkasid riigid ja rahvad lagunema ja hävinema. Näiteks Greeka, Rooma, kus tervet keha ja vaimu hilisemal aegadel asetas joomine, lõbutsemine ja toorus. „Andke meile leiba ja lõbususi“ — see oli roomlaste hüüdsõna keisrite ajajärgu lõpul.

Keskajal oli haridus vaimulikkude ja kehaline kasvatus rüütli käes ja rüütli jaoks. Rüütli ülesandeks oli — kaitsta füüsilise jõuga kirikut, naisterahvast, nõrku ja oma au. Seepärast piirdus rüütli ettevalmistus peaaesjalikult puhtkehaliste harjutustega (mitte kehalise kasvatusena klassilises mõttes). Neil oli 7 nõndanimetatud kõrgeks hinnatud kirge: 1) ratsasõit, 2) ujumine, 3) laskmine, 4) vehklemine, 5) kättimine, 6) malemäng ja 7) salmide riimimine. Peale nende kommoteppimine, tutvunemine rüütli õigustega, piibli-looga, muinaslugudega ja oma ning teiste riikide tähtsamate sündmustega. Vaimline kasvatus neid ei huvitanud; nad vaatasid isegi kõrgelt alla iga-suguse vaimlise töö peale. Lugemist ja kirjutamist nende käest ei nõutud. Tähelepanu oli pöördud veel muusika ja laulu peale. 21 aastast ühendati rüütliks, enne mida tuli tal teatud tseremonii läbi teha ja anda töötus — uskuda jumasse, kaitsta ristiusku, teenida kuningat jne. Rüütli kehaline ja vaimline kasvatus olid rajatud vale põhimõtetele ja sellest nende intellektuaalne arenematus ja kõiksuguste toorete kirgede areng. Plato nimetab lombakuks inimest, kelle keha ja vaim ei ole ühetaoliselt arenenud. Rüütli ajajärk tõendab just seda.

Humanistlike liikumisega kergib uuesti päevakorraks kehalise kasvatus kütsumis laiemas mõttes. Leitakse, et vaimlise töö järele vajab inimene kehalist tööd, seepärast olgu kehaline kasvatus järjekindel. Luther leiab tarvilikuks kehalist kasvatust läbi viia koolides. Ta ütleb, et kehalised harjutused kõrvaldavad melankoolse meeleolu ja kõvendavad keha. Kuid kehalise kasvatus teostamine uue aja algul oli seotud suurte raskustega. Kool oli usu ja kloostri mõju all. Enne tuli kool sealt vabastada. Võimukandev klass, nähes rahva kehakultuuri arenemises eneste vastu sihitud võitlusabinõud, jäi kurdiks uuesti üleskerkinud ideele. Palju hiljem, Saksa rahvuslike võimlemise looja Jan, kes sütitatud suurest isamaasusest, oli võimude silmas poliitiliselt mitte usaldusvääriline, kuigi Jan nägi Saksa riigi tugevust kogu rahva vaimlises ja kehalises tugevuses.

Kehaline kasvatus sai laialdase ja sihikindla teostamise ainult pärast seda, kui järgnevate revolutsioonide tagajärjel rahvas riigivalitsemisele rohkem ligi pääses ja riigi tugevust ja kaitset ei moodustanud enam eesõigustatud klass, vaid kogu rahvas. Kaheksateistkümnne sajangu lõpul ja üheksateistkümnne algul kehaline kasvatus sai teadusliku aluse ja kujunes teaduslikkudeks süsteemideks. Olgugi, et kehaline kasvatus sai teadusliku aluse ja rahva kehakultuuri arenemise vajadust teaduslikus ilmas tarvilikuks leiti, siiski ei olnud selle levinemise kiirus riikides ühesugune. Nendes riikides, kus valitsemas rohkem demokraatiline kord, tegi kehaline kasvatus suuremaid edusamme.

19. sajangust peale sõjaväed kasvavad järjekindlalt; sõdadest võtavad osa ikka suuremad

rahvamassid. Sõjaväe väljaõpetamisel vaimline ja kehaline kasvatus ei omanda veel siiski kindlat ilmet. Tervist, jõudu, vastupidavust ja kiirust katsuti saavutada sõjaväes üksikute harjutuste ületreeninguga, nagu raskes rakmes pikamaalised rännakud, preisi mushtra, vene marshirohvka jne. Vaimline ja kehaline kasvatus jäid tagaplaanile. Riigid, kus rahva valitsemist jätkas eesõigustatud klass, jäid endiselt kurdiks terve rahva vaimlise ja kehalise kasvatus vastu kuni 19. sajangu lõpuni. Näiteks endine Vene riik, mis sest ajast juba suuremat tähelepanu pööras kehakultuuri arendamisele, kuid sihilikult siiski kitsamas ringkonnas. Demokraatlikes riigis moodustab riigi tugevuse kogu rahvas, seepärast peab tarvitusele võtma kogu rahva vaimlise, kehalise ja tervilise tasapinna tõstmiseks kõik abinõud, sest vaimliselt ja kehaliselt hästi arenenud kodanikud on ka võimsad riigi kaitsjad. Näiteks — Inglismaa ja Ameerika, kus enne ilmasõda alalist sõjaväge ei olnud, suutsid siiski lühikese aja jooksul formeerida miljonilised eeskujulikud sõjaväed, sest nende kodanikkude kõrgel seisel vaimline ja kehaline tasapind aitas selleks kaasa.

Möödunud ilmasõda andis suure tõuke vaimlisele ja kehalisele kasvatusle. Peale ilmasõda tekkisid uued rahvuslised riigid, endised riigid demokraatiseerusid. Nüüd oleneb riigi julgeolek kogu rahvast. Sõjavägi ei kujuta enam endast mingisugust eesõigustatud klassi käsuallust. Olles osa tervest rahvast, ta täidab rahva tahtmist. Sõjaväeteenistuse peale peab vaatama kui riigikaitseks ettevalmistamise kooli peale, mida on kohustatud läbi tegema kõik meeskodanikud teatud vanaduses. Arvestades rahva majanduslike seisukorraga ja sellega, et kodanikke võimalikult lühemaks ajaks nende hariliku töö juurest eemale kutsuda, on sunduslikku teenistusaega igas demokraatlikus riigis vähendatud, samuti ka meil. Seda lühikest teenistusaega jätkub peaaesjalikult puhtsõjaliste õpeainete läbivõtmiseks. Vaimlist ja kehalist kasvatust, millele tugineb sõjaväe väljaõpetamine, võib lühikese teenistuse jooksul ainult täiendada vastavalt sõjalistele nõuetele.

Lääne-Euroopas, samuti Nõukogude Venes tehakse vaimlise ja kehakultuuri tasapinna tõstmiseks sihikindlalt tööd. Paremate tagajärgede saavutamiseks on leitud ühised sihid koolis, sõjaväes ja väljaspool kooli, hoolitsedes, et rahva vaimline ja kehaline arenemine ei piirduks kooli ja sõjaväe teenistusajaga, vaid et see kestaks kavakindlalt spordi-organisatsioonides edasi (tagavaraväelastega).

Riigikaitse jõud mooduneb suuremalt osalt neist, kes sunduslike sõjaväeteenistuse lõpetanud, s. o. tagavaraväelastest. Nende vaimlise ja kehalise arengu ja tervilise seisukorra eest hoolitsemine on riikiselt sama tähtis kui noorsoogi juures. Möödunud ilmasõja algul Vene väesades, mis peaaesjalikult komplekteeritud noorematest tagavaraväelastest, haigete ja nõrkade arv oli normaalne. Vanema tagavaraväelaste täiendamisega haigete ja nõrkade % väesades kasvas järjekindlalt. Juba 1915 a. oli haigemajades nõrku ja haigeid 7—8 korda rohkem kui haavatuid ja vigastatuid. Üldse on sõdade kogemused näidanud, et sõjaliste ülesannete läbiviimist ükski asi nii ei raskenda ja edu saavutamist nii ei takista, kui sõjaväe arvu vähenemine haigete läbi. Sõdade ajalugu on rikas sarnaste näidete poolest.

Rahva tervise eest hoolitsemine on valitsuse ja seltkonna tähtsamaks ülesandeks; vastavad organisatsioonid peavad selleks kaasa aitama. Kõik tarvilikud abinõud rahva tervilise seisukorra tõstmiseks olgu võimalikult ära kasutatud. Tervishoiuasutuste tegevus ei tohiks piirduda ainult arstlike

abiandmisega, vaid peaülesandeks olgu rahva tervislike seisukorra tõstmine ja haiguste eemaldamine. Kehaliselt õieti arenenud inimene on tervislikult tugevam ja haigustele rohkem vastupanevam. Seepärast on kehaline kasvatus ühtlasi ka paremaks tervishoiu teguriks. Meie arste peaks kehaline kasvatus rohkem huvitama, nad peaksid omi teaduslikke näpunäiteid sellel alal andma sagedamini; kehalise kasvatus juht peaks arstiga käsikäes töötama. Nagu eelpool tähendasin, annavad vanemad tagavaraväelased suurema % haigetest ja nõrkadest, sest kool ja sunduslik sõjaväe teenistusae on nendel ammu seljataga, suurem osa neist ei astu samme oma vaimliste ja kehaliste omaduste edasiarendamiseks. Ometi sellega nõrgeneb riigi tugevus ja julgeolek. Minu arvates seda küsimust võivad lahendada meie sportlised organisatsioonid ja kaitseliit, samuti ka teised seltsid nagu karskuseseltsid, kes hoiaksid rahvast libisevale teele sattumise eest.

Tunnustades vaimlise ja kehalise kasvatus arendamise vajadust, ei pea eesmärgiks olema mitte ainult sõjanõuded; samuti tähtsad on ka elunõuded — inimene peaks olema üldse tugev ja teguvõimas. Mõeldud revolutsioonid näitasid kui tugev peab olema inimene vaimliselt samuti ka kehaliselt, et tormides mitte hävineda. Seepärast tuleb tõsiselt ka elunõuetega vaimlise ja kehalise kasvatus juures arvestada. Kogu rahva kehakultuuri arendamist silmas pidades jaguneks see suur ja riikliselt ülitähtis töö järgmiselt: 1) Kool — loob tugeva ja kindla vaimlise ja kehalise aluse meie noorsoole; 2) Kaitsevägi — täiendab alatud tööd vastavalt riigikaitsele; 3) Sportlised organisatsioonid ja kaitseliit — hoolitsevad väljaspool kooli ja kaitseväge vaimlise ja kehalise tasapinna tõstmise eest, massisid kaasa kiskudes; 4) Tervishoidlised asutused ja arstid — peavad kõik oma jõu ja oskuse koondama selleks, et kogu meie rahvas terve oleks.

II.

Kehaline kasvatus kaitseväes.

Mis on üldse sõjalise kasvatus eesmärk? Meie „Jalgväe määrustiku“ §1 ütleb: „Sõjaväe väljaõpetamise eesmärgiks on ettevalmistus sõjategevuseks, seepärast peab rahuajal ainult seda tegema, mis tarvilik sõjaks.“ Saksa jalaväe väljaõpetamise eeskiri ütleb: „Sõda esitab kõrgeid nõudeid sõduri iseloomule ja jõule. Tehnilised abinõud ainult toetavad, kuid mees otsustab lahingu.“ Prantsuse jalaväe määrustik ütleb: „Väeosa väärtus otsustab võidu. Tema peamised omadused — distsipliin, väljaõpe, füüsiline areng ja peale kõige ohvrimeelsus on need elemendid, mis ilmtingimata tarvilikud võiduks.“ Nagu sellest näha, on kõigis riikides sõjaväeteenistuse eesmärgiks kodanikkude ettevalmistamine vastavalt sõjanõuetele — õpetada seda, mis sõjas tarvis läheb.

Kaitseväge õpealad on mitmekesised, peasajalikuult võib jagada neid kolme liiki: 1) Vaimline ja moraalne kasvatus; siia kuulub isamaarmastus, kohusetunne, distsipliin ja teised õpealad; 2) füüsiline kasvatus ja tervishoid; 3) sõja-tehnilised õpeained või puhtsõjaline õpeala.

Nagu sellest näha, omavad kaitsevaelaste väljaõppe vaimline ja kehaline kasvatus põhipaneva tähtsuse, puhtsõjaliste õpealade (taktika, laskeasjandus jne.) kõrval. See on arusaadav, sest ei ole mingisugust kasu riigikaitse mõttes kaitsevaelasest, kui temal puudub moraalne alus ja ta füüsiliselt nõrk on, olgugi puhtsõjalistes õpealades

hästi ette valmistatud. Põhimõtte, et kaitseväge väljaõpe on rajatud moraalse ja füüsilise kasvatus alusele, on aset leidnud terves Lääne-Euroopas ja meie ida-naabri juures, samuti meil kaitseväes.

Mis on sõjaväe kehalise kasvatus eesmärgiks? Tervis, jõud ja vastupidavus, mis peab olema juhitud nõuetele, mida esitab sõjaline olukord. Nüüdisaegne sõda oma tehniliste ja keemiliste hävitusabinõudega nõuab igalt sõjaväelasele peale vaimlise ka äärmiselt suurt füüsilist püsivust. Seepärast peab sõjaväe väljaõpetamisel eriti hoolitsema selle eest, et iga sõjaväelane oleks tervislikult tugev, kehaliselt hästi arenenud ja vastupidav kestvaks rännakuks, jooksuks, roomamiseks ja raskuste kandmiseks, suudaks loomulikke ja kunstlikke takistusi vallutada; tunneks hästi täägi- ja käsitsivõitlust, granaadivisket jne. Kehaline ja vaimline areng on üksteisega lähedalt seotud, seepärast peab kehalise kasvatus juures samuti ka silmas pidama sõjaväelasele nõuetavate vaimliste omaduste, nagu: distsipliini, tahtejõu, algatusvõime, külmaveresuse, võitlustahte, mehisuse, otsekohesuse, kiire orienteerumise, leidlikkuse, ühistegevuse jne. arendamist. Sõjalise olukorra nõudeid aluseks võttes, sõjaväe kehalise kasvatus ülesandeks on: a) sõjaväelasele nõuetavate vaimliste omaduste arendamine, b) sõjaväelaste üldise kehakultuuri arendamine ja selle täiendamine ja c) üksikute kehalise kasvatus harude läbivõtmine, mis on otsekoheselt seotud sõjategevusega. Et seda ülesannet edurikkamalt täita, võetakse läbi järgmised kehalise kasvatus harud:

1) Võimlemise harjutused. Selle praktiline otstarve — keha üldine väljaarendamine raskemate harude läbivõtmiseks ja distsipliini kasvatamine.

2) Kõnd. Praktiline otstarve — rännakul ja lahingkorras jõu kokkuhoidmise ja vastupidavuse arendamine.

3) Jooks. Praktiline otstarve — vähema jõukuluga kiirema edasiliikumise arendamine.

4) Rippumise ja ronimise harjutused. Praktiline otstarve — õige ronimise õpetamine mõõda latte, kõise, poste, puid ja üle takistuste, nagu aiad, vallid, seinad.

5) Tasakaalu harjutused. Praktiline otstarve kitsastel toetuspunktidel tasakaalu hoidmise arendamine (palke ja purdeid mõõda käimine), mättaid ja kive mõõda käimine jne.

6) Roomamine. Praktiline otstarve — lahingolukorras varjatud liikumise harjutused.

7) Tõstmine ja veeretamine. Praktiline otstarve — võtete väljatõõtamine haavatute, laskemoona ja kindlustustöödeks tarvismineva materjali kandmiseks ja edasiandmiseks.

8) Visked ja tõuked. Praktiline otstarve — harjutused käsigranaadi viskeks.

9) Hüpped. Praktiline otstarve — kauguse, kõrgus- ja sügavushüpete abil takistuse võitmise arendamine.

10) Käsitsivõitlus (täak ja enesekaitse). Praktiline otstarve — relvaga ja ilma käsitsivõitluse arendamine; kiire orienteerumise ja tegevuse ning tahtejõu arendamine vastase võitmiseks.

11) Mängud. Praktiline otstarve — keha mitmekesine arendamine; kiiruse, tahtejõu, algatusvõime, võitlustahte, otsekohesuse, kiire orienteerumise, leidlikkuse, ühistegevuse jne. arendamine.

12) Suusatamine. Praktiline otstarve — edasiliikumise arendamine lumisel teedeta maastikul.

13) Ujumine ja aerutamine. Praktiline otstarve — veekogudest ülepääsmine.

Eeltähendatud harud moodustaksid sõjaväe kehalise kasvatuse ulatuse. Seega keha väljatöötamise abinõuks sõjaväes on: 1) võimlemine, 2) mängud, 3) käimine (kesk-, pikk- ja murdmaa, harilik ja kiir), 4) jooksud (kiir-, kesk- ja pikamaajooks, tõkke-, teate-, murdmaa ja takistusjooks), 5) hüpped (kaugus-, kõrgus- ja kolmikhüpe hooga ja ilma, teivashüpe, kõrgus-kaugushüpe, hüpped üle takistuse), 6) visked (kuuli, ketta ja oda — mõlemate kätega, raskusheide), 7) ujumine ja aerutamine, 8) enesekaitse ja pealetung (vehklemine, prantsus-maadlus, inglisk-poks, dshiu-dshitsu, 9) raskuste tõstmine ja kandmine, 10) takistuse võitmine (takistused mitmesugusel maastikul ja kunstlikud takistused).

Nendest harudest — otstarvele ja õpilaste füsioloogilisele arengule vastavalt seatakse üksikud kehalise kasvatuse tunnid kokku.

Vigastatud Sõjameeste Ühingu IX kongress.

Vigastatud Sõjameeste Ühingu IX kongress peeti ära Tallinnas 10. ja 11. aprillil s. a.: Kokku oli tulnud 81 saadikut. Kongressi avas keskjuhatus esimees J. Rebane kokkutulnud kongressi saadikuid tervitades. Möödunud aastal surma läbi lahkunud ühingu liikmeid mälestati püstitõusmisega. Kongressi juhatajaks valiti hra E. Nurm — Tartust ja abideks hra A. Veiper — Tallinnast ning hra A. Spurrask — Vihardist. Sekretäriks valiti hra A. Brackel — Tallinnast ja abideks hrad A. Seeberg ja A. Thal — Tallinnast, A. Kalmet, E. Kristian ja K. Lipand — Tartust.

Kongressi tervitasid töö-hoolekandeministri nimel hra Kirikal, haridusministri nimel hra Rebane, sõjaministri nimel kolonel Simon ja rahvusvabameelsete partei poolt rkl. hra A. Tamm. Telegraafi teel tervitasid kongressi siseminister, Eesti Punase Risti Peavalitsus ja Rakvere käsitööliste avitamise selts. Teisel kongressi päeval tulid veel tervitus-telegrammid töö-hoolekandeministrilt, Soome Vabadussõja Invaliidide Liidult ja Leedu Sõjainvaliidide Ühingult. Tervitus-telegrammid saadeti Riigikogule, Vabariigi Valitsusele, töö-hoolekandeministrile, kindral Laidonerile, Eesti Punase Risti Peavalitsusele ja Soome, Läti ning Leedu sõjainvaliidide ühingutele. Peale selle otsustati veel kirjalikult tänu avaldada Vabariigi Valitsusele ja teedeministeriumile kongressi saadikutele ja keskjuhatusel liigetele lahkesti antud hinnata sõidupiletite eest.

Kongressi päevakorras oli peale mitmesuguste valimiste keskjuhatusel 1925 a. aruande ja 1926 a. eelarve kinnitamine, hoolekandesse puutuvad küsimused, ühingu põhikirja muutmise, keskjuhatusel ja revisjoni komisjoni liigete valimine ja muud ühingu tegevuse kohta käivad küsimused.

Keskjuhatusel aruande kandis ette esimees J. Rebane. Ühing seisab koos osakondadest. Aruandeaastal likvideerisid mitmesugustel põhjustel oma tegevuse Orisaare, Võhma ja Laiksaare osakonnad. Likvideeritud osakondade liikmed viidi üle lähematesse suurematesse osakondadesse. Uus osakond avati Hiinamaal, Kärddlas. Praegu on ühingul 28 osakonda umbes 3000 pärisliikmega. Ühing otsekohe peab üleväl puu- ja vitsatöö õpetöökoja Tartus ja ort-mehaanika õpetöökoja Tallinnas. Viimane on antud Tallinna osakonnale valitsemise alla. Puu- ja vitsatöö õpetöökoja jaoks pajuviitsade saamiseks on ühing rentinud Tartu linna käes rendil olevast Anne mõisast 18 Riia vakamaad maad, kuhu asutati pajuistandus. Käesoleval aastal

Nagu ülaltoodust näha, kaitseväge kehalisse kasvatuse kuuluvad kõik need kehalise kasvatuse harud, mis üksikest siduvalt täiendavad ja mis tervet keha igakülgsest arendavad. Neid harusid võib koondada kahte ossa: esimesse kuuluvad võimlemise harjutused — keha üldiseks väljaarendamiseks, mis peaaegalikult koolis läbi võetakse; teise ossa kuuluvad kergejõustik, raskejõustik ja teised tähtsamad spordiharud, mida peaaegalikult sportlistes organisatsioonides arendatakse. Seega oleks kaitseväge kehaline kasvatuse nagu siduvalks lülilks kooli ja sportliste organisatsioonide vahel. Seda kõrke silmas pidades ei tohiks olla mingisuguseid takistusi ühiste põhimõtete ja sihtide leidmises rahva kehakultuuri tõstmiseks koolis, kaitseväes ja sportlistes organisatsioonides.

Ainult selged sihid, kindlad põhimõtted, ühine töö ja teineteisest täieline arusaamine aitaksid kaasa meie rahva kehakultuuri tasapinna tõstmisele. Seda nõuab meie rahva tulevik ja riigi julgeolek.

lõpeb Tartu linnal põllutööministeeriumiga sõlmitud Annemõisa rendileping, mis pärast keskjuhatusel on palunud põllutööministeeriumi rentida ühingu le Anre mõisast 30—50 dessatiini maad pikema aja peale sinna suurema pajuistanduse ja sellega ühenduses oleva majapidamise asutamiseks. Pajuistanduse maa peale on ehitatud juba väike elumaja. Puu- ja vitsatööstuse 1925 a. kulude ja tulude arve bilanss oli 1.463.776 mk., äriiline läbikäik 18.192.675 mk., lõpubil. 3.878.539 mk. ja õpetöökoja kapital 31. dets. 1925 a. 3.125.593 mk. 19p. Õpetöökoja 1926 a. eelarve on tasakaalus 3.391.500 mk.

Ort-mehaanika õpetöökoja 1925 a. tulude ja kulude arve bilanss oli 1.325.901 mk., äriseis 31. dets. 1925 a. 1.371.732 mk. 65 p. ja äriiline l. bikikäik 6.695.290 mk. Õpetöökoja 1926 a. eelarve on tasakaalus 1.746.000 mk.—

Möödunud aastal töötasid mõlemad õpetöökojad puudujaägiga, kuna 1924 a. puu- ja vitsatöö õpetöökoja puhastulu oli üle 300.000 marga.

Peale nimetatud õpetöökodade on ühingu osakondadel veel 6 kingsepa, 1 rätsepa ja 1 päevapildi õpetöökoja.

Piirituse ja viinaostulubade pealt võeti 1925 a. ühingu tegevuse toetamiseks 1 mk., mis aasta jooksul andis sissetuleku umbes 4 miljoni marka. Saadud rahast on moodustatud töö-hoolekandeministeeriumi juures sellekohane kapital, millest keskjuhatusel ettepanekul antakse laenu ja toetust ühingu üldtegevetele, osakondadele ja üksikutele invaliididele. 1925 a. on ühingu üldtegevõtted saanud nimetatud kapitalist toetust ja laenu 1.100.000 mk., osakonnad — 1.555.000 mk. ja 71 üksikut ühingu liiget — 2.207.855 mk. Osa siinnimetatud rahast on kätte saadud 1926 a. algul. 1926 a. on töö- ja hoolekandeministeeriumi eelarves samaks otstarbeks 4 miljoni marka. Läänud aastal on ette tulnud, et keskjuhatusel ettepanekud nimetatud kapitalist toetuse ja laenu saamise asjus on seisnud ilma mingisuguse põhjusega töö-hoolekandeministeeriumis täitmata, mille all on kannatanud mitme invaliidi huvid, mis pärast kongressi tegi keskjuhatusel ülesandeks paluda Vabariigi Valitsust jätta nimetatud kapitali valitsemise täielikult keskjuhatusel hooleks.

Keskjuhatusel on realiseerimisel rahaline loterii 5 miljoni marga suuruses. Et samal ajal olid suuremad 10 miljoni margalised rahalised loteriid mitmel Tallinnas ja Tartus seltsil, kes ka suuremat reklaami võisid teha, oli ühingu loterii piletite müük võrdlemise väike ja selle tagajärjel tuli keskjuhatusel korduvalt loterii välja-

loosimise tähtaega pikendada. Kongress otsustas paluda Vabariigi Valitsust pikendada loterii väljaloo- simise tähtaega tarvilisel määral, et võimalik oleks kõik piletid ära müüa ja loterii sissetulekust invaliidide olukorra parandamiseks toetust saada.

Ühing annab välja album-ajakirja „Invaliid“, mis ilmub tarvidust mööda üks või kaks korda aastas. Ajakirjas avaldatakse peaaesjalikult kirjeldusi ja tea- teid ühingu tegevusest kui ka lühikesi ilukirjanduslisi palasid. Kongressil avaldasid mõned osakonnad soovi, et ajakirja sagedamini välja antaks, milleks eelarvesse sellekohased summad tuleksid üles võtta. Arvesse võttes ühingu väheseid sissetulekuid, otsustas kongress senise korra juure jääda.

Keskjuhatuse 1925 a. kulude ja tulude aruande bilanss oli 2.458.282 mk. 13 p. ja äriseisu bilanss 31. det- sembril 1925 a. 9.072.396 mk. 81 p. Keskjuhatuse poolt kokkuseatud 1926 a. eelarve võeti kongressi poolt vastu mõningate muudatustega 11.542.250 mk. suuruses.

Kongressi tähtsamaks järelekorra punktiks oli hoolekandesse puutuvad küsimused. Töö-hoolekande- ministeeriumi esitaja hra Kirikal andis pikema se- luse invaliidide pensioniolude kohta. Peale pikema- id läbirääkimisi otsustati keskjuhatusele ülesandeks teha paluda Vabariigi Valitsust ja töö-hoolekandeminis- teeriumi teostada eelmisel kongressil vastuvõetud otsu- sed invaliidide pensioni suurendamise ja järelravit- semise hõlbustamise alal, mis seni veel täitmist pole leidnud. Peale selle invaliidide pensioni olude paran- damise suhtes võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Pensioni nõuda kõikidele sõjainvaliididele ühise uue pensioniseaduse järele, vahetagemata sõdurite ja ohvitseride vahel.

Pensioni arvestamisel tuleb aluseks võtta riigi- teenijate palga alammäär.

Paluda töö-hoolekandeministeeriumi vastavaid samme astuda, et ära muudetaks määrused, mille järgi praegu vabadussõja invaliidid, kes viie aasta jooksul pensioni nõudnud ei ole, pensionist loobuma peavad. Siin nimetatud määruste muutmiseks oleks vabadussõja invaliididel edaspidi võimalus ennast igal ajal lasta komisjonis järele vaadata ja omale vasta- valt majanduslisele ning tervislisele olukorrale pen- sioni nõutada.

Invaliidi ravitus- ja hoolekandeseadustest viibi- mise ajal tuleb pension tema perekonna liigetele edasi maksta.

Paluda sõjainvaliididele ja nende ning langenud rahvaväelaste perekonna liigetele võimaldada arstiabi riigi kulul.

Uue hoolekandeseaduse põhjal tuleb ühingule krediiti võimaldada invaliidide kodu asutamiseks.

Paluda töö-hoolekandeministeeriumi hoolitseda, et invaliididele teenistuse saamisest asutustes vastu tuldaks.

Keskjuhatusele ülesandeks teha pöörata palvega siseministri poole, et pensionäridelt ei nõutaks isiku- maksu, nagu seda seni mõnes kohas ette on tulnud.

Läti valitsuselt saadud 30-miljonilisest summast tuleb asutada invaliidide toetamiseks erikapital ja selle valitsemisest osavõtt invaliidide esitajatele voi- maldada.

Paluda Vabariigi Valitsust ära muuta määrus, mis nõuab langenud sõdurite perekondadelt, kes maad saanud, pensioni saamise õiguse tunnistust.

Invaliididele tuleb võimaldada ravitsemine koha- likes ravilates samadel alustel kui Haapsalu sanatoor- iumis.

Veneaegsete pensionäride pensioni seaduse all olevad sõjainvaliidid ja sõjas langenute perekonna liikmed tulevad eraldada teistest sama seaduse järgi pensioni saajatest.

Pensioni tuleb maksta invaliididele nende iga- suguse sissetuleku juures, ka siis, kui nad kasutavad maad.

Autasumaa tarvitamise seaduse (Riigi Teataja nr. 199/200 — 1925 a.) § 6 tuleb ära muuta.

Peale selle arutati veel teisi küsimusi ühingu edaspidise tegevuse üle ja võeti vastu mõned muuda- tused ühingu põhikirjas.

Ühingu auliigeteks valiti Põltsamaa osakonna ettepanekul res.-kolonel M. Terras ja Põltsamaa alg- kooli õpetaja Jaan Peterson.

Ühingu uude keskjuhatusse valiti Rebane, Neps ja Veiper — Tallinnast (endised); Ivan, Raudsepp (endised), Meoma ja Nurm (uued) — Tartust; Johannes (endine) — Rakverest ja Terras (uus) — Põltsamaalt.

Revisjonikomisjon valiti Thal — Tallinnast; Lipand, Kits ja Päss — Tartust ning Evers — Pärnust.

Kongress lõppes 11. aprillil kell 1/29 öhtul isa- maa hümniga. J. R.

On vaja luua oma ideoloogia.

Kui pops ehk kõrvuline või sulane hakkab pere- meheks, siis on temal vaja väga palju kõiksugu asju — veoloomi, kariloomi, tööriistu, seemneid, kapitali... Aga peamiselt on temal vaja peremehelelikku mõtlemist: mis, kunas ja kuidas teha, kust midagi saada, kuhu müüa, ühesõnaga — kuidas korraldada oma tööd, oma majapidamist ja kuidas ise ennast aidata iga hädas. Ta ei saa enam läbi vaatega, et kui päev on kuidagi loojas, siis tänu Jumalale.

Samane lugu on ka rahvaga. Ei ole ju häbi tunnustada, et alles 8 aastat tagasi elasime rahvusliku kõr- vulisena Vene riigis. Suur-vene rahvus mängis pere- meest — tema käes oli riikline võim ja ta hoidis teisi rahvusi sellest võimust eemal kõigi kõlbulikkude ja kõlb- matute abinõudega. Meie aga ajasime omi asju nii palju kui võisime ja kippusime osavõtmisele riiklisest tööst seaduslikkude abinõudega ja revolutsioonilisel teel. Valitsemise võimuni meie siiski ei jõudnud Vene riigis.

Nüüd oleme jõudnud täielise omariikluseni ja meil peab olema oma arusaamine, oma vaatlusviis, oma

möödupuu — oma kriteerium kõigi nähtuste, kavat- suste ja tegude hindamisel.

Kust aga võtta see nii äkki?

Tahan paari näite varal selgitada kuidas meie vaatleme, näeme ja hindame asju ikka veel võõra vaatluskohalt.

Militarismi koll.

Eesti militarismi kartus on nsiäma vana kui Eesti vabariik, järelikult oli antimilitaristne idee Eesti Vabariigi kaasatoodud idee, mitte siin sündinud ja võrsunud asjaolude tõttu.

Venes oli antimilitarism kõvasti põhjendatud järg- miste tõsiasjadega: 1) Vene impeerium oli üks suure- maist euroopaliselt korraldatud kompaktsetest riiki- dest kõige suurema modernselt korraldatud sõjaväega. Sellega oli ta nähtavasti tugevam igast naabrist ja võis loota sõjalistes kokkupõrgetes võidu peale. 200 aasta jooksul oli Venemaa küll kaotanud mõned maad, ent, vastuoksa, oli võitnud õige suured maad. 2) sar- nane olukord võis sünnitada ja sünnitaski isikuid, kes lootsid ja uskusid sõjast isikliselt suurt kasu saada ja

ühtlasi saavutada riiklisi teeneid, teiste sõnadega — hiilgasa patriootidena, kaaskodanikkude ees päevakangelastena ja sattuda ajalukku. Isiklise kasu ahnus ja auahnus on aga väga võimsad tegurid. 3) Muulastel tuli kaasa kanda kõiki sõjaohvreid, kuna kasu neil ei olnud sellest mingit. Vastuoks — iga võit tõstis suur-venelaste iseteadvust ja suurendas nende julmust muulaste rahvusliste püüete mahasurumisel. Et aga muulastel oli Vene riigis ligi 60%, siis oli juba sellest küljestki antimilitarism väga kõvasti toetatud ja põhjendatud, kuid 4) kannatasid ka suur-vene rahva laiemad kihid, sest Vene riigi rahva arv oli õre — väike võrreldes maa-alaga, rahvas vähe kultuurne ja vaene, järelikult — seesmist kultuurilist tööd küllalt, hädapäralist tööd, mis pakitses lähema ülesandena, kui uute maaalade, turgude või kaubandusteede võitmine.

Nii oli Vene militarism väikesearvulise kihi egoistlik rõõvsõjakus, sealjuures väga akuutne ja 2) Vene antimilitarism loomulik ja väga mõistlik seisukorra hindamine. Aga kuidas on lugu meil? Kelle käest läheme meie maid võtma? Kes on meil säärane mees, kes loodab sõjas midagi võita? On ta mõni vabrikant, suurkaupmees, major, kolonel, kindral, või valitsuse ringkondile lähedal seisev isik?

Säärast narri meil ei ole.

Järelikult, meie militarismiga kollitajad, militaristlike vaimu vastu sõdijad ei ole veel suutnud omi endiseid popslikke iseavaiteid ümber hinnata ja omandada iseseisva Eesti vabariigi kodanikule kõlbuliku vaate.

Huvitava paradoksini on jõudnud aga need, kelle programmiliseks nõudmiseks on alalise sõjaväe ära kaotamine ja rahvamiilitsa asutamine. Et see võimalik oleks, on tarvis, et terve rahvas oleks kasvatatud militaristlikes vaimus: iga sülelaps peab emapiimaga sisse imema nii sõjaka vaimu, et ta valmis on iga silmapilk jätta omaksed ja vara ning püüda esimesena vastu astuda maale tungivale vaenlasele, küsimata kes ta on — kommunist, sotsialist, demokraat või monarhist. Muidu ei ole kaitstud rahva julgeolek ja töö, miilits muutub sõjariistuse bandeks, kes hädaohtlik eestkäit rahvale enesele.

Meie näeme, et Nõukogude Venemaal kommunistid püüavadki sinna poole, et juba emaihus iga laps valmiks punakaartlaseks. Järelikult — Vene kommunistidel oli siiski oma rahvusline kriteerium, mis neil võimaldas kiirelt omi endiseid mõtteid ja võtteid ümber hinnata niipea kui riikliste ülesannete ja nõuete eest hoolitsemise langes nende vastutusele.

Meil aga puudub see kriteerium ja meie äärmised vabameelsed siplevad endiste popsliste ideede kammitas, kuna demokraatlikes vabariigis on iga kodanik vastutav riigi ja rahva hea käekäigu eest.

Võtame teise näite — kosmopolitismi idee.

Vene riigis, nagu tähendatud, oli umbes 40% line kompaktne suur-venelaste mass ja 60%-line muulaste kirju kogu. Valitsev suur-venelaste rahvus püüdis toda muulaste kirjut kogu ära kasutada oma rahvuslikeks kultuuriliseks sõnnikuks. Selleks oli vaja vagaks teha muulasi. Kuni nendes oli elav rahvastunne ja neil mõnesugused rahvuskultuurilised eneseavaldamise võimalused, ei võinud suur-venelased küllalt hooletult magada omil loorberitel.

Vagakstegemiseks oli ka mitu retsepti. Valitsev kiht kasutas selleks ära: 1) usku, 2) kooli, 3) oma keele pealesurumist igalpool, 4) suur-vene kultuuri ülistamist, 5) muulaste rahvuslike iseteadvuse halvamist ja nende kultuuriliste ettevõtete sulgumist, 6) muulaste ümberasetamist suur-vene massidesse ja 7) suur-vene-

latse istutamist muulaste pärisomandusse — näiteks Eest pinnal määrati raudtee- ja riigiametnikkude, telegraafi, õpetajate, professuuri, kohtunikkude jne. kohtadele kõik suur-venelased; samuti vabrikutööstest toodi suur-venelased, kus vabrikus venelastel võimu oli.

S.-vene äärmine pahempoolne vabameelsus aga kritiseeris mõningaid punkte selles retseptis toonitades, et surveabinõud viivad sihist vastupidisele tulemusele, s.o. rahvustunde teravamaks minemisele, mis ei ole soovitatav. Nad toonitasid anatsionalismi idee propageerimise tähtsust, arvestades õieti, et inimene ikkagi õhku rippuma jääda ei saa: kui temas on suigutatud oma rahvuse tunne, langeb ta loomulikult suur-vene rahvuse rüppe — olugi vaid diblandina.

Järelikult Vene sotsialistid ja monarhistid olid vastolus muulaste ümberrahvustamise, venestamise küsimuses ainult venestamise meetodites, kuna muulaste venestamise tunnustasid vajalikeks ühevõrra mõlemad.

Kui nüüd meil on veel küllaldaselt laialdane hulk kosmopolite, kes vaatavad kõõrdi Eesti rahvuslike iseteadvuse arenemise ja arendamise pääle, siis mõistkem, et need käivad ringi alles oma endiste peremeeste vaadetega, nagu truu maja teener, kes kaua üht peremeest orjanud, oma käskija vaated omandab ja neid kõige õigemaks peab.

Kes arvab, et ma vast liialdan, seda juhatan Belgia, Itaalia, Austria, Poola ja juudi sotsialistide jutule. Need toonitavad eestkäit just rahvust. Näiteks, Austria sotsialdemokraatide juht Viktor Adler nimetas Brünni parteipäeval anatsionalismi vobu sotsialistide seas kristlike kosmopolitismi väikekodanlikeks humanismiks.

Teate väga hästi, kui palju meile kahju on toonud see suur-venelaste löa otsas käimine rahvusküsimuses: kui mitmed vangisistujad oleks võinud olla vabaduses, kui palju kulusid vähem kanda riigil. Ja kes teab, kui palju meil see popslük vaade rahvusküsimusele veel maksma läheb?

Ometigi peame tunnustama, et nende kahe küsimusega ei piirdu meie elu ja tegevus. Meie kasutame igapäev lugemata hulk ideesid, mõisteid, mis meie rahvusliku kasu, sobivuse ja enesealalhoidmise seisukohalt kontrollimata. Tunnistagem enesele salgamata, et iga väär idee sünnitab väärtegusid ja iga väärtegu on meie puhaskahju.

Meie peame kõik oma ideoloogia võtma revideerimisele. See on määratu suur töö. Kuid, et sellest tööst oleks kasu, on tarvis mõtlemiss lähtepunkti, mis oleks ühine tervele eesti rahvale, s.o. igale eestlasele.

Kui ei ole ühist ideoloogia lähtepunkti, loomulikult ei saa ka tulla ühistele otsustele.

Et meil praegu puudub see rahvusline üldtunnustatud ideoloogia lähtepunkt, see ongi põhjuseks, miks „eestlased ei sünni ühe mütsi alla.“ Nad ei võigi sünnida „ühe mütsi alla“. Ja kui nad sünniks, siis oleks see loomuvastane nähtus, ehk nad peaks olema näsakad, loitud, ükskõiksed, vaimlise iseseisvuseta, logardid. Kaks ehk rohkem täismest võivad ühismeelele jõuda vaid siis, kui neil on ühine ideoloogia baas.

Rahvastel, kes kauemat aega elanud vabalt oma kultuurilist elu, on see baas õigetegev; ta on aegamööda välja kujunenud, kasvanud ja iga laps langeb tema mõju alla veel enne, kui ära õpib rääkimise.

Aga meie peame selle alles leidma.

Carpe diem!

Kustas.

Kaitse tankide vastu.

Vahekorid tankide ja tankide vastase kaitse vahel on samane, kui see enne ilmasõda oli kindluse ja selle piiramise suurtüki vahel. Ühe arenemine tingib teise arenemise. Tanki tehniline arenemine manab esile ka vastavalt nende vastu võitlusabinõude arenemise.

Uute tanki tüüpide ehitamisel sammusid ja sammu- vad Prantsusmaa, Inglismaa ja Ameerika alati eesotsas. Iseäralist tähelepanu vääri- vad järgmised uued tüübid:

Prantsusmaa — Char II C, üldine soomuse paksus 22 mm, eest 45 mm, tanki kõrgus 1,5 mtr.

Inglismaa — Mediune D, raskus 20 tonni, kiirus kuni 40 klm. tunnis.

Ameerika — Mark VIII, 2 kahuri ja 7 kuulipilduja varustatud, võib 5 mtr. laustest kraavidest üle sõita.

Kaasaja kergete tankide juures peab arvestama järgmiste omadustega:

1. Kiirus kuni 45 klm. tunnis, lahingväljal 12—20 klm.

2. Häast terasest valmistatud soomus kaitseb kuni 57 mm. mürskude vastu.

3. Tanki suurtükide mõjuv laskekaugus 600 mtr.

Eelpool esitletut arvesse võttes seame endale küsimise: missuguseid tehnilisi võitlusabinõusid peak- sime kaasaja uut tüüpi tankide vastu võitlemiseks tarvitusele võtma?

Püss, kerge ja raske kuulipilduja vaevast enam kõlbavad, sest tankide soomus on viinõrd tugev, et nimetatud relvade soomuskuulid seda läbistada ei suuda. Õrn koht tankil on ainult tema vaatepilu, kuid see on nõnda kitsas, et isegi hää laskuri kuul seda vaevast tabab. Uuemate tüüpide juures on nüüd ka vaatepilud strobaskaobi abil kaitstud. Ka ei anna nii nimetatud koondatud, kuu- est ehk rohkemast arvust kokku seotud käsigranaatidest laeng tanki alla visates soovitud tagajärgi, välja arvatud vast kui laeng visates just tanki lülükute alla satub ja õigel ajal detoneerub. Näitena olgu toodud, et saksa A7V tüübilised tankid ilmasõjas kordagi käsigranaatide poolt vigastada ei saanud.

Järgmine tankivastane relv oleks kerge miini- pilduja. Oma löhkemiiniga läbistab ta 10 mm ja soomuspeaga miiniga 15 mm paksuse soomuse 600 mtr. kaugusel, s. t. tanki suurtüki laskekaugusel. Hääd- el tingimustel on kergemiinipilduja, eriliselt soodsa miini langemuruga juures, võimas tanki rivist välja lööma. Suur tähtsus on langenurgal, sest k.-miinipilduja algiirus ja samuti ka tema tulekiirus on väikesed.

Keskmise miinipilduja purustamise jõud on suur, kuid et tema miini lendjoon on õige kumer ja tule- kiirus väike, siis ei kõlba tema kaasaja kiirelt liiku- vate tankide vastu võitlusabinõuks.

Miinipildujate omadustega arvestades võiksime tanki vastu võitlusrelvade järgmised nõudmised esitada:

1. Suur algiirus, vähemalt 400 ms ja suur mürsu kaal.

2. Suur läbistamisjõud.

3. Lame lendjoon ja suur tulekiirus.

Üleval nimetatud tingimistele vastaksid kerge väljasuurtükk ja kerge haubits.

Väljasuurtüki granaat läbistab 18 mm soomuse 1000 mtr. kaugusel, haubitsa 2000 mtr. ja soomust- läbistava granaadiga veel paksema soomuse. Mürskude hajumus niisugustel kaugustel on soodne ja peale selle on 1000—2000 mtr. kaugus tanki kahurite tule- mõju piirkonnast väljas. Sellega tuleks siis tankide vastu võitlemist just suurtükiväe päale panna, kuna miinipildujad, kerged ja rasked kuulipildujad ning laskurid püssi ja käsigranaatidega tankisid saatva jalaväega võitlust peaksid.

Peale üleval väljendatud aktiivsete võitlusabi- nõude tuleb tarvitada passiivseid, s. o. looduslikkude ehk kunstliste takistuste näol. Looduslikkude takis- tuste all tuleb mõista üle 2 mtr. sügavaid ja 5 mtr. lai- u veepindasid (jõed, järved, sood, tugeva tüveline tihe mets, kõrged, järsud mäekallakud jne.) Kunst- liste takistuste ehitamine on raske ja aega raiskav ning oma ülesannet täidavad nad ainult siis, kui vastase tankidelt on võimalus võetud neid ümber haarata, mispärast kunstlisi takistusi gruppide viisi tuleb tarvitada. Otstarbekohane on neid asulate, teede, üleikäikude ja kitsuste kaitsemisel tarvitada (üle 5 mtr. laiad ja 2 mtr. sügavad kaevatud kraavid, miiniväljad, maa sisse kaevatud raudteeroopad, tuge- vate raudkettidega ühendatud rauabetoonist postid, sügavad, üle 5 mtr. laiad pealt kinni kaetud augud jne.). Silmas tuleb pidada, et kunstlisi takistusi võimalik oleks oma suurtükiväe tule all hoida. Võitluseks tankide vastu omab maastiku suure tähtsuse ja just nõrgem peab passiivseks kaitseks niisuguse maastiku valima, mis vastasele tankide tarvitamist ei võimal- daks ehk seda raskendaks.

Aktiivseks kaitseks on taktiliselt nõuetav, et võitlus tankide vastu sünniks:

1. Diviisi suurtükiväe abil, kaasa arvatud rasked kaliibrid.

2. Selle jaoks varus valmisolevate mehaanilise veoga suurtükide,

3. jalaväe saatvate suurtükide ja

4. oma tankide abil.

Jalaväe saatvad suurtükid peavad kaks üles- annet täitma — esiteks jalaväe märkidega ja teiseks tankidega võitlema. Esimese jaoks on nõuetav lennu- joone paenduvus, kuna võitlus tankide vastu nõuab lamedat lennujoont ja suurt algiirust. Teiste sõna- dega, jalaväe märkide vastu tuleb miinipildujat ja haubitsat tarvitada, kuna tankide vastu suurtükki. Sellest välja minnes kavatakse Prantsusmaa omad vanatüübilised jalaväe saatvad tulirelvad — 37 mm kaeviku srk. ja 81 mm Stokesi miinipilduja ümber vahetada 75 mm mörseri ja 75 mm suurtüki vastu.

Peale selle tehakse katseid ühe uue tüübilise suurtükiga, nii nimetatud — canon d'infanterie St. Chamond, mis kahes mudelis — 75 mm haubits ja 47 mm. suurtükk; viimane on määratud just tankide vastu võitlemiseks. Inglismaal on kavatsusel 50 mm. kiirlaskjad srk. tankide vastu võitlemiseks tarvitusele võtta. Ameerikas on 75 mm miinipildujad ja peale selle tehakse katseid ühe uue tüübilise suurtükiga. Kokku võttes võib ütelda, et kõigis riikides tulirelvade arendamisel sinna poole tüüritakse, et jalaväe märkide jaoks vastavat miinipildujat ehk haubitsat ja tankide vastu võitlemiseks suurtükki konstrueerida, mis oma ülesande täidaksid. C. Kr.-nn.

„α“ ja „φ“ tabelite kasutamine väljalahingus.

Artiklis „Eellaskmine maapealse vaatlusega“ N. Stahl (Sõjateadlane VIII—XII 1925) käsitasin ühepoolse vaatlemise viise ja iseäraldusi kahurväe eellaskmisel (tule kontroll) telg- ja külgvaatlusega.

Väljalahingu olukorras võib vabalt toimetada eellaskmist (külgvaatleja abil), kasutades ainult „ω“ ja „φ“ tabelleid (ehk graafikuid „O“ ja „D“), lma et pruugiks tegemist teha koefitsientide $\frac{\varphi}{\omega}$ ja $\frac{\varphi}{F}$ rehendamisega.

Selleks tuletame meelde, mida kujutavad loe-fitsiendid „ω“ ja „φ“.

„ω“ on uurk tuhandikkudes, mille all vaatleja näeb O*) pikkust Mb=100 meetrit (vaata joon. 1); teiste sõnadega, kui märgi M tulistamisel löhkemine on tulnud märgist 100 meetri kaugusel punkti b, siis see löhkemine paistab vaatlejale olevat nurga „ω“ võrra vaatlusjoonest OM kõrval.

Kui nüüd vaatleja näeb löhkemist c nurga all, mis võrdub 2ω, siis tähendab see, et löhkemine on märgist 200 meetri kaugusel.

Kui laskesuun ei läbista märki ja selle juures laskesuuna küljkaldumine märgist pole mitte suur — võib õhingut, mis tulnud punkti b₁ ehk b₂, tuua vaatlustsooni sihtraua muutmisega 100 meetri võrra ja löhkemist, mis olnud punktis c₁ ehk c₂, sihtraua muutmisega 200 meetri võrra (∠ω on pikkuse parallaks punkti O suhtes).

„φ“ on nurgamõõtja hüpe tuhandikkudes, mis vastab 100 meetrilisele

sihtraua hüppele laskekauguse BM juures, et hoida löhkemised vaatlusjoone OM peal (joon. 2). Kui tulistades märki M tõime löhkemised punkti k (vaatlusjoone OM peal) ja soovime toimetada eellaskmist hüpetena, — teeme sihtraua hüppe näiteks = 100 meetrit ning järgmise löhkemise saame sellejuures punktis k₁. Et jõuda otsusele löhkemise k₁ paigunemise üle märgi M suhtes, — peame tooma selle löhkemise vaatlusjoonel OM olevasse punkti k₂. Tarviline nurgamõõtja parandus selleks = ∠φ ongi nurgamõõtja samm.

Tuletades omale meelde need „ω“ ja „φ“ tegelikud tähendused, pöörame alljärgneva konkreetse juhuse harutamisele.

Oletame, et tahame toimetada eellaskmist külgvaatluse abil; meie teame, et eellaskmine jaguneb 3 faasi:

1) Ettevalmistustuli — ehk löhkemiste toomine vaatlusjoone peale MO.

*) Nurga i all suuna „patarei — märk“ suhtes.

2) Katsetuli — ehk haarav eellaskmine, mis koosneb sihtraua hüpetest (4, 2 ehk 1 kahvli võrra) ühes vastavate nurgamõõtja parandustega löhkemiste hoidmiseks vaatlusjoone OM peal.

3) Paremdustuli — ehk löhkemiste keskpunkti toomine märgi M lähedusse lasengute (12—6 lasengut) grupi põhjal.

Võtare vaatlemise alla kaks esimest faasi, sest kolmas faas on ühesugune kõikide laskmise meetodite juures.

Külgvaatlemise juures „Kahurväe laske-eeskiri“ käsitab kaht juhust: a) ∠i < 300μ ja b) ∠i > 300μ.

Esimesel juhusel peab „Laske-eeskirja“ järele tooma löhkemised vaatlusjoone peale nurgamõõtja parandustega, teisel juhusel aga sihtraua parandustega; kuid „Laske-eeskiri“ ühtlasi tähendab, et kui ∠i < 300μ, siis võib väljarehkenatud koefitsiendi $\frac{\varphi}{\omega}$ asemel võtta suhe

$$\frac{d}{D}, \text{ oletades et } \cos i = 1^*.$$

Sellest võime teha lihtsa järelduse: väljalahingu olukorras võib eellaskmise juures kasutada telgvaatlemise meetodi isegi siis, kui ∠i ≤ 300μ.

Oletame, et BM=4800 mtr, OM=1100 mtr, ∠i=820μ, patarei varustatud 76,2 prants. kahuritega. Lasketabelist (tab. VII—VIII, lhk. 52—59) saame:

- 1) ∠ω = 65 0—65
- 2) ∠φ = 22 0—22, mis tähendab:

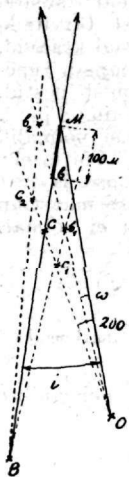
1) — kui löhkemine tuleb 100 meetri kaugusele märgist M, siis vaatleja O märgib selle löhkemise kaldumise 0—65 võrra märgi juurest;

2) — kui löhkemine tuleb vaatlusjoone OM peale ja meie teeme sihtraua hüppe ühe kahvli võrra (100 meetrit), siis peame vastavas suunas muutma nurgamõõtjat 0—22 võrra selleks, et uus löhkemine tuleks jälle vaatlustsooni.

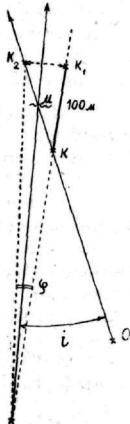
Laskmist alustab algkahur lasengute paaridega, sihtrauaga 50. Oletame, et esimest kaks löhke-

*) Vaata „Kahurväe laske-eeskiri“ lhk. 140—141 § 424 ehk „Instruction sur le tir“ 1922 § 429: . . . kui ∠i < 200 detsigraadi, võib lugeda cos = 1; siis $\frac{\varphi}{\omega} = \frac{d}{D}$; 200 detsigraadi = 320μ.

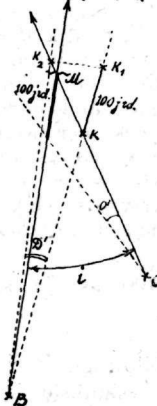
Joon. 1.

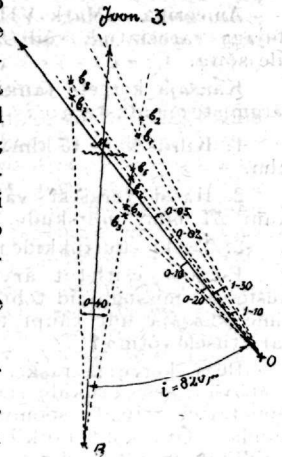
Joon. 2.

Joon. 4.

Joon. 3.

mist tulid punktidesse b_1 ja b_2 ; vaateleja mõõtis lõhkemiste kaldumise joonest OM ja teatas „paremal 1—10, paremal 1—30“. Käsklus: „48 tuld!“

$$\left[\frac{110+130}{2} : 65 = \text{ligi } 2 \right].$$

Vaatleja uus teadaanne: „vasakul 0—20, vasakul 0—15“ (b_3 ja b_4). Käsklus: „48—25 tuld!“

$$\left[\frac{20+15}{2} : 65 = \text{ligi } \frac{1}{4} \right].$$

Vaatleja teadaanne: „paremal 0—05, märgi ees: paremal 0—02, märgi ees“ (b_5 ja b_6).

Eelvalmistustuli on lõppenud, algab katsetuli (haarav eellaskmine). Käsklus: „vasakule 0—44, 50—25 tuld!“ (ehk parem: „vasakule 0—40, 50 tuld!“) Vaatleja teatab: „paremal 0—02, märgi taga; paremal 0—06, märgi taga!“ Käsklus: „paremale 0—22,49 tuld!“ jne.

Mida täpsemalt leitud laskmise eel BM , OM ja $\angle i$, seda täpsemalt on võetud lasketabelist „ ω “ ja „ φ “ ning seda libedamini mõõdub meil eellaskmine.

Kui laskmine sünnib inglise suurtükkidest ehk haubitsatest, — võib „ ω “ ja „ φ “ tabelite asemel analoogiliselt kasutada graafikuid „ O “ ja „ D “, kus:

1) „ O “ on nurk (minutites), mille all paistab vaatluspunktist O pikkus = 100 jardi, võetud laskesuuna BM peal.

2) „ D “ on nurgamõõtja hüpe (minutites), mis vastab kauguse BM juures sihtraua hüppele = 100 jardi, et hoida lõhkemised vaatlusjoone OM peal (joon. 4), — tähendab, vahe „ ω “ ja „ O “ ning „ φ “ ja „ D “ vahel seisab ainult selles, et esimesed on väljendatud tuhandikkudes, kuna teised minutites.

N. Stahl.

Organisatsioon ja alluvus kahurväes Saksa määrustiku järele¹⁾.

G. Leets.

a) Organisatsioon.

Teatud osa kahurväge kuulub organisatsiooni järele jala- ja ratsaväe diviiside koosseisu.

Moodsates sõjavägedes kõige raskema kaliibrilised kahurid alluvad, reeglina, vahenditult korpuse või armee juhatusesele.

Diviisi kahurväge võib tarviduse korral kõvendada korpuse ja armee kahurväge osadega või diviiside või teise armee kahurväge osadega.

Korpuse juhatusel on õigus diviisi kahurväge osast moodustada erilist lahinggruppi ehk kahurväge reservi.

Suurte operatsioonide juures, eriti positsioon-sõjas, võib kahurvägele allutada operatiivselt keskmisi ja raskeid miinipildujaid.

Kahurväge diviisides koosneb diviisi kahurväest kui niisugusest ja jalaväge patareidest²⁾.

Jalaväge patareid alluvad harilikult mitte kahurvägele, vaid jalavägele, kellega nemad võitlevad tihe-das kontaktis.

Kogu diviisi kahurväge allub diviisi suurtükiväe ülemale.

Väiksemates iseseisvates segaühendustes vanem suurtükiväge ohvitser loetakse „suurtükiväge ülemaks“.

Diviisi kahurväge jaguneb rügemendi gruppidesse (grupid) ning diviisjoni gruppidesse (allgrupid³⁾).

Manööversõjas kerge ja raske kahurväge liitumine gruppideks ja allgruppideks tuleb harva ette, kuna positsioon-sõjas aga väga sagedasti.

Küllaldaselt tugevat diviisi kahurväge võib jaotada lähedamaa võitluse ja kaugemaa võitluse kahurväeks⁴⁾.

1) Ausbildungsvorschrift für die Artillerie. Heft 18. Die Kampfschule 1922.

2) Saksa kahurväel puuduvad erilised jalaväge suurtükid. Sellepärast tarbekorral tarvitatakse seks otstarbeks piiratud arvu suurtükka diviisi kahurväest. Niisugusel korral ja otstarbel kasutatavaid diviisi kahurväge patareisid nimetatakse „jalaväge patareideks“.

3) Ajutised operatiivsed koondused.

4) Võrdle prants. „otsekoheste toetuse ja üldtegevuse kahurväge“.

Positsioon-sõjas seda jaotust toimetatakse alati manööversõjas aga vastavalt olukorrale ja maastiku iseloomule.

Lähedamaa võitluse kahurväge (manööversõjas enamasti kerge kahurväge) grupeeritakse vastavalt jalaväge liigitusele. Tema ülesanded on järgmised:

Pealetungil — kaitsta jalaväge hargnemise ajal ja salvata vaenlase osi, mis pealetungil kõige enam tema edasilikumist takistavad, s. o. kõige pealt kuulipildujaid; ette valmistada ja saata rünnakut; rünnaku ajal ja ka hiljem pakkuda jalavägele tulekaitset vallutatud maastikul ja kergendada läbitungi vaenlase seisukohtade sügavuses.

Kaitsel — purustada vaenlase rünnakehitused, lõhkuda tema lähteseisukohad pealetungi eel, kaitsta oma jalaväge tõkgetulega, murda vaenlase rünnak hiljemalt oma peavastupanu joone ees ja toetada sissemurdnud vaenlase vastu sihitud vastukallalange.

Kaugemaa võitluse kahurväge parali-seerib vaenlase kahurväge tegevuse ning tulistab suurtel kaugustel manöövreivaid vaenlase vägesid ja teisi tähtsaid kaugeid märke. Manööversõjas pannakse need mõlemad ülesanded enamasti ühe ja sellesama kahurväge koonduse peale. Suurtes positsioon-sõja võitlustes aga jaotatakse need ülesanded erikoonduste (gruppide) vahel. Pikemalt sellest vaata §§ 1934 ja 1972¹⁾.

Võib osutada otstarbekohaseks kasutada lähedamaa võitluse grupi patareide tuld kaugete märkide tulistamiseks ja ümberpöörduvalt — kaugemaa võitluse patareide tuld lähedate märkide tulistamiseks; kuid peab märkima, et igasuguse lahingolukorra juures pole võimalik seda teostada (kaitsja sügav paigutus jne.).

Eriülesannete täitmiseks võib ühendada ühise juhatusel all mitmesuguste gruppide ja koguni mitmesuguste diviiside patareisid.

Kaugemaa võitluse kahurväge jääb alati suurtükiväge ülemale käsutusse.

Tihti tekib tarvidus selles, et osa kahurväge tegutseks tihedas ühenduses teatud jalaväe osaga, ilma et selle juures vahenditult alluda jalaväe ülemale, jääda edasi kahurväe koondusse. Sarnastel juhustel on soovitatav määrata teatava üksuse lähedamaa võitluse kahurväe osast, missugune on kohustatud alalist sidet pidama selle jalaväe osaga ja temale tarbekorral viivitamata toetust andma.

Sellejuures aga need patareid jäävad suurtükiväe ülemale täielisse alluvusse edasi ja kannavad temale ette igast laskmisest, mis toimetatud jalaväe vahenditult nõudmise peale.

Positsioonisõjas niisugune kahurväe tarvitamine viis esineb suudusliku reeglina.

Küsimus, kas peab osa lähedamaa võitluse kahurväge vahenditult alluma üksikute jalaväe üksuste ülematele, omab eriti suure tähtsuse mõlema väeligi koostöötamise juures ja seepärast on tarvilik see küsimus õigel ajal tähelepanelikult lahendada. Mõnikord väeliikide koostöötamine tagatakse ainult siis, kui osa lähedamaa võitluse kahurväest antakse aegsasti vahenditult jalaväe ülematele alluvusse.

Kui hiljem tekib vajadus koondada kogu kahurväge tuld otsustava tähendusega punkti, siis suurtükiväe ülem küsib üldjuhi luba võtta uuesti oma käsutusse need patareid.

Seepärast lähedamaa võitluse patareid, millised alluvad vahenditult jalaväele, on kohustatud alalist sidet pidama suurtükiväe ülemaga.

Suure võimega patareid koondatakse harilikult erilisse armees kaugelaskes gruppis.

b) Alluvus.

Kõrgem väejuhatuse mõjub kahurväge kasutamise peale lahingus sellega, et jagab lahingülesanded väegruppide (korpuste) juhatustele, reguleerib naaberväegruppide (korpuste) koostegevust ja korraldab jõudude ning laskemoona otstarbekohast jaotust.

Suurtes pealetungi- ja kaitselahingutes armees antakse juurde kõrgem suurtükiväe staap, missugune ühes kindralstaabiga töötab välja kõik plaanid ja kavad kahurväge arvulise suuruse, paigutuse, naabruses olevate lahingpiirkondade kahurväge koostöötamise, tule juhtimise ja laskemoonaga varustamise aladel.

Käskkirjad antakse üldjuhatuses alluvusredeli, mitte aga üksikute väeliikide instantside kaudu.

Mitme diviisi ühise tegevuse korral väegrupi (korpuse) ülem reguleerib ja määrab kahurväge koostegevuse ja laskemoona jaotuse.

Kui tarvis, tema kõvendab üht või teist diviisi väegrupi (korpuse) kahurväge; erakordse vajaduse korral annab väegrupi (korpuse) kahurväge üksused diviisi kahurväge käsutada, või jälle jätab osa kahurväest enda korraldusse.

Mõnikord väegrupi (korpuse) ülem annab detailseid näpunäiteid diviiside tegevuse ja tulejuhtimise kohta, samuti määrab kindlaks kahurväge vastastikkuse abiandmise reeglid naaberdiviisidele.

Intensiivsetel lahingutegevuse perioodidel võib väegruppide (korpuste) juhatuste juurde määrata kõvendatud suurtükiväe staabid.

Pea- ja väegrupi (korpuse) juhatuste juures on vanemad suurtükiväe ohvitserid ühes vastavate staapidega.

Nende ohvitseride tegevust juhib see väejuhatuse, kelle käsutusse nad kuuluvad. Nad töötavad välja, ühiselt kindralstaabiga, diviiside koosseisu

mittekuuluvat kahurväge tegevuse põhialused, samuti määravad ära lahing- ning luureülesanded alluvatele kahurväge ühendustele, nagu: vaenlase kahurväge ja muude kaugete märkide salvamine, kahurväge omavahelise koostegevuse naaberosades, kahurväge vaatlusabinõude ja vahendite kasutamise, lahingmoona täienduse ning varustamise kahurväge kaartidega. Nemad valvavad, ülemuse valitusel, kahurvägele antud ülesannete täitmise järele. Nad omavad kontrollimise õiguse kohapeal, kuid käskusid jagada ei või.

Diviisi ülem teeb korralduse selle kohta, missugune kahurväge osa astub tegevusse ja missugune jääb tema käsutada. Otsuse tegemisel tema peab kaaluma ja selgusele jõudma, kus ja kuidas suudab kahurväge pakkuda jalaväele kõige täielikumad toetust. Harilikult kooskõlas sellega jaotabki tema jalaväe osad, paigutab ja annab neile vastavad ülesanded. Seepärast soovitakse diviisi ülemale enne käskkirja andmist läbi rääkida diviisi suurtükiväe ülemaga, kes omakord on kohustatud olukorraga tutvunema, et suuta iga olukorra muutmist kohata vastavate abinõudega.

Väejuht ja suurtükiväe ülem peavad omavahel alaliselt mõtteid vahetama. Väejuht informeerib vahetpidamatult suurtükiväe ülemat oma kavatsustes ning ülesandis ja omakord saab viimaselt teateid kahurväge luuretegevuse tagajärgede kohta.

Väiksemate iseseisvalt tegutsevate üksuste ülemad, kelle alluvuses seisab kahurväge, toimivad analoogiliselt diviisi ülemale.

Diviisi suurtükiväe ülem paneb ette diviisi ülemale kava kahurväge kasutamise kohta; arvestades diviisi ülemat kavatsustega ja näpunäidetega juhatab ja valvab: kahurväge luure ja kahurväge luure ühtluse järele, eriliste luureabinõude käsitamise järele, kahurväge asumise järele positsioonidele, kahurväge tule järele, kahurväge koostöötamise järele teiste väeliikidega ja naaberosade vastastikkuse toetamise järele.

Tema peab täiel määral informeeritud olema kõigis, mis vaenlase kohta teada, samuti tundma oma vägede üksikasjalist tegevust, — seda kõike isikliku tutvunemise põhjal, oma luureorganite, alluvate väeüksuste ning teiste väeliikide teadaannete kaudu ja kõrgemate instantside teadete põhjal.

Tema valvab küllaldase side järele alluvate osadega, nende omavahelise side ja erilise kahurväge sidevõrgu arenemise järele.

Positsioonilises sõjas töötab välja jooksvate ülesannete täitmiseks kahurväge lahingutegevuse plaani ja isiklikult mõjub kaasa kahurväge kasutamiseks aktiivselt.

Tema jaotab gruppide vahel lahingülesanded ja valvab nende täitmise järele.

Tema alatasa informeerib väejuhti kahurväge tegevusest.

Tema kannab hoolt laskemoona juurdeveo, materjalosa vahetuse ja alluvate üksuste üldtarviduste rahuldamise eest.

Teised ülemad kahurväes juhatavad, suurtükiväe ülemat näpunäidetega järele, asumist positsioonidele, tule tegevust, täiendamist laskemoonaga jne. — igaüks oma ala piirides.

Käskude ja teadaannete edasiandmise kiirendamiseks manööversõjas peavad kõik kahurväge ülemad teatama oma asukoha nii lähemale vanemale ülemale kui ka vahenditult alluvale ülemale.

Majapidamisest ja arvepidamisest üksikus väeosas või asutuses.

Sündinuna endisest Venest päris meie riik loomulikult ka mõningad vene võtted ja viisid üksikult tegevusaladel, milliste juhtijate kogemused olid endisega tahtmatult veel lahutamatus sidemeis. Sama rada pidi paratamatult käima ka majapidamine ja arvepidamine meie kaitsevæes, kuigi päri seatult meie riigi üldise maja- ja arvepidamisega.

Lugedes „Sõduri“ Nr. 1 s. a. ülevaadet Sv. Varustusvalitsuse Majandusasjanduse poolt väljatöötatud seadluseelnõu kohta üksiku väeosas või asutuse majapidamises ja eelnõu täpsemalt uurides pean tervitama seda kava kui esimest tervikut ja omapärast ning elundüldist võrsunud tööd. Peale puhtmajapidamis-põhimõtete on kavas püütud ka arvepidamisele ja aruandmisele uutele põhimõtetele omane kindel alus ja süsteem anda.

Peatudes eriti tootlustamise ja kraamivarustuse juures loen tarvilikuks lühikese ülevaate nii vana kui uue korra kohta tähendatud aladel ja erilist arvepidamise ja aruandmise suhtes.

Praeguses tootlustamise korras paistab olevat minu arvates üks suurim pahe selles, et tootlustamise tabelis algained, mida peab väeosas või asutus tarvitama, ette ära määratakse. Kuigi lubatud on ühe või teise algaine asemel mõnd kõrvalist ainet aseainena tarvitada, siis on sunduslik nende ümberarvestamine algainete hinna peale. Ümberarvestamise täpne ja õiglane läbiviimine nõuab aga piinlikku järelevalvet aseainete tarvitamisel ja kindlat eelkalkulatsiooni, mis aga igakord läbiviidav ei ole, ning siit sagedased eksimised ja selle tõttu Rügikontrolli juuremaksud, rääkimata sellest, et sarnane konservatiivse tabeli järele määratud toidud muutuvad pika-peale toiduisu rikkujaks ja vastikuteks. Toidutabelitele ei peaks rohkem tähtsust antama kui ratsiooni väärtuse väljaarvamiseks tarvis.

Kui tootlustamise viise muutama ja parandama on hakatud, vajaksid vastavat muutmist ka aruanded. Praegu maksvate toidu- ja hobusemoona aruannete iseloomustavaks jooneks on nende matemaatiline ilme. Kuna iga aruanne arvuline ja ülevaatlik peab olema, on praegustes aruannetes arvulist ainult Intendantuuriladudest saadud ained, kuna väeosas enese algatusel ostetud ained, ainete üldine läbikäik ja ülejääk täiesti puuduvad. Et tootlustamist kohapeal keskasutuste poolt rahas ja naturas võimaldatakse, aruanded aga hinnaliselt antakse, siis kandub igakuulistes aruannetes väeosale avatud krediidist kuluks niivõrd, kui võrd annuste, s. o. kulu, kogusumma kuu jooksul suurem on Intendantuurist saadud ainetes kogusummast. Et aga mõnel kuul Intendantuurist aineid saadakse koguni rohkem kui näitab annuste kogusumma, siis ei ole neil juhtumistel toidu- ja hobusemoona aruannete kaudu krediidi kulu üldse väljendatud, kuna krediiti aga tegelikult on kulutatud — aineid ostetud ja isegi ära tarvitatud. Selle puuduse paratamatult tagajärg on see, et toidu- ja hobusemoona aruannetel puudub kokkukõla ja side kassaaruannetega, veel rohkem — puudub isegi võimalus nende võrdlemiseks aasta kestel. Viimane asjaolu teeb toidu- ja hobusemoona aruannete revideerimise erilist raskeks. Tähendatud pahet on katsutud küll mõnel korral parandada, kuid kokkukõlastamise tehniline külg on sedavõrd keeruliseks osutunud, et kokkukõlastamise püüetest on loobutud. Sõvarüli käsukiri 1925 a. Nr. 2 on osalt üks sarnastest katsetest. Tagajärjekaid tulemusi tänini ei ole olnud.

Uus kava, mis omaks võtnud vabama tootlustamise põhimõtte, nimelt andes väeosadele toitude valmistamiseks vaba ainetes valiku, näeb ette ka vastava aruande vormi, kus võimaldatud täielik ja täpne pilt Intendantuurist saadud ainetes, tootlustamiseks saa-

du summade, nende arvel ostetud toiduainete, ära tarvitatud ainetes ja ainetes ülejääkide kohta. Ainetes läbikäik on aruandes näidatud arvuliselt ja summaliselt. Äratarvitatud ainetes hind on vabalt võetav keskmine naturas saadud aine kindla hinna ja ostetud aine turuhinna vahel või üks neist. Tarvitatud ainetes võetud hinna kõrvalekaldumisel ühele või teisele poole ei saa sisulist tähtsust olla, sest et neid järgmisel kuul reguleerida võimalik on — tarvitamise keskmist hinda vastavalt suurendades või vähendades. Tegelikult ära tarvitatud ainetes maksumise ja ratsioonide normihinna vahe on ökonoomiasse kuuluv või ökonoomiast kaetav ning väljendub igakuulistes aruannetes, võimaldab sellega tarvituseökonomiast arvestada, kuna praeguse korra juures toimetatakse ökonoomia väljaarvamist mitmel moel. Ökonoomia juurekasvu või kahanemise summa tähendatakse aruande esiküljel, kuna tema eraldamine raha pearaamatus ainult eelarve aasta lõpus tähtis on, et saldod tootluskrediidist kuluks kanda ja seda mitte kaotada. Uue tootlustamise viisi ja aruande peatähtsus aga seisab selles, et igat ainet tarvitatakse selle nimega ja hinnaga, millega ta saadud, kuna ära jäetud ümberarvestamine algainete peale. Riigikontrollil jääks ainult revideerida, kas väeosas piisib normihinna piirides ja vastaval keskasutusel (Intendantuuri osakonnal) kas sõdur saab toidust tarvilisel määral seeditavat munavalget, rasva ja süsivesinikke. Loomulikult peavad aruanded Riigikontrolli minema selle asutuse kaudu, kes varustab, mida määrab ka uus kava igal alal.

Kõige õnnetum on olnud senini arvepidamise ja aruandmise suhtes kraamivarustuse ala (laiemas mõttes). Aruanded tähendatud alal tõeliselt peaaegu puuduvad, kuigi aruanneteks riidevarustuse kohta on tahetud lugeda väeosade nõudmisi. Nimetatud nõudmisi ei võiks võtta aruannetena, sest nad näitavad ainult seda, kui palju on väeosal või asutusel seadluse järele õigus varustust saada, kuid nad ei näita, kui palju antud varustust on väeosas õigustatud samal ajal lugema väljakantuks.

Vararaamatutes väljateenitud ja väljateenimata varustust lahus arvestada on jällegi otstarbetu võte, kuna raamatute seis vaevalt ladu seisule sarnasel korral vastaks, sest et ladus täpselt väljateenitud asju väljateenimatutest lahutada võimata. Kui see nii, siis jääb ka raamatutes lahus arvestamine ainult matemaatiliseks tehteks ja tõsiselt arvepidamisele võõraks. Loomulik arvestamise kord näeb ette, et raamatutes igasugune varustust, olgu see riigi või väeosas omadus, koos oleks arvestatud, vastupidi praeguse säästvarade seadluse (R. T. Nr. 81/82 — 1925 a.) pr. 7-dale, mille otstarbetust on näidanud senini kokkuseatud aruanded. Vahet peaks, ehk õigemini öeldes, võiks riigi ja väeosas varustuse vahel luua ainult aruanne. Ei võiks pidada lubatavaks, et meil riidevarustuse väljaandmise aluseks koosseisud võetakse, kuna selleks tegelik sõdurite arv, tegelik tarvidus peaks olema, sest et meie väeosades koosseis tegeliku arvuga ei ühtu: ühes väeosas koosseis täis, kuna teises ehk vaevalt 25%.

Uus kava on neist pahedest üle saanud. Riidevarustust nõutakse keskasutusel koosseisu piirides (mitte normis). Nõudmised jäävad ainult arvestamise dokumentideks (mis ka nende ülesanne), mitte aga milgil näol aruanneteks. Aastaruannete läbi aga kviteerib väeosas või asutus ennast matemaatilise %ga keskmisest sõdurite tegelikust arvust. Järgmiste aastate nõudmiste kontroleerimiseks ja nende rahuldamise aluseks on keskasutusel eelmiste aastate aruanded ja jooksva aasta peale välja antud varustuse arvud.

Väeosa või asutuse raamatutes arvestatakse kõik riidevarustus üheskoos ja seisab raamatutes arvel seni, kui ta kõlbatuks pole muutunud. Kõlbatu riidevarustus kustutatakse arvelt maha aktide põhjal, missugused majandusülem kinnitab, vaatamata sellele, kas varustus oma kande aja välja teeninud, või mitte, kuna riide vastupidavus riidele löödud kandmiskuude arvust selgub. Kandmiskuude pealelõõmise moodusel on ainult statistiline tähtsus, nimelt, kas teatud varustuse kestvuse normile varustus tegelikult vastu peab, või on kandetähtaegu vastavalt vaja pikendada ehk lühendada. Järelikult on uue korra juures riidevarustuse tegelik seis raamatust näha, kuna aruandes väljendub ainult vahekord Intendantuuriga. Kui aruande järele väeosa kasuks rohkemal arvul riidevarustust jääb, kui aruanne seda näitab, siis on väeosa selle võrra varus-

tust kokku hoidnud. Kokkuhoitud arvule ei tohi aga kuidagi uue varustuse mõistet anda, vaid see arv võib olla tervelt või osaliselt tarvitatud.

Samas korras arvestatakse ka muu normeeritud varustus (välja arvatud toit ja hobusemoon). Normeerimata varustuse kohta esitatakse aruanded aastate või lühemate tähtaegade kaupa, näidates aruande ajajärgul saadud ja äratarvitatud varustuse arvusi, kuna iga kolme aasta järele peale selle veel varustuse seis näidatakse.

Loetletud kahe suurima ala iseloomustust uuest kavast konspetsiivselt ette tuues ja teisi kui vähemaid alasid esialgu kõrvale jättes, kuna raha ala põhijoontes praegusele korrale sarnaseks jääb, välja arvatud üksikud väiksemad muudatused ja täiendused, peab eelmise autor uue kava vastuvõetavaks.

—an—

Leegiheitja väärtus meie oludes.

I. Leegiheitjate ajaloo¹⁾.

Mõte tarvitada põlevaid vedelikke lähedamaa võitluses oli tuntud juba vanal ajal. Sageli kasutati ümberpiiratud kindlustes põlevat tõrva, väävlit või keevat õli võitlusabinõuna.

Moodsa leegiheitja²⁾ tekkimise kohta jutustatakse järgmist lugu:

Saksamaal manöövrite ajal (kahjuks ei ole teada mis aastal) sai üks ohvitseridest käsu kaitsta üht väiksemat kindlustust viimase võimaluseni, millele vaenlane õige ägedalt peale tungis. Ohvitser pani tähele, et ühes kasematis seisis tuletõrjepump. See asetati kriitiliseimale kohale, kus vaenlase kallale-tungi teiste abinõudega tagasi lüüa ei suudetud. Kui vaenlane õige lähedale jõudis, lasti tema peale tugev juga vett. Hiljem, manöövri harutusel, tõendas ohvitser, et tema olevat ründajaid põleva õliga üle valanud. See idee meeldis keisrile, kes läheduses juhtus olama ja võitlust näht nägi ja teda ümhitsevaile ning sellest ajast hakati leegiheitjate küsimust uurima ja sellekohaseid aparate konstrueerima.

Leegiheitja ülesleidjaks loetakse Berliini inseneri Richard Fiedleri, kes juba 1901 a. oma leidusega Saksa sõjamineisteriumile esines. Kuid esitatud aparaat loeti 1905 a. Hasenheid'is toimepandud katsetel kõlbatuks sõjalisteks otstarveteks. Ülesleidja täiendas oma aparati ja esitas siis uuesti.

1903 aastal tehti Pioneer-katse-kompaniis üksikasjalisi katseid Fiedleri poolt esitatud kerge kantava ja raske veetava leegiheitjaga. 1909 a. korrati katseid laiemas ulatuses Küstrini kindluses sõjamineisteriumi, kindralstaabi ja inseneri-komitee esitajate juuresolekul, mille tulemuseks oli see, et leegiheitjad loeti kõlblikuks sõjariistaks lähedamaa võitluses.

1911 a. varustati Fiedleri leegiheitjatega kolm pioneer-pataljoni, et uusi relvu tegevas sõjaväes järele proovida ja nende otstarbekohane kasutamiskiivi välja töötada.

¹⁾ Allikad: 1) Voennno-inženernoi sbornik. Kniga II. Moskva 1919.

2) Flammenwerfer und Sturmtruppen

von Hauptmann Theune. Berlin 1920.

3) Les appareils lance-flamme dans la dernière guerre—Capitaine Deranque. (Revue d'infanterie. Août 1923).

4) A. Frais i K. West — Himičeskaja voina. Moskva 1924.

²⁾ Leegiheitja=Flammenwerfer=ognemet.

1912 a. varustati pioneer-piiramisosi väikeste kantavate leegiheitjatega.

Ilmasõjast võtsid sakslaste poolt osa 12 leegiheitjate kompaniid. Esimese eduka rünnaku leegiheitjate abil panid sakslased toime 26. II. 1915 Malancourt'i metsas, Verdun'i lähedal.

Saksa ilmasõjaaegne kantav leegiheitja „Wex“ mahutas 11 lt. tuleõli, rõhu reservuaaris oli 23 atmosfääri, tulejuga ulatus 25—30 mt, vahetpidamata loogi kestvus oli 9—20 sekundini, ühesekundilisi tulelööke võis selle aparadiga anda kuni 18 tükki.

Suurte leegiheitjate tulejuga ulatus 40 meetrini. Insener Fiedler tegi ka Venemaale ettepaneku omandada patent tema leiduse peale, mis tema arvates tulevikus suure tähtsuse pidi omandama kindluste kaitsmisel ja nende ründamisel.

Vene keisri käsul pandi toime aparateid proovimine Ižooras 14. III. 1909 a. inseneriväe peavalitsuse ülema, teiste kõrgemate sõjaväelaste ja ekspertide juuresolekul. Katseid korraldas ülesleidja ise.

Esitatud olid kolm tüüpi leegiheitjaid:

1) Väike kantav ranitsataoline aparaat, mille raskus täidetult 30 kg.

2) Keskmine, mille raskus täidetult 200 kg ja mille kandmiseks vaja 4 meest.

3) Suur veetav, raskus täidetult 1200 kg.

Tehti terve rida katseid, mille tagajärjed on hinnatud inseneriväe peavalitsuse ülema ettekandes sõjamineistrile järgmiselt:

„Kerge leegiheitja on täiesti kõlbatu sõjaväeljal, tema käsitamine nõuab kaht lahtiselt seisjat sõdurit, pealegi ei ole see relv hädaohuta, sest tulejuhtija kukkumisel (haavamise või surma järel) võib tulejuga oma meeste peale pöörduda.

Mis puutub keskmise ja suurde aparati, siis vaevalt läheb pealetungijal korda neid väli- või kindlussõjas kasutada, nende suure raskuse ja suure põlevaine tarviduse pärast. Pealegi nõuab leegiheitjate ülesseadmine pikemat aega. Kindluste piiramisel on leegiheitjate tarvitamine hädaohulik, väikseim tabamine teeb aparadi kõlbatuks, vedelik jookseb oma kaevikusse ja võib lõhkeva mürsuga põlema süütuda.

On rohkem lootust, et leegiheitjad võivad kasutamist leida kindluste kaitsmisel. Seal võib aparadiid ja põlevaine tagavarad paigutada kindlatesse kohtadesse, kuna ainult tuleheitetoru ots lahtiselt brustveril oleks.

Leegiheitjate laialdane kasutamine sõjanduses on väga kaheldav“.

Leegiheitjate tulejõu maksimaalne ulatus oli tol ajal 40—45 mt, s. o. samasugune kui ilmasõja lõpul.

Keisri resolutsiooni põhjal lükati tagasi Fiedleri ettepanek omandada temalt patent leegiheitjate peale.

1910 a. pakkus Fiedler uuesti Venemaale patenti oma täiendatud leegiheitjate peale. Seekord toimetati leegiheitjate proovimist Berliinis, kuhu oli komandeeritud esitaja Vene inseneriväe peavalitsuse poolt. Läbi kaaludes esitatud aruanded otsustas Vene sõjaministeerium 1911 a. lugeda Fiedleri leegiheitjad kolmandajärgu tähtsusega sõjariistaks. Leegiheitjate küsimus jäeti unustusse.

Kui aga sakslased ilmasõjas esiteks lääne siis ida rindel leegiheitjaid tarvitusele võtsid ja need pööravat mõju avaldasid, algas ka Venemaal kiire leegiheitjate soetamine ja väeosade vormeerimine.

27. oktoobril 1916 panid sakslased leegiheitjate rünnaku leegiheitjate toetusel vene rindel, millel täielik edu oli. Edu oli tingitud vist küll rohkem teistest sõjariistadest kui leegiheitjatest, sest et kolmest rügemendist, mille vastu leegiheitjaid tarvitati, said raskeid tulehaavu ainult 5 meest ja kergeid — 20—30 meest. Mõne väeosa (218. j. rüg.) peale avaldasid leegiheitjad kaunis suurt moraalselt mõju; teised lahingust osavõtjad tõendavad, et leegiheitja mõju on tähtsusetu võrreldes kahurväe, miinipildujate ja kuulipildujate tulega, ja et kartus leegiheitjate ees kadus kohe kui selgusele jõuti, et leegiheitja tegevus ulatub ainult 25—30 sammu pesle ja et leegiheiturid jaksavad liikuda ainult sammu.

Täiendatud operatsiooni uurimiseks määratud (vene) komisjon tuli järgmistele otsustele:

1) Leegiheitjad on kardetavad ainult seal, kus meie kaevikud asuvad vaenlase kaevikutest leegiheitja ulatuse kaugusel, s. o. 30—40 sammu.

2) Tulejõu tähtsusetu ulatuse tõttu ei või leegiheitjad asetada ei kahurväe ettevalmistusest, ei kuulipildujate ega püssituld, ei ka käsigranaate. Leegiheitja on ainult täiendav sõjariist.

3) Kaevikute kaitsjate peale avaldatud mõju suuruse poolest jäävad leegiheitjad kaugele teistest tulerehvadest ja gaasidest.

4) Leegiheitjaid võib edukalt kasutada ainult vaenlase vastu, kes enne seda lahinguga vapustatud ja nõrgendatud ja kelle vastupanu juba murtud on. Ka sellel juhusel on vaja leegiheitjaid suurel arvul.

5) Leegiheitjad võivad peale tungida ainult suitsukatte varjul.

6) Leegiheiturid üksi, ilma jalaväe, kuulipildujate ja granaadipildujate toetuseta ei jaks midagi vallutada ega oma käes hoida.

7) Kõige kindlamaks abinõuks leegiheitjate vastu on tulirehvade tuli.

8) Vasturünnak pealetungivate leegiheiturite vastu on kahjulik, sest kaevikutest välja tulles ja ettepoole liikudes lähendame meie kaugust vaenlasele, mis võimaldab leegiheituritele varmini tegevusse astuda.

Prantslased enne ilmasõda leegiheitjatega katseid ei teinud. Kui aga 1915 a. algul leegiheitjad sakslastele kaevikvõitluses edu andsid, siis otsustati ka Prantsusmaal leegiheitjaid tarvitusele võtta. Eeskujuks võeti saksa kerge leegiheitja, mille konstruktsiooni prantslased parandasid. Tähtsana muudatus, mis prantslased oma leegiheitjate arendamisel läbi viisid, on leegiheitja üldraskuse vähendamine: esimene tüüp — 3bis — kaalus täidetult 30 kg ja mahutas eneses 16 lt. põlevainet, teine tüüp — P³ — kaalus 24 kg ja viimane tüüp — P⁴ — kõigist 19 kg. Aparaatide kergendamine viidi läbi põlevaine vähendamise; seega lühenes tegevuse kestvus. Tulejõu ulatus kõigil kolmel tüübil oli umbes 25 meetrit, tegevuse kestvus vahetpidamata tulistamisel mitte

üle ½ minuti. Leegiheitjaga võis anda ka üksikuid lühikesi tulelööke, 20—25 tükki, kuid need pidid antama maksimum 2 minuti jooksul, s. o. kuni põles süütesegu.

Leegiheitjate tarvitamine on võimalik ainult lähedamaa võitluses.

Saksa ilmasõjaalgsete instruksioonide järgi on leegiheitjad otstarbekohased kaevik sõjas pealetungi abinõuna. Leegiheitjaid kaitsevahendina eeslinnil üles seada oli keelatud. Väikesed leegiheitjaid võis kasutada ka vasturünnakute tagasilöömiseks positsioonidel, mis olid vallutatud leegiheitjate abil.

Venelased loevad leegiheitjat abi-sõjariistaks, mida võib kasutada kaitsel rünnakute tagasilöömiseks ja ka pealetungil täiendava eelkäijana.

Prantslaste arvates on leegiheitjad kohaseks sõjariistaks;

1) üksikute vastupanupunktide hävitamiseks, 2) kaevikute puhastamiseks vaenlasest, 3) tänavavõitluses vaenlase vastu, kes majadesse ja keldritesse peitunud,

4) tankide vastu: a) sel momendil, kui tank üle tõkke minnes püsti tõuseb, võib tulejõuga tanki alla juhtides tulekahju esile kutsuda, sest tanki alumises osas leidub sagedasti bensiini või õli; b) tulejõuga vaatluspragude vastu suunides pimestatakse tanki meeskond, seega võimaldades granaadipildujatel läheneda.

II. Leegiheitjate moraalse mõju.

Ootamatuse ja üllatuse järeldusel mõjusid leegiheitjad nende esimesel ilmumisel lahinguväljale vapustavalt sõjaväe hingele peale. See kutsus esile arvamise, et „leegiheitjal on suur moraalse mõju“, mida ajakirjanduses sageli korratakse; ka olid selle arvamisega, et leegiheitja moraalse mõju ka tulevikus püsima jääb. Tugevat moraalselt mõju loetakse leegiheitja lahutamatuks osaks.

Analüüserides seda küsimust jõuame hoopis teistsugusele otsusele, mida tõendavad ka ajaloolised sündmused ilmasõjast.

Leegiheitjal oli edu ainult seni, kuni sõdurid ei tundnud tema tõelisi omadusi. Kui aga seda relva lähemalt tundma õpiti, siis muutus ka arvamine täiesti. Selgus, et leegiheitja ei ole hädavajalik sõdurile kaeviku põhjas, ja kui ta oma pea kaeviku põhja surub, siis tunneb ta küll suurt palavust, kuid see hädavajalik mõeldub ½—1 minuti jooksul ning kannataja võib lasta tulipildurit, kes temale sarrast tüli teigi.

Masendavat moraalselt mõju hirmu esile kutsumisega avaldab ainult hädavajadus, millele see usutakse. See juures on täiesti ühehäälselt, kas hädavajadus tegelikult või ainult ettekujutus olemas, otsustajaks on usk hädavajadusse.

Näiteks, moraalselt mõjuvad ühesuguselt, kui me kellegi jalgade ette viskame kas lõhkeainega täidetud või tühja pommi, teda ähvardame laetud või laadimata revolvriga, kui aga tema kindlal arvamisel on, et teda täielik hädavajadus ähvardab.

Leegiheitja suur moraalse mõju põhjenes teadmatusel ja leegiheitja võime ülehirdamisel. On küsitav, kas see tulevikus samuti on, sest kui sõjavägi tunneb vaenlase leegiheitjate omadusi, oskab kindlaks määrata piiri, millest leegiheitjate tulejõu üle ei ulatu, siis loomulikult kaob ka põhjus hirmu tundmiseks.

Mõne autori poolt on avaldatud arvamist, et juba leegiheitja tuli ja rõhke suits kutsuvad esile masendava mulje, ajavad vaenlasele hirmu peale. See väide ei ole põhjendatud: ilutulestiku kõvad paugud, tuli ja suits ei äratata pealtvaatajates mingit hirmu; selle vastu võivad paar kõlalisel palju nõrgemat pauku rahva peale suunitud revolvrilt või püssist suure rahvakogu paanikasse ajada.

Kokkuvõttes oleks vist küll ekslik leegiheitjale erilisel suurt moraalselt mõju juure kirjutada. Vaenlase leegiheitjad ei ole kardetavad: hirmu aga kutsu leegiheitja esile kõige suuremal määral neis sõdureis, kes seda hädaohklikku aparati kandma peavad.

III. Missuguses lahingolukorras võiksime meie leegiheitjaid kasutada?

Kas kaitsel?

Kõne alla võiksid tulla ainult kerged leegiheitjad; keskmiste ja rasket kasutamine on võimalik ainult kindlus- või positsioonsõjas; meie oludes puuduvad soodsad tingimused nende tarvitamiseks.

Saksa instruksioon keelab kategooriliselt tarvitada kergeid leegiheitjaid kaitseoperatsioonides vaenlase pealetungi tagasilöömiseks.

See meid muidugi ei seo, meie võiksime talitada just ümberpöörduvalt, kui see meile edu lubab. Kuid enim peaksime selgusele jõudma, kuivõrra otstarbekohane sõjariist on leegiheitja vaenlase rünnaku tagasilöömiseks.

Kantava leegiheitja tulejuga ulatub 25—30 mtr, ta tegevus kestab $\frac{1}{2}$ —1 minut. Et need arvud tulevikus tunduvalt suureneksid, selleks on vähe lootust.

Et leegiheitjat kasutada, selleks peame vaenlase laskma ligineda leegiheitja ulatuseni. Jääb küsitavaks, kas on meie leegiheitjad ja leegiheiturid siis veel võitlusvõimelised, kas ei ole vaenlane, kasutades suurema ulatusega relvu, neid rivist välja löönud?

Või pealetungil?

Leegiheitjate kasutamine pealetungil on mõeldav ainult siis, kui meie kaevikud või rünnaku lähtebaas asuvad vaenlase kaevikutest lähemal kui leegiheitja ulatus. Ei ole teada, et Vabadussõjas sarnaseid juhuseid rohkemist oleks olnud. Ka ei ole näha ette, et lähemate aastakümnete jooksul meie oludes vastaste positsioonid üksteisele nõnda lähedal asuksid, et leegiheitjate tegetsemine võimalik oleks.

Kui aga omalt positsioonilt vaenlast leegiheitjatega tulistada ei ulatata, siis peavad leegiheiturid

lähemena lahtiselt, enim kui nad oma relvadega tegutseda saavad. Lähenedamise läbiviimine leegiheitjatega on raske ülesanne, nõrgendab pealetungija tulejõudu ja vähendab liikumise kiirust, sest et tulepildurid rasket koomat kandes ainult sammu liikuda suudavad.

Suurema osa rünnakute edu või ebaedu otsustub enim, kui me leegiheitja tegevusega vaenlaseni jõuame: edu korral meie leegiheitjaga taganevat vaenlast tabada ei ulata, ebaedu korral aga on vähe lootust, et leegiheitjad seisukorda parandada suudaksid.

Partisaantegevuseks on leegiheitjad kõige vähem kohased nende raskuse, lühikese tegevuskestvuse ja tülika uuestitaitmise järeltulusel.

IV. Järeldused.

Kindral Fries'i arvates oli leegiheitja üks suurematest eksisammudest paljulubavate leiduste hulgas, mida ilmasõjas suures mastaabis järele prooviti. Selles arvamisest näivad paljud riigid olevat.

Ühestki määrustikust ega ka ajakirjandusest ei väljendu, et Prantsusmaal praegu leegiheitjad tarvitusel oleksid.

Saksamaal on leegiheitjad rahulepingu põhjal ära keelatud.

N. Venes on leegiheitjad tarvitusel (vist ilma sõjast ülejäänud aparaadid).

Kui meie vastased tuleviku sõjas peaksid leegiheitjaid tarvitusele võtma, siis oleks meil kohane talitada liitlaste ilmasõjaajasse reegli järele: „Kui näed leegiheitjaga varustatud vaenlast, siis lase ta maha enim, kui ta sinule läheneb oma aparati tegevusulatuseni. Kui seda ei saa teha, siis varju talle eest ja lase tulepildur maha pärast tema aparadi tühjenemist.“*)

Meil oleks kohane omale muretseda paar leegiheitjat, et väeosaddele demonstreerida seda ülispetisaalset võitlusvahendit ja sõdureis moraalselt ette valmistada juhuseks, kui meie vastane tulevikus meid leegiheitjatega hirmutada mõtleks. H. V.

Nõukogude-Vene Baltimere laevastiku võimalik koosseis 1926 aasta na vigatsioonis.

...,Lenini linnal on olemas kindel kaitse, kuna rahvusvahelisel revolutsioonil on võimas toetus — punane laevastik.“

Nii kirjutas 15. oktoobril 1925. „Krasnaja Gaseta“ nr. 236.

Vaatame missugused kavatsused on Nõukogude Venel punase laevastiku kohta.

Kui ajakirjandus võttis sõna 1926 aasta eelarve arutamise puhul, siis puudutati seal ka mereväe eelarvet. Eelarves olid ette nähtud suuremad ümberhüütsed Kroonlinna merekindlustes. Tööd kavatseti lõpetada 1928. aastal. Selle järele oleks Kroonlinn muudetud eeskujuliseks laevastiku baasiks ja äravõitmatu kindluseks. Raha puudusel jäeti see kava kinnitamata.

Laevastiku ehituse kava, mis jubamöödunud aastal kinnitati ja mida praegu täidetakse, on järgmine: Baltimere laevastik peaks koosnema: 1) kahest „Borodino“ (Бородино) tüüpi ülidreadnoughtist, millede tehnilised omadused oleksid: veeväljasurve 32.500 tonni; kiirus 29 sõlme (s.o. 29 meremiili tunnis, 1. meremiil võrdub ühele meridiaani minutile, mis vastab 1853 meetrile = 1,73 verstale); relvastatud kaheteistkümnelt 14,2 tolliliste, kahekümnenelja 5,2 tolliliste, nelja 4. tolliliste ja mõne õhukaitsese suurtükkidega; 2) kuni

neljast „Marati“ (Марат) tüüpi dreadnoughtist, millede tehnilised omadused oleksid: veeväljasurve 26.000 tonni, kiirus 23 sõlme, relvastatud kaheteistkümnelt 12,2 tolliliste, kuuteistkümnelt 4,8 tolliliste, kahe 2,5 tolliliste õhukaitsese ja ühe 47 mm suurtükiga ning nelja 45 cm torpeedoaparaatidega; 3) kuni neljast „Profinterni“ (Профинтерн), endine „Svetlana“, tüüpi kergeristlejast, millede tehnilised omadused oleksid: veeväljasurve 6800 tonni, kiirus 30 sõlme, relvastatud viieteistkümnelt 5,2 tolliliste, nelja 4. tolliliste, nelja 3. tolliliste suurtükkidega ja kahe 58 cm torpeedoaparaadiga. 4) Kuni kahesteistkümnelt „Noviku“ tüüpi miiniristlejast, millede tehnilised omadused oleksid: veeväljasurve 1800 tonni, kiirus 33 sõlme, relvastatud viie 4. tolliliste, ühe 2,5 tollilise õhukaitsese ja kolme torpeedoaparaadiga, igas kolm torpeedot; 5) 10—20 torpeedoaparaadist, millede tehnilised omadused oleksid: veeväljasurve 700—800 tonni, kiirus 25—30 sõlme. Relvastatud kolme 4. tolliliste, kahe 40 mm õhukaitsese suurtükkidega ja kolme 45 mm torpeedoaparaadiga; 6) kuni kahesteistkümnelt allveelaevast, millede tehnilised omadused oleks: veeväljasurve pealvee umbes 600—700 tonni ja allvee 700—800 tonni.

*) Frais i West — himičeskaja voina, lhk. 393.

Kiirus veepool 14—16 sõlme ja allvee 7,5—10 sõlme; relvastatud kahe 57 mm ja ühe õhukaitse suurtükiga ning nelja 45 cm torpeedoparaadiga. Uute ehitusel püütakse vist neid tugevamalt relvastada; 7) suuremast arvust mitmesugustest abilaevadest.

Sarnane oleks Baltimere punase laevastiku praegune ehituskava. Kui Nõukogude valitsus oma laevastiku lähemate aastate jooksul tõesti tehniliselt kavatsenud seisukorda paneb, siis võib ta täielikult end Baltimere valitsejaks pidada.

Vaatame missuguses seisukorras on praegu punane laevastik.

Ilmasõja ajal jäi nelja „Borodino“ tüüpi ülidreadnoughti ehitus pooleli. Aastate jooksul roostetasid nende kered Neevas või Peterburi dokkides. Nüüd olevat nendest juba kaks valmisaamisel. Võimalik, et nad lastakse juba eelseisval suvel vette.

Seega oleks arviliselt täidetud ehituskava esimene punkt. Teise punkti kohta võib ütelda, et juba ilmasõjast võtsid osa (lahingus küll ei olnud) neli „Marat“ tüüpi dreadnoughti, need olid: „Gangut“, „Poltava“, „Marat“ (tolleaegne „Петропавловск“) ja Pariiskaja kommuna (tolleaegne „Севастополь“).

Meie Vabadussõja ja Kroonlinna mässu ajal tehti „Gangut“ ja „Poltava“ lahingkölbmatuks. Paaril viimasel aastal on neid hoolega remonteeritud ja võib arvata, et ka need osa võtavad eeloleva suve navigatsioonist. Võib olla, et nad ei ole tehniliselt küll veel täiesti korras, kuid siiski manööverdamis-võimelised.

Sellega näeme, et ülesseatud kavast on täidetud ka teine punkt.

Revolutsiooni ajal jäi nelja „Profinterni“ (end. „Светлана“) tüüpi kergeristleja ehitus pooleli. Need olid: „Светлана“, praegune „Profintern“, „Admiral Butakov“, „Admiral Greich“ ja „Admiral Spiridonov“.

„Светлана“ oli nendest kõige rohkem valmis ja sellepärast jätkasid venelased peale kodusõdade lõppu selle ristleja ehitust, mille nad lõpetasid möödunud suvel. 1925 aastal asuti ka järgmiste kolme ristleja valmishitusele. Nende juures on kõik aeg töötatud, kuid missuguste tagajärgedega, seda ei või ütelda. Arvatavasti nii kaugele ei ole jõutud, et need laevad võiksid osa võtta juba eelseisvast navigatsioonist.

Siit näeme, et ka ehituskava kolmanda punkti täitmine ei nõua enam palju aega.

Tsaari valitsuselt jäi enamlaste kätte kuusteistkümmend „Noviku“ tüüpi miiniristlejat. Need olid tol ajal kõik uued laevad, sest nad ehitati 1914—16 aastate jooksul. Peale revolutsiooni aegsete sõdade jäi sarnaseid miiniristlejaid Vene laevastikku veel 12 tükki, välja arvatud need, mis jäid Peterburi tehastes pooleli ehitusele.

Möödunud suvel võtsid meresõitudest osa 8 miiniristlejat, kuna ülejäänud neli moodustasid reserv divisjoni.

Möödunud talvel remonteeriti vist hoolega miiniristlejaid ja võib kindlasti arvata, et tuleval suvel võtavad kõik 12 miiniristlejat navigatsioonist osa.

Tsaariaegse laevastiku torpeedopaatidest on praeguse ajani punase laevastikule ainult üksikud järele jäänud. Paremad nendest võtsid möödunud suvel navigatsioonist osa, moodustades ühe divisjoni (divisjon 4 laeva). Nähtavasti ei pane venelased suuremat rõhku torpeedopaatide ehitusele. Võib kindlasti ütelda, et ka tuleval suvel navigatsioonist rohkem torpeedopaatide ei ole, kui üks divisjon.

Siit näeme, et ehituskava järele nõuetavad torpeedopaadid tuleks kõik uued ehitada. Needki, mis järele on jäänud, on liig vanad ja ei vasta enam praeguse aja nõuetele.

Allveelaevadest olid möödunud suvel tegevuses kaksteistkümmend laeva, mis moodustasid ühe diviisi. Üks divisjon sellest oli reserv divisjoniks, kuhu kuulusid vähemkõlblikud allveelaevad ja neli emalaeva. Möödunud talvel tehti vist mitmele allveelaevale kapitaalremonte ja viidi reserv divisjonist üle tegevlaevade hulka. Seega oleks ka kavatsenud allveelaevade arv käes.

Saksamaa tehastelt olla tellitud 30 allveelaeva, millised muidugi tulevikus vanadele lisaks arvatakse. Osa neist saadetakse ka Mustamerele. Abilaevadena võtavad navigatsioonist osa neli divisjoni traalereid, mis on grupeeritud järgmiselt: I divisjon 9 laeva, II divisjon 11 laeva, III divisjon 5 laeva, IV mootortraalerite grupp ja kaks baasilaeva.

Peale käsitatud ehituskava on veel korda seatud vanemad ristlejad, millised jäid revolutsioonist paremasse seisukorda. Need on: liinilaevad „Respublika“ („Республика“), endine „Imperaator Pavel Pervoi“ (Император Павел Первый) ja „Andrei Pervosvannoi“ (Андрей Первозванный), mõlemad 18600 tonnilised, kiirus 18 sõlme. Soomuslaev „Rurik“ („Рюрик“), 16.900 tonni, kiirus 21,5 sõlme. Kergeristleja „Aurora“ 6800 tonni, kiirusega 19 sõlme. Kaks suurtükilaeva 1400 tonnilised, kiirusega 11 sõlme. Öppelaevad „Komsomoltsi“ („Комсомолец“), „Osvoboditelj“ („Освободитель“) ja tõkkelaev „25. oktoober“ (endine „Tsheksma“).

Kõik need laevad võtsid möödunud suvel meresõitudest osa ja loodetavasti ei puudu ka tänavu merelt.

Ülesseatud ehituskava ja tegelikkude laevade arvu võrreldes näeme, et Nõukogude valitsus on suutnud omale muretseda soovitava laevastiku. Jääb järele seda nii materjaalselt kui tehniliselt täiendada ja N.-Venemaa võib uhke olla oma pealinna kaitse peale.

„S“.

Mõni sõna laske-eeskirja vihk II 3, 4 ja 5 peatükkides ettenähtud õppuste korraldamisest.

Kui lugeda laske-eeskirja vihu II 3, 4 ja 5 peatükkide pealkirju, siis kergib küsimus, missuguses järjekorras nimetatud peatükkides tähendatud õppust läbi võtta — kas selles järjekorras, nagu pealkirjas üles loetud, s. o. seisukohale asumine, laadimine, palgepanemine jne., või tarvitada teistsugust järjekorda. Selle küsimuse üle on omavahel vaieldud: mõned leiavad, et tuleb eeskirja järjekorrast kinni pidada, teised jälle ei poolda seda. Isiklikult kaldun ka viimaste hulka, sest õppus nõuab järkjärgulist meetodi, kuna eeskirja järjekord seda alati ei rõhuta. Näiteks on § 209 punkt a tähendatud „kuulipilduja

seisak alati niisuguses kõrguses, et teda vabalt ja soodsalt võiks õlase tömmata, kui mõlemad künnar-nukid kõvasti vastu maad ehk põlvedele on toetatud“. See on esimene nõue, kuid seda ei ole õpilasega veel läbi võetud, sest palgepanemine järgneb alles § 213. Siit siis järeldus, enne lasukohale asumist tuleb läbi võtta laekaela haaramine ja palgepanemine. Kui vaadata laske-eeskirja I-st viihu, siis näeme, et seal järjekord teistsugune, kuna väljaõppe põhimõte üks ja sama.

Samuti tuleb üksikute tegevuste kätteharjutamistel õppuse hulka võtta sihturi tegevusest ärarip-

puvaid takistusi. Näit.: k. kp. Madseni laadimise õpetamise juures ärgu tehagu algust sellega, et sihtur magasini vasakusse pihku võtab ja magasinini pesa avakusse paneb, vaid nõutagu relvade materjalosa k. k. Madsen § 56 p. 1. täitmist, s. o. enne magasinini pealepanemist järele vaadata, kas raud eelseisus, kaitseriiv tuleasendis ja ümberseadja automaat tule peal. Palgepanemise juures tuleb ära näidata, missugune takistus kuulipilduja nõrgasti õlgatõmbamisele järgneb. Kuke päästmise juures käsitada ka k. k. Madsen § 56 p. 2.

Kõik need võtted, milledest ripub ära k. kuulipilduja korralik töötamine, tuleb algusest saadik õpilasele sisse harjutada. Võin tõendada, et seni kui puudusid vastavad eeskirjad kergete kuulipildujatega töötamiseks, olid minul üksuses takistused sagedased, kuid peale selle, kui vastavalt ilmunud eeskirjadele õppus süstemaatiliselt läbi võeti, oli harukordne juhus, kus sihturist ärarippuv takistus ette tuli.

Minu poolt soovitatav kuulipildujaga töötamise väljaõppe järjekord oleks:

1. Sihtimine liivakotilt (Madseni juures — pära-toelt) vertikaal, horisontaal, niitide (joonte), niitide (joonte) risti, kolmnurga alumise tipu, sõõride ja kju-märkide pihta.

2. Kolmnurga sihtimine lühendatud kaugustel.

3. Sihtimine liivakotilt (Madseni juures — pära-toelt) tegelikudel kaugustel ja selle juures läbi võtta normaalsed sihtpunktid (§ 223).

4. Laekaela haaramine, palgepanemine lamades, istudes ja mitmesuguses olukorras. Sihtimine nendes asendites. §§ 213, 214, 215 ja 216.

5. Kuke päästmine § 224, k. k. Madsen § 56 p. 2.

6. Sihtimine ühes kuke päästmisega § 225, 46, 47 ja 48.

7. Seisukohale asumine, laadimine, magasinide vahetamine, kaitsevinna seadmine ja tühjendamine §§ 209 — 212, 217 — 220 ja k. k. Madsen § 56 p. 1, 3, 4., ning sihiku seadmine § 221.

8. Külvamine valangute kaupa § 226 — 229.

9. Harjutused iseseisvaks külviintervallide võtmiseks ja rauavahetamine §§ 230 — 232.

10. Padrunite arvestamine, kõige lasketegevuste ühendatud täitmine §§ 233 ja 236.

11. Takistuste äratundmisega ja nende kõrvaldamisega algust teha sellest peale, kui töötamise juures takistused ette tulevad ja lõpuks võtta see drillipäraselt läbi.

Ülaltähendatud harjutuste järjestamisest ei tuleks aru saada kui muutmatust aksioomist. Tegelikus elus on siin alalised järjekorras kõrvalekaldumised möödapääsematud. Need on tingitud ilmastikust, instruktore tööga ülekoormamisest ja teistest õppustest, millede kõrval k. kuulipilduja väljaõppeid peetakse. Üldiselt ei tohiks aga õppuste järkjärguline teostamine selle juures kannatada. Näiteks, kui ilmastik ehk muud asjaolud ei luba toimetada sihtimist, liivakotilt tegelikkudel kaugustel, siis võib teha laekaela haaramist, palgepanemist ja kukepäästmist. Ehk jälle on järjekorras läbi võtta kukepäästmine, kuid puudub seekord selle ala instruktor, kompanii ehk rühm teeb õppust väljal, võib läbi võtta seisukohale asumist; kui õppust toimetatakse ruumis, siis laadimine jne. See minu poolt esitatud kava, järjestada sarnases korras harjutuste läbivõtmist k. kuulipilduja alal, põhjeneb nähtustele tegelikust elust. Siin ei tule õppusil tegemist teha harjutusega, mis on tihedalt seotud eelmisega, kui eelmine on alles läbivõtmata.

O. M.-s.

Distsipliini üksikasjust.

Meie kaitseväge arenemine leiab vääristil hindamist. Olme seda kuulnud küll väljamaalastelt, küll oma rahva esitajatelt. Ärgem kaldugem sellest aga arvamisele, et oleme täiuseni jõudnud oma arenemise ja väeüksuste kasvatus ühise pinna tõstmisel. Hindamised on üldised — üksikasjad ei leia seal arvustamist. Kuid just neis üksikasjades peame selgusele jõudma.

Teravama vajadusena tuleb käsitada sõjaväelise distsipliini üksikasju. — sest sellel alal puutume nii mõnegi puudusega igapäises elus kokku. Nõudlikuma kasvataja silmist need puudused varju ei jää, küll on sageli nad isegi liig avalikud. Oleks aga aeg, et distsipliini vähemadki nõuded avameelset ja otsekohesit täitmist leiaksid — ei tohiks ju enam need nõuded teadmatud olla.

Distsipliin on väeüksuse hing, ilma milleta väeosa jõuetuks massiks muutub. On distsipliin teadlik, mis avaldub heas allumise ja käsutäitmise tahtes. ehk on ta sunnitud, s. o. sama allumine, kuid karistuse kartusel — peab kasvatus tagajärg ikka selgesti väljenduma. Selle tagajärje, millest on väeüksuste lahingväärtus, loovad igapäised üksikasjad, sest tõeliselt distsiplineeritud väeüksuses on kõik tähtis. Kasvatus sisendab distsipliini, ta tõendab distsipliini vajadust ja näitab sellega, miks on vajalikud distsipliini vähemadki üksikasjad, — olenemata igakordsest olukorrast. Sarnane sügav harjumus distsipliini nõuete kohaselt väljendub harilikult kõige harilikumates üksikasjades. Määrustikud on teaduslikud tulelised, milles väljendatud kogemustekohane teooria, — juhinedes sellega, olenedes päämiselt kohalistest oludest, ajaloolistest, usulistest ja rahvuslistest iseäraldustest — tekivad ülemate ja alluvate suhted ja väeosade sisemine elu. Kaitsevägi on korra ja õiguse kaitseja — selle ülesande teosta-

miseks peab temas eneses õigus ja kord valitsema, mida saavutatakse kindla distsipliiniga. Patustamine selle nõude vastu on andestamatu, kuid veel andestamatu on teadlik ükskõiksus. Järjekindlalt peab meelestama, et määrustikud, seadlused ja eeskirjad on kohustavad ka ülematele ja vanematele, mitte ainult alluvatele ja noorematele. Distsipliin ei tohi olla ainult väline, mehaaniline, — selle järelduseks oleks ootamata vapustuse korral väe lagunemine. Moraalne ühtlus peab niivõrd tugev, distsipliin nii ühtlane olema, et sarnane lagunemine võimatu oleks. Nõudlikkuse suhtes peavad kasvatusloost kõige tähtsamal ajajärgul kõige lähemalt osa võtma allohvitserid, kui noorsõdurite ja reameeste vahetud kasvatajad. Suure tähtsuse omab asjaolu — kuidas ja missuguses olukorras algab tulevase teadliku üksikvõitleja väljaõpe. Kuvivõrd mõjuv on ülemate eneste eeskujul ülevõlpidamises ja tegutsemises — sellest on distsipliini tugevama toe — ülema autoriteedi — mõju. Ülemate ja alluvate vastastikune suhe peab vastavatele nõuetele rajatud olema — igasugused kõrvalekaldumised sellest saavad avalduma kergemal ehk raskemal kujul. Distsipliini nõudeid pole võimalik väljendada ja sisendada ainult suusõnal teoorias. Selle väljaõpe peab olema puht praktiline ja järjekindel. Distsipliin peab väljenduma nii ülevõlpidamises kui ka riietumise vähemaski üksikasjas, sellega — kogu elu-olu sisekorras, — muutudes harjumuseks ning hoidudes seega tüütavusest. Selle praktilise külje elustamine lasub just vahetute ülemate (allohvitserkond, kapralid) peal. Millega seletada nähtust, et kompaniiülemad kõige rohkem on sunnitud karistusi määrama iga vähemagi puuduse eest distsipliini alal (joomine, austuse mittenäitamine, lohakas, laiskus,

korratused teenistuse alal, hiljaksjäämised jne.)? — Vastus võib loogiliselt ainult üks olla: vahetud ülemad on üksikõiksed, sellega kaotavad ise oma autoriteedi, järelikult on ka ise karistuse väärt. Küsimuse lahendamine nõuab tõsist tööd. Ei või leppida seniste tagajärgedega. Kel tahtmist ja hoolt on silmitseda üksikuid isikuid väeüksustest — see peab leppima käesoleva kirjeldusega. Puudused riitumise üksikasjades, üleväljandamises ja sisekorras on sagedased nähtused. Millest tuleb nähtus, et allohvitser (ka üleajateenija) ilma vöörhmata tänaaval, isegi avalikkudel pidudel armastab käia? Millega seletada, näiteks, kõrvalehoidmist ülemate ja vanemate tervitamisest, millejuures viimaste möödumisel püütakse kas poeakna väljapanekut silmitseda, ehk kaaskäijaga nii elavat juttu ajada, et vastutulev ülem või vanem tähele panemata jääb? Millest nähtus, et allohvitseri ja kaprali vahtkonnad sageli ehk komandod isegi rahvarikastel kohtadel reed sirgendavad ainult ohvitseri kohtamisel, vangide saatjad koos oma vahialustega kõnniteedel püüavad

käia? — Peaks jätkuma sarnaste üksikasjade loetlemisest, nõopide ja haakide puudumisest rääkimata. Sellekohastest asjaselgitustest järgneb, et ettetoodavad põhjused kas puuduvad ehk on kerge-meelsed otsitud vabandused. Teadmatusest nad igatahes tingitud ei ole. Viimastest näiteist tuleb järeldada, et üksikõiksus distsipliini üksikasjade vastu muutub harjumuseks, kuna vastuoksa — distsipliini üksikasjade ja nõuete täitmine peab harjumuseks muutama.

Väärnähtuste kõrvaldamine distsipliini alal nõuab juhtidelt ja alluvatel vastastikku arusaamist. Püsimaks toeks on ikka olnud ja jääb isiklik eeskuj. Viimane ühes vajaliku karmusega peab väeüksustes puhta hinge, kõikumata distsipliini looma, sellega omab relvade au ja meeskonna lahingväärtus oma õige koha. Üldine ja ühetaoline õiglustunne nõuab kasvatajatelt tööd, hoolt ja püsivust. Kas siis sitkel Eesti pojalt seda peaks puuduma?

K-t-n.

Kahuri ning gaasi tarvitamise võimalused lennuvæes.

Lennuvæe ja merevæe relvade kasutamise arenemises võib teatavalt paralleeli tõmmata. Ligidase võitluse asemele lennuvæes tõuseb päevakorrale soov tulistada vaenlase lennukit kaugusest, — analoogiliselt merevæele — vastutegevuse distantsi suurendamise eesmärgile. Lennuvæes kohtame siin raskustega, mis takistavad sama rada matkamast, mis merekahurvägi on läbi käinud.

Laskmise raskus lendava märgi pihta lennukilt on ebapeasjalikult võimatusest ennustada märgi asendit mürsuga tabamise momendil. Märgi tabamine ei olene siin ära ükski täpset sihtimisest, vaid väga tähtsaks teguriks osutub veel mürsu lennukestvus; mida see aeg suurem, seda rohkem võimalusi vaenlase lennuki kõrvalekalduamiseks teelt, mida mööda ta lasengu momendil lendas.

Kui oletame, et mürsu kiirus ligineks valguse kiirte kiirusele, siis osutuks laskmine lihtsaks: on tarvis ainult hästi sihtida, ning märk on tabatud. Sarnast oletust on praegu võimata reaalselt võtta, kuid see pöörab tähelepanu kõigi radikaalsemate abinõude tarvitusele võtmisele selleks, et mürsu keskmist kiirust suurendada.

Igasugune saavutus sel alal lubab reaalselt õhuvõitluse kaugust suurendada. Kui, näiteks, lastes 50—100 meetri peale, võime praeguste sihingute juures kaunis täpselt märgi asendi ennustada kuuli lennukestvusel, siis maksab see ennustus ka siis, kui selle aja jooksul kuul ehk mürsk suurema maa läbi jookseb, s. o. suureneb keskmine kiirus. Mürsu alg- ning keskmise kiiruse ära kasutamise mõttes on esikohal zenit kahurid; samuti on võimalus kuulipildujate kuulide kiiruse suurendamiseks.

Päevakorral on kahurite asetamise küsimus lennukitele. Siin peab märkima, et praegu veel ei saa õhuvõitluse distantsi palju suurendada, ning sellepärast tuleb arvestada lähidase võitlusega. Tulistamiseks oleks kõige kohasemad kuulid 200—300 gr raskuses, missugused võimalikkude vigade paraliseerimiseks küllaldase vihu peavad katma. Veel paremaks tuleb lugeda kuule, mis trossidega ühendatud, sest siin suureneks tabavuse võimalus. Kui kahuri asetust lennukile kindlustatakse, siis edaspidine arenemine sihitakse võitluse kauguse ja võimaluse suurendamisele.

Üks raskem küsimus, millega õhukahuri tarvitamise juures kohtame, on distantsi-laskmine ja kahuri seadmine. Kahuri ja sütiku seadmine osutuvad alati pidurina kiirlaskmisel.

Vaadeldes lennukit kui kahuri alust (platvormi), mis analoogiliselt sõjalaevadele tasapinnas liigub, loeme võitluse astumisel püsivaks (suhteliselt) elementiks platvormi ning muutuvaks sütiku (*distantsi-toru*) ja kahuri seade. Maa ning vee peal (laevadel) on see arusaadav, sest platvormi manööverdamise võimalus on seal vähem sütiku seadest ja sihivõtmisest. Õhus aga on see vastupidi, nimelt arvestades siin platvormi suure liikuvuse võimalusega oleks õigem manööverdada peajasjalikult lennukiga (platvormiga), vaid mitte sütiku seadega. Oletades lennukil väikesed kalibrilist automaat kahurit, mis laseb mürskudega, millede lõhkemine hästi näha ja kindla distantsi peale reguleeritud on, ning kui lennukil on hea kiiruse diaposoon, siis terve eellask sünnib lennuki manööverdamise sütiku alalisel seadel.

Nii näeme, et tuleb püüda mitte selle poole, et maapealset kahurit lennukile asetada, vaid konstrueerida „lendav kahur“. Lennuk, kiiruse suure diaposooni tõttu, leiab paraja distantsi kiiremini ja hõlpsamini, kui sütiku seadega. Õhu suurtükiväe ülesanne ei ole ükski suurtükiväelase, vaid ka lennuki konstruktori oma.

* * *

Õhu gaasisõja juures kohtame küsimusega, kas lennuk jääb ainult vahendiks gaaside edasikandmisel pommide näol ning otsekoheselt keemiliste gaaside levitamisel maapealsete märkide pihta, või leiab ka õhus, nagu maapealgi, aset gaasisõda?

See küsimus on huvitav juba selle poolest, et keemilise võitluse ülekandmisel õhku peaks muutama ka lennuvæe taktika.

Kahtlemata omab lennuk keemiliste ainete edasikandmisel vaenlase seljataguste ning rinde teatavasse punktidesse domineeriva tähtsuse, kuid ei ole kõrvaldatud võimalus ka otsekoheseks keemiliseks võitluseks õhus. Mil viisil see sünnib, on raske ennustada, kuid vähemalt katsed sel alal leiavad tingimata aset.

N. Vene ajakirjanduses „(Вестник воздушного флота“ 1924) leidub mõtteid, et arvatavateks kee-

milisvõitlus-viisideks õhus on võimalikud järgmised:

Esiteks, mürgise vedeliku pritsimine õhku, mis teatavaks tihedaks gaasipilveks muutub.

Teiseks, lihtsalt gaasi laialilaotamine õhku. Selle viisi juures tuleb kahelda, sest õhuvool, mis lennuki ümbritseb, ajab gaasi laiali.

Paremaid tagajärgi saame vast siis, kui gaasi õhuvoolu järele tagapoole juhime. Selleks on tarvis, et ründav lennuk pööraks rünnatavale sabapoolse osaga; see nõuab lennukilt teatavat manöövrit, mis aga sageli ei õnnestu.

Võimalik on veel laskmine väikesest kahurist gaasimürskudega. Mürsud peavad lõhkema teataval kaugusel ning omama suure võime tulistatava piirkonna niigitamiseks. Sarnane viis, võib loota, leiab rohkem tarvitamist kui eelnimetatud, sest siin võib saavutada kahuri vastava laskekõruse ja mürskude küllaldase suuruse juures häid tagajärgi.

Õhuvõitluse taktika mõttes oleks siin grupi rivi iseäranis koondatud intervallidel kahjulik, sest gaasimürsu tabamisega võib mitmele lennukile kahju sünnitada.

Pea rünnakobjektideks osutuksid rasked pommitajad. Võitluses hävitajatega ehk luurelennukitega peavad „keemiavõitluse lennukid“ kaitselahin-

gut. Loomulik, et sarnaste gaasirünnakute vastu leidub ka vastuabinõusid.

Peatähtsuse omab siin mask lennuki meeskonna jaoks. Kuid võib olla läheb temale tarvis ka eririetus, sest mõne gaasi vastu harilik riie ei kaitse.

Peale selle on võimalik sarnaste gaaside tarvitamine, millised mõjuvad mootori eluliste osade peale, näiteks magneto, rikkudes neid (happendades). Sel põhjusel võib tarvidus tekkida ka kostüümi või maski järele mootori jaoks. Kõik see teeb töötamise õhus keeruliseks.

Teine gaasirünnaku vastu tegevuse viis seisab oma lennuki kiiruses ja manööverdamises eesmärgiga kõrvale hoiduda gaasirünnaku eest. Mõlemad need vahendid on positiivsed ning ei oma tegelikke tagajärgi.

Õigeks gaasirünnakute vastu võitlemise vahendiks õhus on aktiivne tegevus, s. o. rünnak oma „keemiliste lennukitega“. Peale selle on tarvis ette võtta õiseid pommitamisi vaenlase aerodroomide pihta, kus asuvad tema „keemilised lennukid“ ja seal neid hävitada.

Nii siis võib oletada, et tuleviku sõjas tuleb kohata ka keemilise võitlusega õhus. Hävingut ei tarvitse karta, vaid tarvis on meil enesel valvel ning valmis olla gaasisõjaks ka õhus.

Andmetel A. I.

Üksiku laskuri lahingettevalmistus*).

A. Rääk.

Märkus: Toimetus ootab täiendusi, selgitusi, vastuväiteid.

Meie laske-eeskiri annab vaid üldised alused ja sihid üksiku laskuri lahingettevalmistuseks, kuna tegeliku läbiviimise viiside leidmine on eriti otsekoheste õpetajate ja kompaniülemate mure. See pärast ka soovitav, et asjaosalised aegajalt käsitaksid „Sõduri“ veergudel mainitud küsimust, mis väga tarvilik vastastiku informatsiooni mõttes. Mis hää, leiab kohe järeletegijaid.

Üks väeosa võttis tarvitusele üksiku laskuri lahingettevalmistuse käsiraamatuna Franz Lippmanni „Die Einzel gefechtsausbildung“i, tõlkides ja paljundades niipalju, et jatkus igale kapralile. Vastavalt korraldati noorte ootusel sel alal ka katsed.

Toon eelnimetatud ja põhimõtetest, millele rajatud selles väeosas üksiku laskuri lahingettevalmistus, lühikese kokkuvõtte.

Üksikmehe väljaõpe maastikul peab olema rajatud ainult praktilisele tegevustikule. Suusõnalised seletused, ka hääd, on sõduritele osalt igavad, osalt ka arusaamatud. Kunagi ei saavutata seletustega sarnaseid tagajärgi, kui tegutsedes praktiliselt.

Õppuste algul valida kinnine maastik, kaetud võsastikuga. Edaspidi üle minna maastikule, mille vormid pole nõnda silmapaistvad.

Praktiliste õppuste juures maastikul olgu alati peacesmärgiks väikeste ülesannete lahendamiseiga üksiku mehe kiire ja iseseisva mõtlemise ja tegutsemise väljaarendamine. Ülesande läbiviimisel ei tohi õpetaja seletada lahendamise käiku, vaid lasta laskurit tegutseda oma jõu ja arusaamisega, sest ainult sarnaselt tõstetakse huvi õppuste vastu ja see ergutab mehi edasipüüdmisele. Ülesanded antakse kor-

raga 2—4 mehele, kusjuures teised vaatavad pealt. Meeste vastus, kes on ülesande saanud, on kohe nende tegutsimine. Peab enne andma ülesande ja siis nimetama lahendaja nime, seega peavad kõik õppusest osavõtjad tähelepanelikult kuulama ja kaasa mõtlema.

Peale ülesande lahendamist tuleb otsekohe ära seletada, mis tehtud õieti, mis valesti. Iga õppuse juures olgu vastane kujutatud elavate märkidena; lippude ja kujude abil ainult hädakorral, kui teisiti võimata. Iga ülesande lahendamise ning sellega seotud läbirääkimised tulevad läbi viia 5 minuti jooksul.

Kui õpilane saanud ülesannet algusest peale hakkab lahendama valesti, küsib õpetaja teiste õpilaste käest, kas nemad teeksid samuti nagu ülesande lahendaja. Eitava vastuse saamisel lasta tegutseda teist sõdurit ja võrrelda mõlemate lahendamiseviise. Kui mitte keegi õpilastest antud ülesannet lahendada ei suuda, teeb seda õpetaja ise.

Terve väljaõppe võib jagada nelja perioodi:

- 1) Ülesanded, mille lahendamisel relva kaasaskandmine pole sunduslik, kuid võib ka kaasas olla.
- 2) Ülesanded, mille lahendamisel relvad kaasas.
- 3) Rännakkaitse ja eelpostide tegevus.
- 4) Õine tegevus.

Toon näitena ühe tunni tegevustiku üksiku laskuri lahingettevalmistusest; see toodud osa (tund) kuulub noorte õppuse teise kuu viimase poole kavasse.

Sis: Tegutsimine vaenlase ootamata ilmumise ning tema poolt avatava tule puhul.

Õpetaja paigutab tarvilistele kohtadele (õpilastele teadmatult) paukpadrunitega varustatud laskurid, kes tegutsuvad signaalide abil kooskõlas õpetajaga.

*) Kirjutatud O. M.—s artikli: „Näide üksiku laskuri lahingettegevusele ettevalmistava harjutuse läbiviimisest“ puhul — „Sõdur“ Nr. 11 — 1926.

Kui kõik valmis, annab õpetaja ülesanded:

Nr. 1 — „Sellelt künkalt lastakse teie pihta.“ (Künkal asub õpetajaga koostöötav laskur ja avab signaali peale tule).

Lahendamine: Lahendaja heidab silmapilkselt maha, otsib vaenlase üles ning avab tule, võimalikult varjendist, kust vaenlane tulistamist ei oota.

Nr. 2 — Üksikud mehed, kes liiguvad, satuvad umbes 100 mtr kauguselt avatud vaenlase tulle alla.

Lahendamine: Silmapilkselt astuda tulivõitlusesse. Ülesannet Nr. 2 võib teostada isegi õppusele tules teel või õppuselt lahkudes ettesaadetud ja vaenlast kujutavate paukpadrunitega varustatud laskurite kaasabil, kes liikuva jao peale ootamatult tule avanud.

Ülesanne Nr. 3.

Üksikute edasiliikuvate meeste pihta avatakse pöösast, mis 5—10 mtr kaugusel, ootamata tuli. (Pöösas on ka tegelikult laskurid paukpadrunitega, kes õhku lasevad).

Lahendamine. Mehed ei tohi siin mahaheitmisega ega tuleavamisega aega viita, vaid kohe tormama vaenlase kallale, enne kui ta jõuab anda teise lasu.

Ülesanne Nr. 4.

Jagu asub rühma vasakul tiival ja on tulivõitluses. Ootamatult võetakse jagu metsaäärdest 150 mtr pealt harva tule alla (Metsaäärde paigutada paar laskurit, kes tulistavad. Rühmaülemal selle ülesande puhul asuda paremal tiival).

Lahendamine. 3—4 vasaktiiva meest muudavad käsku ootamata suuna, tungivad vastastikkuse tulle toetusel metsaäärde ning hävitavad vaenlase. Edasitungil ühinevad jälle oma jaoga.

Ülesanne Nr. 5.

Laskur asub granaadi augus õisel valvepostil (ööd võib kujutada pöördes lahendaja seljaga vaenlase poole). Kaks vaenlase sõdurit hiilivad posti peale, ülesandega teda maha võtta. Kui postil asub sõdur midagi kahtlast kuuleb, laseb rakette õhku (päeval lubab õppuse juhataja ümber pöörduda). Järgneb silmapilkne posti tegutsemine vaenlase vastu.

Sarnase ülesande lahendamiseiga harjutakse vaikselt hiilima ühel ning viibimata tegutsema teisel pool. Hiilimisülesanded on läbi võetud juba noorte õppuste esimesel kuul. Muidugi tuleb sarnaseid õppuseid-ülesandeid korraldada pärastpoole ka öösel, mis ette nähtud noorte õppuse V kuu kavas. Eeltoodud ülesanded on näitlikud, tegelikult võib iga õpetaja kombineerida neid lõpmatuseni.

Sarnaste väikeste ülesannete lahendamiseiga üksiku laskuri lahingettevalmistuse õppustel võib saavutada paremaid tagajärgi. Kaavad kuivad suusõnalisel seletusel, õppus on huvitav ja kaasakiskuv sõduritele, mis kujuneb algusest täieliseks omavaheliseks võitluseks.

Sarnaste ülesannete lahendamine oleks ka algastmese snaperite (sniper) ettevalmistusel, mis meil seni kaunis söödis ala. Nendest edaspidi.

Mõni sõna sihtimise algõppe kohta.

Laske-eeskirja I-ses vihus on sihtimise algõppe läbivõtmiseks ette nähtud järgmine järjekord: 1) sihtjoone äraseletamine, 2) õige sihtjoone näitamine diafragma abil, 3) sihtjoone võtmise juures ettevaldatud vigade äranäitamine, 4) õpilase poolt vigade ülesleidmine ja 5) õige sihtjoone võtmine õpilase poolt diafragma abil.

Praktika on näidanud, et sarnane järjekord ei ole mitte küllalt otstarbekohane. Nimelt — kui õpilasele on diafragma abil näidatud õige sihtjoone võtmine, siis ei ole enam mingit mõtet temale näidata vigu sihtjoone võtmisel. Neid tuleb temale ära seletada siis, kui tema ise õige sihtjoone võtmisel vigu teeb. Õpilane peab teadma ainult, mis on tasane kirp ja kuidas see peab sihtimise ajal silma ees asetuma, aga mitte omale vigaseid kirpe ette kujutama.

Isiklikult oleksin esimese sihtimise algõppe tunni järgmiselt läbi viinud. Peale selle kui õpilasele on diafragma abil õige sihtjoone võtmine ära näidatud, lasta õpilast ennast diafragma abil õige sihtjoon võtta. Võtab õpilane kohe õige sihtjoone, lasta kindlustamiseks, et see mitte juhuslik ei olnud, veel kord õige sihtjoone võtmist korrata. On ka see õieti võetud, siis on õpilasel õige sihtjoone võtmine selge ja esimene tund temaga läbi. (Praktika on

näidanud, et keskmine protsent õpilasi kohe õige sihtjoone võtavad.) Kui aga õpilane vea teeb, tunnustada sihtjoone võtmine halvaks ja lasta õpilast viga üles leida. Ei leia aga õpilane kohe viga üles, lasta vaadata teiselt püssilt, kus diafragma abil õige sihtjoon võetud. Leiab õpilane vea üles, siis küsida temalt, kas niisuguse (vigase) sihtjoone võtmisel on loota kuuli märki saada. On vastus eitav, siis mispärast ja kuhu tema arvates kuul läheb. Kui aga õpilane ei vasta õieti ehk ei mõista vastata, siis alles seletab õpetaja, kuhu kuul valesti võetud sihtjoone juures jookseb ja missugustel põhjustel tema teatud vea juures sinna ja sinna jookseb. Ei oska aga õpilane viga üles leida, ehk küll teda lasti võrrelda teise püssi peal õige sihtjoonega, lasta teine õpilane viga üles leida ja ära parandada. Peale vea parandamist esimesel õpilasel diafragmasse vaadata ja lasta uuesti õiget sihtjoont võtta.

See õpetamise viis paneb õpilase pea töötama ja annab õpetajale võimaluse esimesest tunnist peale tunda õppida oma õpilaste teadmisi ja võimeid.

Ka jääb siin ära üleliigne ajaraiskamine vigade äranäitamiseks nendele õpilastele, kes kohe asjast aru saavad ja kohe oskavad õige sihtjoone võtta.

O. M-s.

Raamat-teated.

„Moraal ja Sõda“.

Richard Masing.

Kindralstaabi VI osakonna väljaanne 1926 a. 58 lhk. Hind 25 marka.

Raamat on varustatud kindralstaabi ülema kindralstaabi kolonel R e e k'i eessõnaga ja jaguneb

oma sisult 6 ossa. Esimeses osas autor selgitab morali — hingeliste omaduste kompleksi — üldmõistet. Moraal on väga muutuv tegur ajas ja ruumis, sest igal inimesel, riigil, rahval ja sõja-

väl on oma moraal, mis muutub ühiskonna elu vahekordade ja sihtide muutusega. Moraali üldmõiste antud, autor vaatleb eraldi rahva ja sõjaväe moraal, millede mõlema alusteks on rahvuslik iseteadvus ehk rahvustunne ühes isamaarmastusega. Rahvustunne ja isamaarmastus on võimsad ületama poliitiliste ilmvaadete erinevuse ja enes säilimise instinkti. Praegusel ajal ei või olla erinevat rahva ja sõjaväe moraal. Nad moodustavad ühise terviku.

Raamatu II osa käsitleb moraaliga tähtsust praeguse aja sõjas. Praeguse aja sõja mõiste on laiendatud. Endine vaade, kus sõda loeti ainult sõjavägede vaheliseks võitluseks, on osutunud igapäevaseks. Praeguse aja sõda on rahvaste heitlus, kus iga üksikolend rahvast ühel või teisel viisil võtab osa sõjategevusest, mille lõppsihtiks on hävitada vastase tahe, mida saavutatakse eeskätt tema moraaliga hävitamisega. Tulerehivad on vaid abinõudeks selleks.

Kuid selleks et alistada vastast enda tahtele, selleks et hääbuks tema moraal, peab ka võitu ihkaval rahval olema tugev moraal, sest ainult suure hingelise väärtusega rahvas oma tervikus suudab vastu seista sõjakolemustele ja maksma panna enda tahte.

Sarnase tugeva moraaliga loomiseks rahvas ja sõjaväes on vajalik ka teatud eeltöö, ettevalmistus, millest ülevaatliku pildi annab raamatu III osa.

„Rahvad, kes tahavad elada rahvaste ja riikide peres ning julgelt tulevikku vaadata, peavad juhtima teadlikult kasvatust, õpetust ja kihutustööd oma riikliku korralduse kaudu“. Saksamaa lange mis üheks põhjuseks ilmasõjas loetakse ka tsentraliseeritud riikliku kihutustöö, kasvatuse ja õpetuse puudus, mille tõttu rahva moraal õõnestus, hääbus vastase tugeva kihutustöö tagajärjel. Tuleb ainult osata õieti suunida rahva moraaliga ettevalmistuse abinõusid, mis meie aja kultuurinimese elu algusest lõpuni põimivad. Tähtsamad neist: ajakirjandus, kirjandus, teater, kunst, kino, muusika, lipud ja ausambad. Neile loetletud rahva moraaliga ettevalmistusabinõudele seltsivad veel hulk nõudeid moraaliga kasvatusel sõjaväes.

Kogu moraaliga ettevalmistuse aluse peab moodustama sügav rahvuslik aade, mis olles lihtne, kuid tundeid äratava väärtusega, suudab tungida inimhingedesse. Rahvusliku aate vajadust on tõestanud suured ajaloo sündmused: nad kandsid rahvaid raskemal hetkeil.

Raamatu IV osa käsitleb rahva ja sõjaväe moraaliga tegeliku ettevalmistust välisriikides. On selgitatud need põhimõtted, millel see sünnib

N. Venes, kus tarvitusele võetud kõik abinõud selleks, et rahvast, alates juba lapsest, kasvatada riiklikult soovitavas poliitilises vaimus. Edasi on võetud vaatlusele noorsoo sõjaline ettevalmistus Prantsusmaal, Inglismaal ja Poolas.

Moraaliga ettevalmistamise eeskujulikkude süsteemi käsitleb V osa. Moraaliga ettevalmistamise algastmeks oleks kodu, kus alus pannakse noore riigikodaniku kui tulevase riigikaitse moraalsele omadustele. Koolis peab kõikide kasvatajate ja õpetajate mure olema, et vastuvõttlikud noored võrkuksid tublideks riigikodanikkudeks ja riigikaitsejateks. Seda võivad edukalt saavutada ainult need õpetajad, kel omal on rahvuslik aade; kes ise põlevad, suudavad sütitada teisi. Sõjaväes teritub kodus ja koolis arendatud moraal. Tihe koostöö haridusministeeriumi ja kindralstaabi vahel on nõuetav.

Raamatu viimases (VI) osas esitab autor rea kaaluvaid näiteid rahva ja sõjaväe ettevalmistuseks Eestis, mille aluseks peab olema rahvuslik aade. Tuleks pöörata suuremat tähelepanu kasvatuslikele küljele meie koolides. Rahvustunde leigusel ja ükskõiksusel riigikaitse ja sõjaväe vastu ei tohi pinda olla meie õpetajaskonnas.

Nii lühidalt raamatu sisu. Autor on suutnud ladusalt keeles erapooletu ja lühikese kokkuvõtte anda sarnasest laialtlevikust aineist, kui seda on rahva ja sõjaväe moraaliga kasvatuse küsimus. Raamat peaks oma sisult huvi pakkuma mitte üksni sõjaväelastele, õpetajaskonnale, poliitikategelastele, vaid igale Vabariigi kodanikule, kes ükskõikne ei ole meie riigikaitse küsimuste vastu. Raamat annab ülevaate neist ülesannetest, mis kodus, koolis ja kogu seitskonna kanda jäävad korraldada riigikodanikkude kasvatamisel väljaspool sõjaväe, kergendades sellega teenistustingimusi kaitseväes ja lõstes tema väärtust. Kindralstaabi ülem kindral Reek raamatu eessõnas ütleb õigusega: pädagoogilisest ja psükooloogilisest vaatepunktist on võimata 20 aastastest kidurast ja hingeliselt kõngus noormehest voolida kangelast.

Puhtsõjaliste teadmiste õpetamine ja tehniline ettevalmistus riisuvad ära kogu sõduri lühikese teenistuse aja ja soovil saavutada midagi positiivset sel alal peab hingeliselt ja moraalselt olema tugev element.

Kaitseväge on selleks kooliks, kust käib läbi meie rahva kandvaim osa, tema meessugu, ja mida füüsiliselt tervem ja moraalselt tugevam osa endast suudab rahvas saata kaitsevärke, seda kindlama aluse ta paneb oma riikile iseseisvusele

Kehalise kasvatuse tundide demonstratsioonid.

Teise üleriikliku kehalise kasvatuse kongressi viimasel päeval korraldati NMKÜ saalis kehalise kasvatuse tundide demonstratsioonid kaitseväge, kultuurkapitali, kehakultuuri sihtkapitali valitsuse poolt ellukutsutud kursuste õpilaste ja „Kalevi“ seltsi naisgrupi poolt. Peale nende pidid olema veel kehalise kasvatuse teatunnid algkooli ja keskkooli õpilastega. Need tunnid jäid ära, sest tundide korraldajatele anti sellest hilja teada.

Esimesena esines aspirantidega, kes väeasas viis kuud teininud ja mõni nädal tagasi sõjaväe ühendatud õpeasutuste aspirantide kursustele komandeeritud, kehalise kasvatuse õpetaja hra Sulg. Nähtavasti peeti kaitseväge tunnitava kokkuseadmisel kinni Prantsuse ja Belgia sõjaväe kasvatuse eeskirjas tunnustatud põhimõtetest. Tund jagunes kolme ossa: 1) kergemad har-

jutused ettevalmistuseks raskematele; 2) sõjalise olukorraga seotud harjutused, 3) rahustavad harjutused. Võimalik, et ettevalmistavad harjutused näisid pealtvaatajatele ehk liig kergetena, kuid siin oli õieti arvestatud õpilaste arenemisega ja harjutuste järjekorraga, kusjuures töö intensiivsus peab järkjärgult tõusma ja tunni lõpu poole langema. Eristil huvi pakkus tunni peaosas, kuhu sõjalise olukorraga seotud harjutused olid põimitud tabavalt ja mitmekülgset sellele vaatamata, et neid harjutusi, mis korraldatakse harilikultmaastikul, on saalis raske teostada. Tund lõppes lauluga.

Teisena esinesid kehakultuuri sihtkapitali valitsuse poolt ellukutsutud kursuste õpilased, suuremalt osalt meie tuntud paremad sportlased hra Idla juhatusel. Tunni eessõnas tähendas juhataja, et demonstreerib spordiseltside näitliku tunni abinõudeta, soovitades

sarnast tundi algajatele. Nagu tunnist selgus, osutub see algajatele liig raskeks, näiteks: purikhüpe ja ülepealööök, mis algajatele mitte üksi rasked, vaid isegi elukardetavad. Tund alati otsekohe raskete harjutustega. Vaatamata suure ruumi ja esinejate vähesa arvu peale, takistas õpilaste asetamine suuresti üksteist segamatult harjutada. Samuti puudus tegevusdistipliin ja keha üle valitsemine. Võõrastavana tundusid pöörded ja seisajäämine, mis pärit endisest Saksa keiserriigist. Tund väljendas Niels Bukh'i meetodi. Nähtavasti tunnikava

kokkuseadmisel peeti kinni rohkem efektilisest küljest kui teaduslisest. N. Bukh'i meetodilisi harjutusi võiks täiskasvanutele osana tunnikavasse võtta, kuid terve tunni käsitlemine selle meetodi järele kasulikkuse mõttes tervishoiu alal jääb küsitavaks, eriti just noorte juures. Tähendatud meetodi kohta peaksid meie arstid sõna võtma. Kahju, et tundide demonstratsioonid olid kongressi kava lõppu asetatud, aga mitte keskele, mis oleks võimaldanud kuulda võimlemisõpetajate arvamist.

M.

Kaitseväe elu.

Narva garnisoni üleajateenijate allohvitseride kodu avamine.

20. märtsil 1926 a. avati I-se jalaväe rügemendi üleajateenijate allohvitseride kodu. Kodu avamispidust võtsid osa auvõõrastena Narva garnisoni kõrgemad sõjaväelased: diviisiüleml kindral-major Heinze, garnisoniüleml kolonel Marder, rügemendiüleml kolonel Pulk, rügemendiüleml abi major Pajusson, ohvitseride kogu esitaja major Rökk, ohvitseride kogu esimees, üleajateenijate kogu eest hoolitseja ja järelvalve ohvitser kapten Melts ja palju teisi.

Avamiskõnes tähendas kogu esimees veltveebel Kukk, et kodu on asutatud eesmärgiga omi liikmeid organiseerida üheks pereks, neid vaimliselt ühte kasvatada, suuta pakkuda neile teenistusest vabal ajal kodu ruumides mõistlikku ajaviidet, värskendada kogu liigete keskel sõjalisi teadmisi, korraldada loenguid igasuguste teenistusosal ettetulevate probleemide kohta, kasvatada kogu liigete keskel isamaalist vaimu, j. n. e. Kodu ruumides on lugemislauad igapäev värskete ajalehtedega ja ajakirjadega.

Et kodul veel raamatukogu puudub, kuid siiski on lootust mõnekümne eksemplaarine raamatukogu soetada, sest selleks on ohvitseride kogu lahkelt vastu tulnud ja pikaajalise laenu näol kakskümmend tuhat marka laenanud — raamatukogu muretsemiseks. Jääks veel soovida, kui seda ohvitseride kogu poolt alatud sammu ka nende kaitseväe asutuste juhid, kellele kompetentsi rahasummad kuuluvad, meid ka võimalust mööda toetaks. (Toimetuse sõrendus).

Kogu esimehe kõnele vastasid kindral Heinze, kolonel Pulk ja kapten Melts, kes kõnedes ühemeelselt alla kriipsutasid avatud kodu tähtsust kui allohvitseri väljaõppe nii kasvatus mõttes. Kõige soojemate sõnadega tänasid diviisi ja rügemendi ülemad kogu asutajaid tehtud töö eest ühtlasi soovides kogule paremat edu võitmatu vaimu loomiseks kui oma kogu liigetes nii terves kaitseväes. J. Tee—v.

Ülestõusmise pühade möödasaatmine

I-ses Suurtükiväe grupis.

Pühad on möödunud, alanud igapäine töö, igapäine õppus. Kuid pühi mäletab igaüks, kes neid otstarbekohaselt kasutas puhkuseks ja meelelahutuseks. Otstarbekohane meelelahutus pakub vaheldust vaimu tegevusele ning lubab inimesel värskendada omi teadmisi.

I-ne Suurtükiväe grupp katsus pühi võimalikult paremini kasutada puhkuseks ja meelelahutuseks. Juba suurel neljapäeval korraldati grupi sõduritele kinoetendus, suur reede möödus vaikselt, korraldati batareides mängu ning selgitati ohvitseride poolt meie rahva kurba, kuid siiski lootusrikast minevikku, võrreldes seda päeva tähtsusega. Laupäeval kihas batareides tegevus, korraldati ruume, koristati ümbrust, kõik valmistus millegi suure vastu.

Jõudis kätte kaua oodatud püha! Batareides korraldati ühine lõuna millest osa võttis kogu batari ühes ohvitseridega. Peeti kõnesid, rõhutades ülestõusmise tähtsust sõna laiemas mõttes. Halb ilm ei lubanud jalutuskäike ette võtta, kuid selle eest järgmisel päeval võis näha väikseid grupe sõdureid allohvitseride ja ohvitseride saatel linnas liikumas. Käidi muuseumides ja linna tähtsamates ajaloolistes paikades.

Möödusid pühad, tuues kaasa endaga uut energiat, uut taht. On puhatud, on leitud vaheldust. Nüüd ei ole ka eelseisev töö raske. Rõõmuga asume ta täitmisele. R.—ch.

2-se Soomusrongide Rügemendi noorte pühalik vande-töötuse andmine

20. märtsil s. a. Valgas.

Selleks kogus rügement spordiplatsile kokku, noored vanadest eraldi, kahes grupis: ühes luterlased, teises — õigeusulised. Kell 12 ilmus kohale rügemendi ülem ühes vaimulikkudega.

Peale vaimuliku talituse pööras noorte poole kõnega luteri õpetaja, seletades riigilipu värvide tähendust ning vande tähtsust. Sellele järgnes vande andmine luterlastelt-noortelt.

Sütitava isamaalise kõnega pöördus noorte poole õigeusu preester, mille järele õigeusulised-noored vande andsid.

Vaimuliku talituse järele pidas rügemendi ülem noortele kõne, milles selgitas vande tähtsust ja alla kriipsutas, et vanne tuleb ka täita ning töötus pidada. Kõne lõpul ülandati noored reameesteks. Hümn. Paraadimarsil möödusid üksused rügemendi ülemast. Kasarmu ruumides kirjutasi noored vande-töötus-lehele alla. Pidulikul lõunasöögil mängis orkester, mis ülevat tuju veelgi aitas tõsta.

A. P.

Märkusi artikli kohta „II-ne diviis 7-me aasta eest“.

E. Meos.

„Sõduris“ nr. 3 ilmus autoriteetse A. Simmo sulest artikkel „II diviis 7-me aasta eest.“ Toimetus, tuues artikli materjalina Vabadussõja ajalooks, avaldas soovi, et artiklis ettetulevate andmeliste eksituste peale juhitaks lugejaskonnalt tähelepanu.

Oma artiklis, lhk. 46, toob h-ra A. Simmo punaväe üksuste arvu ja nimetused, mis märtsikuu (1919 aasta) lõpuks seisid 2. diviisi vastu lõunarindel.

Kuid minul olemasolevate andmete järele seisid samal ajal veel 2. diviisi vastu alljärgnevad punaväe osad:

Väerind, mis Heinaste alevi alt kuni Marienburini ulatus, oli 1. Läti diviisi hoole alla antud, mille staap asus Võnnus. Tema juhatuse alla kuulusid peale „Sõduris“ nr. 3. nimetatute veel järgmised väeosad: 4., 8., 11., 14., 21. Läti kütipolgud; 12., 48. ja 49. Vene kütipolgud; Volmari vabatahtlikkude pataljon; Petrogradi ratsapolgu osad; 2. Läti ratsadivisjon; Läti lennürühm.

Marienburi raudteest üle Pihkva kuni Oudovani asusid 10. ja 11. diviisi osad. 10. diviisi võitles meie lõunarindel juba Vabadussõja algusest saadik, kuna aga 11. diviis alles hiljem siia toodi. 10. diviisi staap asus Pihkvas, 11. — Marienburis. Sel rindel asusid ka Eesti kommunistlised väeosad, mis olid ühendatud „Eesti armeesse“. See armee koosnes kõigest 1 diviisist, see omakord aga 6 polgust. „Eesti armee“ ülem oli keegi Vassiljev, tema staabiülemaks A. J. Kork (eestlane, end. kindralstaabi kolonel-leitnant, P. R. K. liige, end. Lääne sv. rngk. ülem, praegu üksiku Kaukaasia „Punase Lipu“ nimelise armee juhataja). Armee staap asus Luuga linnas. Eesti diviisi ülemaks oli leitnant Ritt (tuli hiljem üle Eesti väkke ja teenis 9. rügemendis. Mõisteti hiljem 5. a. vangiroodu), kelle asukoht oli Pihkvas. Siin võitlesid järgmised väeosad: 1., 2., 3., 5. ja 6. Eesti kommunistlised polgud; 1., 3., 7., 8., 9., 91., 92., 93., 95., 96. ja 97. kütipolgud; 6. ratsapolgu osad; 1. Eesti kommunistlik ratsapolgu; peale nende väeosade oli punaste poolt Marienburi-Võru jõeale üks löögigrupp asutatud ja seks sinna oma parimad jõud, nimelt sõjakoolide õpilased toodud. Selle löögigrupi koosseis oli järgmine: 1. Nõukogude ratsaväe kursused ja Nikolaevi sõjakool; Nõukogude jalaväe kursused; 1. Pavlovi ja 1. Mihailovi sõjakoolid; 1. Nõukogude kahurväe kursused; Nõukogude sapööride ja 1. Nõukogude kuulipildurite kursused. Vaenlaste arv kogu lõunarindel II diviisi vastu oli järgmine: 23.500 tikku, 1200 mõõka, 350 kuulipildujat, 80 kerget kahurit, 32 rasket kahurit, 12 soomusautot ja 5 soomusrongi 12 kahuri ja 65 kuulipildujaga. Rahvuse järele jagunesid vastase väeosad järgmiselt: eesti polkused — 6, läti polkused — 10 ja vene polkused — 34.

Peale ülalnimetatute seisid lühemat aega märtsikuu lõpul II diviisi vastu veel järgmised punaväe osad, mis hiljem kas teistele rinnetele üle viidi või laialti saadeti: 1. eeskujulik külavaeste polk (seis lühemat aega Polja külas); 2. Läti Nõukogude ratsadivisjoni 1. eskadron (seis Schode talus); 88. ja 89. kütipolgud (toodi Vjatka väerinna reservist). 18. detsembril 1918. a. pidas rinnet Vastse mõisast kuni Liiva kõrtsi kaudu Vana-Prangli mõisani (versta 20 Võrust Tartu poole) lipn. Riives Nõo ja Kambja kaitseliitlastega, kellel oli kokku 60 püssi, igalühel 30 padrunit.

Paremat kätt neist asus „batjka“—Balahovitsh, kelle mehed aga peaaegu viimseini seisid tegelikult reservis. Sama päeva õhtuks taandusid kaitseliitlased vaenlase ülejõu survele Maidlasse.

3. jalaväe polk, kes Nõos asus Unipiha-Luke külade juonele Tartut kaitsma, tõmbus end tagasi 21. detsembris ööl Emajõe sihis Virtsjärve põhjakaldale, kust 31. detsembril Viljandil jõuti, et seal vormeerimist jätkata. Sel ajal oli rügemendil juba 4 kompaniid.

3., 4. ja 5. jaanuaril 1919. a. võtab leitnant J. Kuperjanov järgimööda öiseid lendkäike Saduküla peale ette, — kus seisid 200 punaväelast kuulipildujate ja kahuritega, — et 2. jalaväe polgu paremat tiiba toetada. 5. jaanuaril kell 4.50 löödi punased lõpulikult Sadukülalt välja.

Härra A. Simmo kirjutab oma artiklis lhk. 46, et „4. jaanuaril võtab 3-as polk ka Viljandi sihis algatuse enda kätte ja tungib Kärstna peale ning vallutab selle.“ Kuid minul olemasolevate andmete järele võtab Viljandi sihis 3. polk algatuse enda kätte 2. jaanuaril, ja esimeste vastulöökidega Kärstna ja Morna sihis paneb vastase pealetungi seisma. Kärstna mõis vallutatakse 6. jaanuaril Tartu vabatahtlikkude kaasabil. Pöörde või murrangu meie Vabadussõjas aga töid ikkagi, minu arvates, soomusrongid. Mäletan, neid sõnu rääkis Sõjavägede Ülemjuhataja 22. jaanuari 1919. a. õhtul, kui ta soomusronglasi II diviisi ülemalampolkovnik V. Puskar'i saatel Elva jaamas üle vaatas.

1919. a. keskpäigas, mil II diviisi väeosad Porhovi alla jõudsid ja diviisi kaitselinn 300 versta pikkuseks oli veninud, võitlesid II diviisi vastu alljärgnevad punaväe osad:

I P i h k v a g r u p i s (10. ja 11. diviis, Eesti diviis ja osa 1. Läti diviisist) — Novosselje jaamast Luubani järveni: 22., 23., 24., 51., 83., 85., 86., 87., 88., 89., 91., 92., 93., 99., 175 polgud, 1., 2., 3., 5., ja 6. Eesti kommunistlikud polgud, 3. ja 4. Läti polk, ning 473. polk, üks madruste salk ja Trotski salk, kokku 23 polku ja 2 salka. Ühtekokku oli enamlastel selles grupis II diviisi vastu 15.000 tikku, 200 kuulipildujat, 500 ratsanikku, 35 kahurit, 2 soomusrongi ja 3 soomusautot. Eesti kommunistliku diviisi suurus oli 2000 tikku ja eestlaste arv selles diviisis 15% üldisest arvust.

I I L u g a g r u p i s — Osmino külast kuni Novosselje jaamani: 3., 6., 7., 34., 35., 36., 47., 49., 54., 84. ja 136. polgud ja 1 kommunistlik salk, kokku 11 polku ja 1 salk. Ühtekokku oli enamlastel selles grupis 600 tikku, 300 mõõka, 80 kuulipildujat, 10 kahurit, 1 soomusrong ja 2 soomusautot.

Märkused artikli „Mälestused vabadussõjast“ kohta*).

Härra J. J.-va oma „Mälestustes vabadussõjast“ viiendas katkes (lehekülj 81). kirjutab, et monitor „Erebus“ jõudis kohale 27. oktoobril, kuid minu teada jõudis „Erebus“ (kapten John A. Moreton'i juhatusel) kohale 24. oktoobril. Samuti polnud „Erebusil“ mitte 15-tollilised, vaid 16 tollilised kahurid.

Inglise sõjaväeline saatkond ei komandeerinud Peipiasse mitte kapten Fitjev'i, vaid kapten Fitzgerald'i.

*) V. s. a. „Sõdur“ nr. 4., lhk. 80.

Sõjaväelised teated.

Iirimaa.

Iiri sõjavägi on arvuliselt väike, kuid hästi organiseeritud sõjaline jõud.

Praegune sõjavägi tekkis 1921 a. detsembris, kui Iiri iseseisvaks tunnustamise lepingu Inglise Valitsuse poolt alla kirjutati. Iiri sõjavägi koosneb praegu 17.000 mehest — ohvitserid ja sõdurid kokku. Juhimise aparaat koosneb kindralstaabist, korraldusvalitsusest ja varustusvalitsusest.

Pea- ja abiväe liigid moodustuvad jalaväest, kahurväest, inseneriväe korpusest, sanitaar-ametist, soomusautode korpusest, sõjaväe politsei osast ja sõjaväe varustamise- ning vööri-jaoskondadest.

Jalaväe riietus on tume oliiv-rohelist värvi. Ohvitserid kui ka sõdurid kannavad nahkseid (ketreid) pool-saabastel.

Rootsi.

Ihukaitseväge rügement mälestab oma tegevust huvitava ajaloolise kaardiga, millele on ära märgitud kõik rügemendi liikumis-, seis- ja lahingukohad rügemendi loomisest 1500 a. peale.

Niisuguse kaardi peaksid ka meie rügemendid endile sisse seadma rügementide ajaloo piltlikuks äramärgimiseks, kaardidele plaanistades rügemendi asukohti, võitluskohti, liikumismarshrute oma olemasolemise kestvusel jne., mis oleksid väga huvitavad silmitseda rügementide aasta- ja teistel rügemendiga ühenduses seisvatel tähtpäevadel.

Rootsi ihukaitseväge rügement on oma ajaloo piltlikuks jäädvustamiseks võtnud suure Euroopa kaardi, 7 jalga pikk ja 6 lai. Sellele kaardile on plaanistatud rügemendi liikumised mitmesugustes värvides, kusjuures iga sõjakäigu kohta on tarvitatud isesuguseid värvide ja tühtlast värvi seisukohtade muutmise marsruutide äramärgimiseks, ning erilist sümboliseid värve nende kohtade märkimiseks, kus rügement on lahingu võitnud või kaotanud.

J.-An.

Inglismaa.

Inglise sõjaväe võimud teevad katseid sõduri praeguse isiklise väljavarustuse raskuse vähenemiseks. Praeguse väljavarustuse normaalraskus on järgmine:

Jalaväes:	
Riietus	14 naela 11 untsi, Englise kaalu järele.
Relvad	10 „ 8½ „
Laskemoon	9 „ 0 „
Tööriistad	2 „ 9¼ „
Rakmed	8 „ 4¼ „
Asjad seljapaunas	10 „ 1¾ „
Moon ja vesi	5 „ 13½ „

Kokku 61 naela 00¼ untsi.

Ratsahobune kannab praegu ühes ratsanikuga järgmist kaalu:

Riietus jne.	26 naela 3¾ untsi.
Relvad	13 „ 7 ja ¾ untsi.
Laskemoon	6 „ 0 untsi.
Rakmed	4 „ 12 „
Moon ja vesi	5 „ 13½ „
Sadul jne.	44 „ 12 „
Ratsanik (keskmiselt)	150 naela 00 „

Kokku 252 naela 1 unts.

(1 inglise nael 1,108 vene naela. 1 unts 6,65 solotniku).

Esimeseks ja peasammuks kaalu vähendamiseks oleks maksava süsteemilise püüsi juures ettevõetav parandus, mis püüsi üldkaalu ühe naela võrra kergendaks, sellepeale vaatamata, et püüsi raud lähemaks paranduse läbi senisest raskemaks. Püüsi raua raskus tõuseb aga sellega, et ta praegusest rauast tugevam valmistatakse ja vastupidavam praeguse laengu tarvis. Püüsi kaal väheneb peaausjalikult täägi arvel. Praeguse laia täägi asemel võetakse tarvitusele väiksem ja teravam tääk, mis sarnaneb vanaaegsele kolmenurgelisele täägile. See tääk on palju vähem ja ei näe välja nii tugev, kuid oma ülesanneteks pole sugugi nõrgem praegusest täägist.

Marokko.

Prantslaste evakueeritavate haigete keskhaigemaja tegutseb vanas Fez'i linnas. Haigemaja koosneb reast väikestest hoonetest, igas 20 haige voodit. Kokku on kogu haigemajas 285 voodit.

Kaugelt suurem osa ravitsemisele toodud haavatutest on haavatud püüsi kuuliga. Kahurtule, kuulipilduja ja granaatide läbi haavatuid tuleb võrdlemisi harva ette. Kõige raskemad on ravitseda haavad, mis saadud granaadi kildude läbi.

Haavatuid koguvad kompanii ja pataljoni abiandmise jaamad. Neist jaamadest evakueeritakse haiged kogumispunktidesse, mis asuvad sügavamal selja taga, kandraamid, mis asetatud kahele hobueesile. Lisaks 2 eesli kandraami süsteemile, tarvitavad prantslased veel ambulantsjaamasid, mis järgnevad otsekohe tule liinile. Iga üksiku hobueesli rakmenduse koosneb ühest seljas kantavast kokkukäivast raamist, millele võib asetada kaks lamavat või istuvat haiget, teine teiselepoole hobueesli küljele.

Palju haigete evakueerimisi toimetatakse lennukitel, mis laskuvad rinde lähedale väljadele. Haigete evakueerimiseks kasutavad prantslased kahte tüüpi lennukid ja nimelt ühte suurema tüübilist, millesse võib asetada 2 lamavat ja ühe istuva haige, ning teist väikse tüübilist, mis on konstrueeritud maandumiseks ja ülestõusmiseks võrdlemisi väikeses ruumis. Väikese tüübiline lennuk kannab ühe lamava ja teise istuva haige. Prantslastel on hiljutiste operatsioonide juures niisuguseid väikese süsteemilisi lennukid tarvitusel olnud 30 üksust, mida suure eduga kasutatud. Mõne üksiku päeva jooksul on nende lennukite abil abiandmise jaamadest ära toodud isegi 30 haiget.

J. A.-n.

Inglismaa hoolitseb oma vigastatud sõdurite eest.

15. veebruaril s. a. arutas Englise parlament tööandmise küsimust 32.000 Briti vigastatud sõdurile kes seni töötanud on. Rahvasaadikud tegid ettepaneku valitsuse tellimisi anda ainult neile ettevõtetele, mille tööliste hulgas teatud protsent vigastatud sõdureid leidub, ettepanek leidis valitsuse sümpaatlikku toetust. Selgus, et seniste jõupingutuste tagajärjeks on 370.000 vigastatud sõduri tööjõu kasutamine 28.000 ettevõttes.

E. Ms.

Varustuse puudus Nõukogude Vene sõjaväes.

S. S. S. R-i ametlik sõjaväe häälekandja „Krasnaja ja Svesda“ ilmutas hiljuti kirjelduse, millest selgub, et punavägi äärmiselt viletsalt riietega ja jala-nõudega varustatud on, nii et mõned väeosad riiete asemel räbalaid kannavad. „Krasnaja Svesda“ kirjutab muu seas: „Korra järele peaks punavägi (R.K.K.A.)

kindlatel tähtaegadel aastaegade kohaselt kindlaks määratud uued riided saama. Leidub aga väeosi, kes kogu aasta jooksul mitte üks tükk uut varustust saanud pole. Materjal suviriiete õblemiseks anti välja hilissügisel ja taliriiete materjal antakse väeosadele kevadel. Voodiriidet anti iga vormi õblemiseks 195 cm, kuna vormi järele 280 cm tarvis läheb. Läänud suvel, anti pesu: 1 pare kolbmata aluspükse, kuu aega hiljem

1 särk ja lõpuks veel 1 taskurätt. Talveks sokke tildse ei antud ja aluspükse, mis iga 4. kuu järele saama peaks, anti alles 6—7 kuud hiljem. Riiete õblemiseks anti 1 rubla vormi kohta, kuna õblemine 10—12 rbl. maksab. Saapaid on ainult mõned ülemused saanud, kuna punaväe reameestele saabaste andmisest juttugi ei tehta.

See „Krasnaja Svesda“ artikkel annab Vene punaväe „tugevusest“ kujuka pildi. E. Ms.

Petseri vallutamine soomusrongide poolt 29. märtsil 1919 a.

E. Meos.

Petseri sihis algasid enamlased suurt pealetungimist 1919 a. märtsi algul ja meie maaväel tuli võidelda vaenlaste määratu suurte pealetungivate jõududega. Meie jõud olid vaenlasega võrreldes arvuliselt vähemalt 3 korda nõrgemad. Vaenlase vastu seisid meie poolt soomusrongide divisjoni laia-roopalised soomusrongid nr. nr. 1., 2. ja 3., 2. ja 7. jalaväe polgud.

Et toetada meie kaitseväge Petseri rindel ostustas merejõudude juhataja mereväekapten J. Pitka Tallinnast vastformeeritud 1. r. soomusrong nr. 5-ga Petseri rindele sõita. Soomusrongi meeskonnaks saadi meredessant pataljon, mereväelasi sõjalaevadelt ja Soome vabatahtlikke, kokku 400 meest 30 kergekuulipilduja ja ühe 120 mm. merekahuriga. 17. märtsil sõitis s.-rong nr. 5. Tallinnast välja ja jõudis järgmisel hommikul Valka, kust sõideti samal õhtul rindele koos soomusr. nr. 1. Öösel jõuti Piusa jaama juure, kus soomusr. nr. 2. vaenlasega võitlust pidas. Siin tehti merejõudude juhataja kapten J. Pitka ja soomusrongide divisjoniülema k. t. kapten A. Irve poolt otsuseks vastu pealetungimisele asuda, mille kava ka kokku seati.

19. märtsil kell 5 algasid soomusrongid nr. nr. 1., 2. ja 5. dessandid Orava mõisa peale tungima, kus punased end kõvasti kindlustanud. Kapten Irve ei tahtnud kahurtulega ettevalmistust, mis vaenlase ettevaatlikuks oleks teinud, tema soov oli — ootamatult vaenlasele kallale tungida. Ilm oli väga külm. Dessantidel tuli hulk maad läbi sügava lume ja metsade ronida, enne kui vaenlasele lähedale jõudsid. Oli täiesti vagune. Sõdurite astumine oli kaugele kuulda, mille tõttu dessandid lähedalolevaist küladest ootamatult püssi- ja kuulipildujate tulega vastu võeti. See oli kell 7. Ka vastase patareid hakkasid oma mehi toetama, kui dessandid Marga küla peale tungisid. Siis avasid ka soomusrongide kahurid tule Orava mõisa kivituluika pihta, kus vastane end kuulipildujatega ära oli peitnud.

Lühikese, kuid ägeda lahingu järele löid soomusrongide dessandid vastase Marga külast välja ja hiljem ka teistest kindlustatud küladest. Seega oli õnnestunud läbimurd Orava rindest, kuid sealjuures olid pealetungijal tõsised kaotused: soomusrongide nr. nr. 1., 2. ja 5. dessantide kaotused olid suured; üksi viimase s.-rongi dessandist sai surma 1 ohvitser ja 11 mereväelast, haavata — 1 ohvitser ja 22 mere-meest; paljud olid külmaga võitlusvõimetuks tehtud. Kange külm tegi haavatute seisukorra väga raskeks, sest polnud sooje kattede ja haavatuid tuli vedada kange külmaga mitme versta pealt.

Vaenlaselt tagasivõetud külad anti samal päeval 7. jalaväe polgule üle, keda s.-rongid raudteelt Piusa jaama juures omalt poolt toetasid.

20. märtsil pommitas s.-rong nr. 5. oma 120 mm. merekahuriga Petseri raudteejaama ja 21-sel kavatseti Petseri peale tungida. Kapten J. Pitka

käsil tungisid s.-rongide dessandid vasakul pool raudteed asuvate külade peale, kus tugevad punased jõud end mitme kuulipildujaga kindlustanud olid. Ahelikudes mindi üle metsaga kaetud mägilise maa külade peale, kust aga dessandid ägeda püssi- ja kuulipildujate tulega vastu võeti. Kõrgete mägede tõttu, mis raudtee ja külade vahel, ei saanud s.-rongid oma kahuritega dessante toetada. Mitmetunnilise ägeda võitluse järele löödi punased käsigranaatidega ainult esimesest väikest külast välja, teistest suuremaist ainult osaliselt.

Külmanud ja väsinud dessandid tulid rongidele tagasi. Kergete ja puudulikkude taliriiete ja saabaste pärast polnud soovitatav soomusronglasi, kellele seas selletõttu haigeksjäänuid suur hulk oli, niisugustel külmadel ilmadel kui tookord, kauemini rindel pidada. Orava rinde kaitmine anti üle 7. jalaväe polgule, kes aga ei suutnud tema kätte antud seisukohti kaitsta, kui punased peale tungima hakkasid, vaid taandus, ja soomusrongide poolt suurte ohvritega vallutatud külad langesid peagi üksteise järele jälle punaste kätte.

Merejõudude juhataja, kapten A. Irve'ga seisukorda läbi harutades, tuli otsusele, et ikkagi tingimata on vaja vallutada Petseri jaam ühes linnaga ja vaenlane Irboska taha ajada, et sedaviisi meile paremaid seisukohti saavutada, sest muidu oli liig raske vaenlast kinni pidada. Kuna vaenlasele suured jõud käsitada olid ja põhjapool raudteed kuni Peipsi järveni tema vägesid täis, ning mõlemal pool raudteed tal tugevad jõud hulga patareidega opereerisid, siis oli võimata üksinda soomusrongidega Petseri ja Irboska vallutamisperatsiooni läbi viia.

Seepärast otsustas kapten Pitka Tallinna sõita, et Sõjavägede ülemjuhatajalt, vastavalt kapten Irve soovile, abiks paluda sõjategevusest vabad olevad Scouts- ja Kalevi Maleva pataljonid, samuti üks 130 mm. merekahur, et sellega vastasele rohkem kahju sünnitada.

Neli päeva hiljem jõudis merejõudude juhataja Tallinnast tagasi; rindele tulid samal ajal scoudid 4 välikahuriga, kalevased, üks 130 mm. merekahur platvormil ja 2 kaugelasku kahurit.

27. märtsi hommikul oli 1. s.-rongil Petseri vallutamise kava läbiharutamine, millest osa võtsid: merejõudude juhataja mereväekapten J. Pitka, soomusrongide divisjoni ülema k. t. kapten A. Irve, 7. jalaväe polgu ülem alampolkovnik H. Kurvits, Scout-pataljoni ülem alamkapten Fr. Pinka, scoutide vormeerija H. Reissar, Kalevi Maleva päälük leitnant L. Tõnson. Sel nõupidamisel läbiharutatud kava peajoonte põhjal seadis kapten Irve operatsioonkava kokku. Peensusteni läbiharutatud operatiivkäsus S.-rongide Divisjonile käskis kapten Irve:

— — — I. Kapten H. Reissar'il scoutidega (4 kahurit, 2 kuulipildujat, 21 automaatpüssi ja

4 pommipildujat) liikuda läbi Hoinkelse*), Mustjärve, Orava ja Keveri külade, need oma alla võttes ja välja lüüa punased Suur- ja Väike-Netshajeva ja Trustjanka küladest.

II. Leitnant R. Sabolotny'l soomusrongide nr. nr. 1-a. ja 5-b. (4 kahurit) võimalikult vaenlase s.-rongid Piusa jõe taha tõrjuda.

III. Leitnant E. Neps'il s.-rongide nr. nr. 5-a., 1-b. ja 2. kahurtulega toetada skontide pealetungi, ning dessantidega Koladovitsha, Võimarkova ja Sihanova külad vallutada.

IV. Leitnant L. Tõnson'il Kalevi Malevaga kaitsta endiseid seisukohti ja tugevaid luurekäike ette võtta Vastse-Roosa sihis.

V. Leitnant J. Unt'il partisanidega (1 miinipilduja ja üks 37 mm. kahur) 28. märtsil kell 4 tungida Shooode ja Adsel-Neuhofi peale, mis vaenlastest puhastada ja siis tagasi tulla.

VI. Kapten A. Sarapuul oma kaitseliitlastega Kaagevere, Laanemetsa ja Hargla sildu kaitsta. Võimaluse korral k.-r. s.-rong 2. dessanti toetada.

VII. Alamkapten P. G. Laaman'il k.-r. s.-rong nr. 2. dessandiga Tilliku, Pedrandse ja Segu külad vallutada.

Sõjalise tegevuse algusest teatati eraldi. 29. märtsil varahommikul algasid soomusrongide dessandid Piust edasi tungima, kuna merikahurid Petseri linnale ja jaamale tuld andsid.

Operatiivkõsu täitmiseks sõitis soomusrongide kangelane leitnant R. Sabolotny — „Kartetsh“ soomusrong nr. 1-a-ga kell 2,45 m. Piust Petseri sihis välja ja kell 6,15 min. parandas raudteed. Juba kell 5,40 min. algas võitlust vastase s.-rongiga, kes ägedalt kuni kella 6,45 min. vastu pani, siis aga Petseri jaama taandus. Kell 8,35 min. tormas s.-rong nr. 1-a. Petseri jaama sisse, tema kannul ka teised soomusrongid.

Soomusrongid nr. nr. 2. ja 5. toetasid oma kahurtulega scoute. Kell 9,50 min. sõitis s.-rong nr. 1 Petserist Irboska sihis välja, Petseri linna ja külasid põhjapool raudteed tulistades. Kell 11,10 min. läksid s.-rongide dessandid — 110 meest al-leitnantide Behrsin'i, Berenklaui ja lipnik P. Villemi juhatusel Petseri linnale põhja-ida poolt küljest peale. Tunnise võitluse järele

langes Petseri linn kell 12,10 min., 29. märtsil meie soomusronglaste kätte, ilma et sealjuures meie poolt oleks kaotusi olnud.

Petseri linna ja jaama vallutamise juures saadud sõjasaak oli rikkalik: üks 3 tolline välikahur, kaks 42-liinilist Schneideri välikahurit suure mürskude tagavaraga, hulk hobuseid, püsse, kuulipildujaid, nende osi ja padroneid, välikööke ja vankreid ning muud sõjavarustust.

7. jalaväe polk ja Scouts-pataljon vasakul tiival, ühes 2. jalaväe polguga paremal tiival, ei suutnud s.-rongidega sammu pidada, vaid jäid maha, kuna s.-rongid kiiluna punaste rindest läbi kaugele nende seljataha tungisid. Et vaenlast, — kes põhjapool raudteed asuvas küla kuni Oravani kindlasti püsis ja 7. jalaväe polgule ning scoutidele vastu pani, — neist küladest välja lüüa, kutsus kapten Irv s.-rong nr. 3-da Petseri jaama ja saatis selle 100-mehelise dessandi al.-lt. I. Kase juhatusel neid külasid vallutama.

30. märtsil kell 5 tungis alamleitnant I. Kase ootamatult vaenlasele seljatagant kallale ja lühikese, kuid ägeda võitluse järele vallutas Belohostova, Poddubje, Denisova Võmarkova ja Lahnova külad, ning tõrjus vastase kuni Netshajeva küalani. Sealjuures sai al.-lt. I. Kase ise rinnust raskesti haavata; peale selle kaotas s.-rong nr. 3 dessant 33 meest surnutena ja haavatuna, viimaste hulgas ka lipnik Kulbock ja ohv. aset. H. Ack.

Samal päeval kell 14 võtsid 7. jalaväe polgu osad Ljuska, Madija Kliima külad oma alla, hiljem ka Suur- ja Väike-Kalodovitshi ning Belohostova külad.

Seega oli Petseri jäädavalt võidetud. Kogu Setumaa vabastamine jäi vaid ajaküsimuseks. Irboska liinini edasitungimiseks ei jatkunud meil jõude, vaid pidime rahule jääma Petseri liiniga, mis meie väe seisukorda suuresti parandas, sest seega lühenes meie lõunarinne palju, ning meie seisukohad olid seal strateegiliselt märksa paremad.

Paaril korral käis kapten Pitka s.-rong nr. 5-da 130-e mm merekahuriga Irboska ümbrust ja vastase patareisid pommitamas; siis lahkus merejõudude juhataja lõunarindelt ja sõitis tagasi Tallinna.

Kapten Irv'e soovil toodi Petseri ka Kuperjanovi partisanid, kes sõjategevusest vabad olid.

Tung idasse.

Sakslaste tegevus ja püüded on kõige järsumalt Eesti Vabariigi olemasolu vastu pööratud, kui ka nende püüete väljendusviis on kõige diplomaatilisem ja ei luba loiaalsuse mõttes järsult kinni haarata ega paljastada nende tegevust.

Sakslaste püüe on iga võõra riigi koondamise suhtes ekstsentriline.

Kõikide väljaspool Saksamaad asuvate „tulevaste Pangermani Ilmarigi kodanikkude“ see on saksa vähemusrahvaste: Balti riikides, Poolas, Rumeenias, Jugoslaavias, Ungaris, Čehho-Slovakkias jne. ühendajaks lüüks on Saksa Valitsuse juures asuv „Das Auswärtige Amt fürs Deutscheum in Auslande.“ Selle instantsiga töötavad sakslaste kui vähemusrahvaste esitajad nimetatud riikides käsi-käes, saades temalt instruksioone ja juhatusi omas tegevuses ja ka igasugust abi. Üks kuni 2 korda aastas peetakse Berliinis selle instantsi juhatusel kõikide nime-

tatud riikide sakslaste osavõttel salajasi koosolekuid, millel tegevusplaanid läbi harutatakse. Tähelepanuväärne on mainida, et viimasele „Generalversammlung des Verbandes deutscher Vereine in Estland“, mis ära peeti Tallinnas 20—21 märtsil 1926 a., saadeti Saksa-maa poolt juhtnõõride andjaks ja kooskõlastajaks riigisakslaste kultuur ja kooli liitude esitajatena Prinz Victor zu Wied ja vabahärra W. von Wrangel.

Suureks soodustuseks sakslastele meil on kultuur-autonoomia, mis neid kõige paremasse seisukorda paneb üle ilma kõigi teiste saksa rahvust sisaldavate uute riikide seas. Võrreldes Ungari ja Lõuna-Slaaviaga, kus sakslasi juba isegi taga kiusatavat on Rumeenias, Poolas ja Čehho-Slovakkias nende seisukord hoopis viletsam, kui see eriline eesõigustatud seisukord, milles nad Eestis püsivad.

Arvesse võttes sakslaste lootusi oma riigi ülesehitamisse ja nende ühtlast poliitilist survet igas riigis, tuleb nendega arvestada kui praeguse maailma status quo kõige rahulolematuma elemendiga.

Professor Dr. J. B. Aufhauser, Münchenist avaldab „Deutsche Akademische Blätter'is“ järgmise statistika

*) Nimed Vene 3 verstalisel kaardil; eesti keeli oleks — Hanikese, Kövera... Toim.

sakslaste kohta väljaspool Saksa riiki, millest näha on selle rahulolematu elemendi paigunemine teiste riikide kehadest:

	Sakslasi kellest	Katol. usku.
Austria	6.200.000	6.000.000
Čehho-Slovakkia	3.740.000	3.000.000
Shveitsi	2.600.000	800.000
Poola	2.300.000	700.000
Prantsusmaa	1.900.000	1.800.000
Vene ja Siberi	1.400.000	450.000
Rumeenia	900.000	500.000
Ukraina	870.000	290.000
Jugo-Slaavia	731.000	480.000
Ungari	638.000	520.000
Danzig	350.000	90.000
Itaalia	265.000	262.000
Luxemburg	260.000	255.000
Läti	200.000	2.000
Eesti	200.000	2.000
Belgia	180.000	150.000
Daani	158.000	4.000
Memel	152.000	35.000
Leedu	65.000	10.000
Rootsi ja Norra	60.000	5.000
Hollandi	40.000	13.000
Suur Britannia ja Iiri	24.000	8.000
Lichtenstein	8.300	6.500
Hispaania	8.000	2.700
Bulgaaria	6.000	2.000
Soome	3.000	500
Kreekamaa	1.000	300
Türgimaa	900	300
Portugaalia	500	200
Euroopas	23.260.700	15.388.500
Põhja Ameerika Üh. R.	8.000.000	2.600.000
Kaanada	400.000	130.000
Brasiilia	400.000	180.000
Argentiina	80.000	35.000
Čiili	30.000	15.000
Mexiko	5.000	1.700
Guatemala		
San Salvador		

Nicaragua	4.600	1.200
Haiti		
Kuba		
Kokku üle ilma	32.180.300	18.351.400

Ametliku statistika järgi on sakslasi:

Eestis — 1,6 %,
Lätis — 3,64%.

seega siis mõlemas riigis 10—5 korda vähem kui prof. Aufhäuseri andmetel (200.000). Siin võib oletada, et on arvestatud varjatud poolehoidjatega (kadakatega), kes rahvalugemisel end enamusrahvastena üles andsid.

Rahvuspoliitika sihtide elluviimiseks on mitmesuguseid organisatsioone ja isikuid. Tähtsapanu väärrib sellel alal n.n. „Rahvuspoliitika Ülikool“ (Hochschule für Nationale Politik“). Toon algkeelse väljavõtte selle õpeasutuse töökavast märtsis 1926.

Hochschule für Nationale Politik.
Wochenplan von Montag, 8., bis Freitag, 12. März 26.
Montag: Prof. Solger: Das Volk als Organismus, 6—8. Prof. Hoetzsch*): Staatenbünde des europäischen Ostens,**) 8—10.
Dienstag: Dr. Brauweiler: Die berufständische Bewegung u. die Krise des modernen Staates, 6—8. Frau Prof. Dr. E. Reimers: Entstehung der Grozmächte, 8—9. Mittwoch: Dr. K. Hoffmann: Angelsächsische Weltpolitik seit dem Kriege, 6—8. Prof. Hoetzsch: Staatenbünde des europäischen Ostens, 8—10. Donnerstag: Dr. K. Hoffmann: Die Zusammenhänge der Ökopolitik mit der Weltpolitik, 8—9. Prof. Hoetzsch: Staatenbünde des europäischen Ostens, 8—10. Freitag: Prof. Hoetzsch: Staatenbünde des europäischen Ostens, 8—10. Die Vorlesungen sind, mit Ausnahme der Vortragsreihe von Prof. Hoetzsch die im Saale des Reichslandbundes, Dessauer Str. 26, stattfindet, im Dorotheenstädt. Realgymnasium, Dorotheenstr. 12. Sekretariat der Hochschule, Berlin W 30, Motztr., 22, II Fernruf Lützow 4955.

Leninism.

Juba 8 aastat püsib Venemaal Komunistiline diktatuur. Selle diktatuuri iseloomustuseks on 140 miljonilise Vene rahvamassi paenutamine kõigi olemasolevate kihutustöö ja surveabinõudega umbes 1 miljoni liikmelise enamlaste rühmituse alla.

Selleks, et anda muster tulevase ilma poliitilisele korrale, kujundati Vene enamlaste algatusel 1922 a. lõpul nõukogude võimu alla jäänud maadest n. n. nõukogude sotsialistlike vabariikide liit — S.S.S.R.

Liidu moodustamisel deklareeriti tema põhiseaduses muu seas järgmisi põhilauseid: 1) nõukogude vabariikide loomise silmapilgul jagunesid kogu ilma riigid 2 laagriks: a) kapitalismi ja b) sotsialismi laagriks; viimases valitsevat: vastastikune usaldus ja rahu, rahvaste vabadus, üheõigustus ja vennalik koostöötamine, mis puuduvat aga kapitalismi laagris; 2) ühinemine liiduga olevat võimaldatud kõigile olemasolevatele ja uuesti moodustatavatele n. s. vabariikidele; 3) liidu loomine kujutavat otsustavat sammu kõigi maade tõelist ühendamiseks üleilmliselt n. s. vabariikide liitu.

Vene enamlaste tähtsama ideoloogi ja poliitilise usuisa Lenini (Uljanovi) arvamusel olevat võimalik

kommunismi arendada ja lõpulikult ellu viia ainult otsustava võitluse teel maailma kodanlusega. „Meie (enamlaste) elame mitte ainult riigis, vaid riikide süsteemis; nõukogude vabariikide pikaajaline olemasolu imperialistlike riikide kõrval on võimata. Lõpude-lõpuks, kas see ehk teine pool võidab. Seni aga, kui üks pool lõpulikult võidab on möödapääsemata nõukogude vabariikide ja kodanliste riikide vahel rida kõige koledamaid võitlusi. See tähendab, et proletariaat peab valitseva rahvakihina (klassina) tõendama oma sõjalise organisatsiooniga oma valitsemise tahet.“

*) Prof. Hoetzsch on end. saksa kindralstaabi professor ajaloo alal. Käis Tallinnas 1923 a. ettelugemisi pidamas ja saksa rahvuse poliitikat Baltimaadel ühtlustamas.

**) Sellest saksa „rahvuslise poliitika“ ülikooli nädalast õpeprogrammist on näha, kui suure tähtsuse annavad sakslased Locarno lepingu põhjal neile võimaldatud ida piiride parandamisele, näit. 5 päeva programm on üldine tundide arv 16 tundi, nendest tervelt pool s.o. 8 tundi on pühendatud Ida-Euroopa tundmaõppimisele F.

Niisugused olid Lenini vaated enamlaste arenemise võimalustele; tema selgesti väljendatud seisukohal võivat enamlased maailmas valitseda ja oma tahet maksta panna kõigis muudes rahvakihtides ainult siis, kui nad oma sõjalise organisatsiooni abil suudavad lõpulikult murda kodanluse vastupanu.

Peale Lenini surma asusid Vene enamlaste juhid Lenini revolutsiooniliste õpetuste põhjalikule uurimisele ja süstematiseerimisele, seades nende alusel kokku kõigi maade Kommunistide usuõpetuse n. n. „leninismi“. See õpetus sisaldab neid põhiprintsiipe, milledele kõik üksikud enamlased ja ka enamlaste ühingud peavad rajama alati oma revolutsioonilise tegevuse. „Leninismi“ juhtivaks põhimõtteks on aktiivne võitlus kuni otsustavani sõjariistus kokkupõrkeni.

„Leninismi“ põhimõtteid propageeritakse nüüd suure intensiivsusega Vene rahvahulkades, kommunistliku internatsionaali — „Kominterni“ kaudu ühtlasi ka kõigi muude rahvaste seas.

Kogu Vene rahva ja punaväe vaimlist kasvatust rajavad Vene enamlased „leninismi“ ideede suure rahvusvahelise tähtsuse igakülgselt selgitamisele.

Rahva kasvatust „leninismi“ vaimus alates lapseast juhib üleriiklises maastabis Vene praeguse üleliidulise Kommunistliku erakonna „W. K. P.“ keskkomitee kihutustöö osakond.

Tähenadatud osakonna ühistel juhtnööridel korraldavad nõukogude liidu maaalal rahva poliitilist kasvatust kohalikud kommunistliku erakonna komiteed ja rakukesed. Abiks enamlastele erakondlikele organisatsioonidele on loodud vastavad poliitilise kihutustöö eriorganid, mis teostavad kavakindlat poliitilis-revolutsioonilist kihutustööd ühelt poolt rahva hulkades ja teiselt poolt punaväes.

Kihutustöö korraldamiseks rahvahulkades on moodustatud iga liitu kuuluva liitriigi (Vene, Ukraina, Valge-Vene, Taga-Kaukaasuse, Turkmeenia ja Usbekia) hariduskomissariaadi juures poliitilise selgitustöö peakomitee — „glavpolitprosvet“, millel — omad osakonnad igas autonoomis rahvuslises vabariigis, administratiivses ringkonnas („oblastis“), kubermangus ja maakonnas.

Punaväes korraldab kihutustööd „WKP“ keskkomitee sõjaosakond punaväe poliitiline valitsus n. n. lühendatult Vene keeles „PUR“ („političeskoje upravlenije revvoensoveta“), mis operatiiv ja administratiiv-majanduslikes suhtes allub liidu revolutsioonilisele sõjanõukogule. „PUR“il on omad osakonnad iga sõjaringkonna ja diviisi valitsuses, mis koha peal korraldavad punaväes kihutustööd. Rügementides ja neile vastavates väeüksustes teostavad kihutustööd rügemendi ülemate mittekommunistide juures olevad poliitilised sõjakomissarid või rügemendi ülemate kommunistide poliitilised abid. Tähenadatud isikute juhatusel tegutsevad igas kompaniis poliitilised juhatajad n. n. „politruk'id“ või kompanii ülemate kommunistide poliitilised abid.

Kogu seda laialist kihutustööd rahvahulkades ja punaväes seab ühistesse „leninismi“ roobastesse Vene kommunistliku erakonna keskkomitee juures olev poliitiline büroo. See büroo moodustab ühe mõjuvama poliitilise organi nõukogude liidus. Ta koosneb praegu 9 tähtsamast erakonna tegelasest. Tema poliitilised direktiivid on mõõduandvad niihästi kõigis erakonna organisatsioonides, samuti ka kõigis valitsusasutustes. Tema poolt formuleeritakse neid juhtivaid poliitilisi ideid, missugusi kihutustööd aparadi abil kantakse laiali rahvahulkadesse.

Selleks, et rahvahulke ja punaväelasi vastuvõtlikumaks muuta neile selgitatavate revolutsioonilis-

poliitiliste ideede suhtes, kujutatakse neile järjekindlalt seda suurt sõjahädaohtu, mis neid alatasa ähvardavat kodanliste riikide poolt. Poliitilisel mitingutel ja akajirjanduses valgustatakse tendentsiooniliselt Vene enamlaste seisukohalt kodanliste riikide, eriti naaberriikide intensiivseid sõjaettevalmistusi ja salaseptsusi nõukogude liidu suhtes. Kõik need salaseptsused olevat sihitud uute interventsiooniliste sõjakäikude toimepanemisele S.S.S.R.'i suhtes. Seepärast ähvardavad nad otsekohe igal silmapilgul hävitada täielikult Vene rahva, eestkätt tööliste ja talupoegade suuri revolutsioonilisi saavutusi. See asjaolu nõudvat tungivalt nõukogude liidult kõige hoolsamat ettevalmistust võimalikkudeks sõjalisteks kokkupõrgeteks kodanliste maadega. Käesoleval ajal aga olevat võimalik edukalt sõidida oma poliitiliste vastastega ainult kogu rahva aktiivsel toetusel, sest nüüdisaaja sõjad kujutavat tervete rahvaste omavahelist heitlust. Sellel põhjusel propageeritakse igasuguste seltskondlike sõjaliste organisatsioonide, nagu: sõjateadusliku seltsi, õhulaevanduse ja keemia ühendatud sõprade seltsi — „aviohimi“, raadio sõprade seltsi ja muude abil kogu rahva otsekohest osavõttu sõjaettevalmistustest, ühtlasi selgitatakse rahvahulkadele kõigi riiklis-seltskondlike tegevusalade sõjaväestamise („vojenisatsija“) vajadusest. Selle tagajärjel, et nõukogude liit on igalt poolt ümbritsetud vanuliste kodanliste maadega, olevat Vene rahvas sunnitud veel rahu ajal looma endale niisugusi eeldusi, mis võimaldaksid iseseisvalt sõda pidada imperialistlike riikide koalitsioonidega. Niisugune olukord dikteerivat nõukogude majandus-tööstuslise elu arendamist täieliku rippumatuse sihis kodanlisest välisilmast.

Vene enamlaste sõjaideoloogide tõendusel võivat suurel määral kergendada nõukogude liidu võitlust maailma kodanlusega demokraatlikes riikides olevad enamlased rühmitused ja kehvemate talupoegade hulgad. Seepärast nad soovitavadi Vene töörahvale ja punaväele kõige tihedamat ühendust luua väljamaa tööliste, talupoegade ja punaste sõduritega. Selleks, et alla kriipsutada Vene tööliste ja punaväelaste solidaarsust väljamaa kommunistidega, määratakse Vene tööliste ja punaväelaste rahvusvahelise revolutsionääride toetamise — „mopri“ seltsi ühinguid väljamaa poliitiliste vangide enamlaste „chefideks“. Ühtlasi nimetatakse punaväe osade „chefideks“ väljamaa kommunistlike erakondi või töölisi.

Ülalkirjeldatud sõjapropaganda abil püüabki nõukogude valitsus kõigiti hõlbustada kogu Vene rahva rakendamist sõjaettevalmistuste hoogsaks läbi viimiseks ja maksimaalsete ainelistesse ressursside määramist igal aastal sõjalisteks otstarveteks. Ehk küll ametlikudel teadetel kavatseb nõukogude valitsus käesoleval aastal kulutada sõjanduse arendamiseks ainult umbes 16% üldriigikuludest (3.778.000.000 rbl.) või 625.000.000 kuldrubla, siiski, arvestades meie idanaabri iseäranis suure tähelepanuga sõjaettevalmistuste vastu, võib oletada, et tegelikult kulutatakse käesoleva aasta kestvusl nõukogude liidus sõjalisteks otstarveteks üldse umbes 1 miljard kuldrubla või 25—30% üldriigikuludest. Muidugi kulutatakse niisugusi suuri summasid laialiste sõjaettevalmistuste teostamiseks suurelt osalt varjatud kujul mitmesuguste maa- ja mereväe rahvakomissariaatide, nagu ühendusteede, post-telegrafi, kõrgema majandusnõukogu, hariduskomissariaadi, ühendatud riigi poliitilise valitsuse — NGPU (endise „ve-tshe-ka“) ja muude arvel. Hoolimata nõukogude liidu majanduslistest raskustest ja liig madalast kultuurilisest seisukorras leitakse otstarbekohaseks siiski rahvusvahelise enamlaste revolutsiooni huvides kulutada umbes 1/3 aastaelarvest sõjaettevalmistuse peale. M.

Ed. Mäso.

Muistse Eesti sõjategevusest.

Võitjate vastuvõtt maalinnas.

(V. pilt esilehel).

Ju palju kordi on päike loojanud sest ajast, kui paadid liuglesid merele, kadusid taga silmapiiri, viies võõraile rannikuile mehed.

Jällegi ligineb õhtu, jällegi loojava päikese kiired kuldavad maalinna paemüüre kõrgustikul. Kojujäänute ootus kasvab juba tundide, mitte enam nädalate, päevade möödumisel. Isegi kartus hakkab hiilima südamesse — kas vaist võõraste rannikute peremehed ei surmanud kutsumata külalised, või hukkusid paadid merel ja mehed magavad lainetehauaus. . .

Ent sääl korraga kostub alt jõelt sarvehüüd.

Paadid sõuavad kodusadamasse!

Jälleenagemiserõõm ja uudishimu süttivad nooris kui vanus. Ei tea kas kõik on eluga tagasi, ei tea millise saagiga tullakse täna. . .

Rutatakse jõe äärde.

See on niõelda sissejuhatus (kui seda sõna siin üldse võib tarvitada) momendile, mida kujutab „Sõduri“ käesoleva numbri esilehel reprodutseeritud kunstnik Ed. Mäso maal muistse Eesti sõjategevusest — *Võitjate vastuvõtt maalinnas*.

Maalinna vanem on asunud esikohale, silduvaile paatele kõige ligemale ja toetub ootes sillapostile. Tema lähedal mõned vanadmehed. Nende vaba rahva vabade poegade seljad on krüll sirged veel, kuid nende juukstesse ja habemeisse aastad on poetanud hõbedat ning keelanud sõitmast kaasa noorematega. Tagapool ja kogu teerajal kuni maalinna väravani naised, lapsed. Kõik ootavad, milliseid uudisi kojutulijad pajatavad, mis toonud nad kaasa maalinna rikkuseks, mis kingiks naistele, lastele.

Juba haaratakse esimene paat haaki, ent sarvehüüd ei lakka. Ja sarvehüütu lakkamatus — see kuulutab ainult üht: sõjakäik on õnnestanud. Kojutulijad on kindlad, et vanem ja tema kaaslaselhallpead ei saa teha etteheiteid ega arvustada neid saamatuina, isasid ja vanaisasid mitteväärivaina.

„Tulge, tulge kõik siia ja vaadake, mis tõime kaasa!“ — hüüb sarv.

Nii võime tõlgitseda Ed. Mäso maali „Võitjate vastuvõtt maalinnas“. „Sõduri“ veergudel pole koht arvustada selle maali puhtkunstilist külge, kuid sedarohkem väärib allakriipsutamist tema sõžee.

Et rahvas tunneks end orgaanilise tervikuna, on tarvis et tal oleks selgem kujutelm oma esivanemaist, nende elust ja olust. Ilma selleta on ta puult rebitud leht, mis tuulest kandub siia-sinna ega leia omale kindlat paika. Säärase kujutelmi loomise üks suuremaid faktore on nägemisorganiga tajutavad esemed — joonistused, maalid. Kuuldu ununeb pea, loetu moonduv ja uduneb, ent nähtu — see jätab ikka sügavama ja selgejoonelisema mulje.

Postkaarte

Ed. Mäso

Võitjate vastuvõtt maalinnas

müüb „Sõduri“ talitus

(Tallinn, Uus t. 10)

en gross 100 tk. 300 mrk.

Reprodutseerides Ed. Mäso maali muistse Eesti sõjategevusest — *Võitjate vastuvõtt maalinnas* „Sõdur“ loodab, et paljudki saavad selgema kujutelmi meie esivanemate ühest sellisest elamusest, mis kordus sajad, tuhanded korrad.

A. S.

Leedu „Kardas“ meist.

Leedu perioodilises sõjakirjanduses on esikohal ajakiri „Kardas“ (Võitlus), mis käesoleva aastaga algas oma teist aastakäiku. Ajakiri ilmub 3 korda kuus — iga 10., 20. ja 30. kuupäeval. Käesolevast aastast pääle (aasta vahetusel muutis „Kardas“ oma kuju) on ta väliselt sarnanenud „Sõdurile“: esilehe jaotus umbes samane, iga numbri kaanel vahelduv foto jne. Lehe väljaandjaks on „Leidžia Karo Mokslo Draugija“, toimetajaks van.-ltm. V. Jonuška.

Omalt sisult osutuvad „Kardase“ nrid väga mitmekesisteks ja huvitavaks. Iga nr. sisaldab esikohal mõne pikema tõsise juhtkirja, mis harilikult käsitleb mõnd puhtsõjanduslikku või sõjapoliitilist-kasvatustlikku probleemi. Juhtkirjade autorite nimede all on sageli tähele panna ka aukraadi nimetus. On ilmselt märgatav, et Leedu vanemad ohvitserid oma häälekandja veerge sageli kasuta-

vad. Pääle juhtkirjade toob iga ajak. nr. veel rea vähemaid artikleid, belletristikat, sõjaväelisi teateid välis- ja naabermailt n. n. e. Üldjoontes võib nimetada ka „Kardase“ sisujaotust analoogiliseks „Sõduri“ omale.

Ühes hilisemas nris tõi „Kardas“ Leedu sanitaar kindral-leitnant Nagevičiuse jutustuse oma lugejale päälkirja all „Muljeid sõidust Eesti ja Läti“.

Kohe algul rõhutab kindral Nagevičius, et tema sõidu pääsiht on olnud soov osa võtta Tallinna sv. haigemaja avamisest. Sõidusihtina mainib veel tahet tutvuda Balti riikide sanitaaroludega üldse.

Esikohal kirjeldab päralejõudmist Tallinna, vastuvõttu j. m., mis meie lugejaille peaks juba üksikasjalikult teada olema. Samuti pole meil ka põhjust pikemalt peatuda kindral Nagevičiuse haigemaja avamistseremonii kirjeldusel. Olgu rõhuta-

tud vaid see, et lugupeetud kindral kõik juhused kasutab oma kõigiti rahuldatud muljete kinnitamiseks. Piirdume siinkohal meie sõprusmaa kõrge esitaja iseloomustavamate märkustega.

Meie uut sõjaväe haigemaja nimetab kindral Nagevičius suurepäraseks. Haigemaja avamistseremoniist, kõnedest, mälestustahvli avamisest ja oma esitlemisest meie Riigivanemale ja Riigikogu esimehele jutustab ilmse sümpaatiaga. Lugupeetud kindral hindab kõrgelt neid mõtteid, mis tema külastuse puhul korraldatud pidulikkudel, omavahelistel koosistumistel väljendati veelgi ligemate ja sõpruslikumate suhete suunas Eesti ja Leedu vahel.

Kindral Nagevičius usutleja, „Kardase“ esitaja pöörab viimaks erilise küsimusega: „H-ra kindral, oleks huvitav teie arvamine selle kohta, kuidas eestlased hoolitsevad oma sõjamuuseumi eest, ja milline kord valitseb sääl?“

„Eesti sõjamuuseum,“ vastas selle pääle h-ra kindral, „asub ühes hoones Ohvitseride klubiga ja täidab mitu tuba. Muuseumis vanemat perioodi pole peaaegu märgatagi. Vähe pilte viimastest võitlustest — vabadussõja päevilt. Rohkem on muuseumis välja pandud võidumärke ja portreed sõjaväe juhtidest. Esikohal näeme kõikide poolt lugupeetud ja armastatud kindral-Ita. Laidoneri portree. Peale selle näeme palju dokumente, mis kirjutatud Vabadussõja viimastel aastatel. Huvitav on ka rikkalik enamlaste plakatide kogu.“ Lõpuks teab h-ra kindral, et Eesti valitsuse ringkondades olevat liikvel mõte — ehitada pea sõjamuuseumile uus vastav hoone.

Lühikestes joontes väljendab lugupeetud kindral veel muljeid meie sõjaväest. Eesti sõjavägi olevat jätnud suurepärase mulje. H-ra kindral nimetab eriti meie sõjaväe toredat vormi. Sõdurid on viisakad, hästi kasvatatud.

Soovides mitmekesisust vahetavad Eesti ohvitserid sageli vormi. Pidulikel juhusel esinetakse sinises.

Nii üldjoonis Leedu kõrgema sanitaar-ohvitseri ühtlasi Leedu ohvitseride Keskkogu esimehe muljed omalt Eesti sõidult. On kindel, et need päevad, mis veetsid siin üheskoos Eesti, Läti ja Leedu sanitaar-ala juhid, olid suuresti tähtsad Balti riikide sõjavägede tervishoiu eduks. Kuuldi palju üks-teiselt. Õpiti mõndagi. Tõesti sünnboolsena tundub pilt, mida meie lugejadki mäletavad m. a. Tallinna sõjaväe haigemaja avamisele pühendatud „Sõdurist“, kus 1) koos Eesti, Läti ja Leedu tulised isamaalased noored kolmekesi ühel pildil oma õpingute ajal ja 2) koos samad sõbrad — kõik endi iseseisvate isamaade sõjavägede tervishoiu juhtivad jõud. „Kardas“ toob need pildid kõrvuti — teiseks aga juba uuem ülesvõte, mis tehtud viimase kokkusaamise puhul Tallinna sõjaväe haigemaja avamisel.

Need põhjused kätkevad ajaloo kaugetelt, hallidelt aegadelt, mis sunnivad Eesti ja Leedu rahvaid tundma seda sõprustunnet, seda pea alateadvusse peidetud sümpaatiat, mida tuntakse salgamatult. Selle sümpaatiat algmeid ärgu otsitagu ainult eilsest ja tunasest, vaid juba XIII sajangu ohurikkaist aastaist.

See tunne on vana ja jääb ikka.

M. R.

Kroonika.

— Vabadussõja mälestuse jäädvustamise komitee peakoosolek otsustas vabadussõja ja iseseisvuse monumendi ehitada Harjuvärava mäe nõlvakule vastu Vabadusplatsi. Mälestussammas läheks maksma umbes 60 miljoni marka. Ühtlasi kavatakse ka Vabadusplatsi suurendada, et sõjaväe paraadid tulevikus paremini mõjule peaseksid.

— Eestit külastas 31. märtsist kuni 4. aprillini Prantsuse senati väliskomisjoni esimees hr. Reynald, peatudes Tallinnas ja Tartus. Senaator Reynald on tuntud kui suur Eesti poolehoidja. Rahvasteliidu istangjärgul 1921 a. oli ta aruandjaks Eesti vastuvõtmisel rahvasteliitu. Senator Reynald on Prantsuse-Eesti ühingu esimees Pariisis ja Eesti Vabadusristi kavaler.

— Vabariigi Valitsus lubas ratsaväe inspektoril kolonel A. Ruxhoevden'il vastu võtta ja kanda Poola presidendi poolt annetatud „Polonia restituta“ ordu ohvitseri risti. Samuti lubati meie sõjaväe esitajal Lätis major H. Lilienthal'il vastu võtta ja kanda Läti presidendi poolt annetatud Läti „Kolmetähe“ kavaleri aumärki.

— Vab. Valitsus ülendas lipnikkudeks aspirandid Harald Lindebergi ja Bernhard Reintovi.

— Sõjaministri käsukirja põhjal arvati 1. aprillil s. a. tagavaraväkke kõik need ajateenijad kaitsevälised, kes vabadussõjast vabatahtlikult osa võtsid ja Eesti kaitseväes vähemalt 6 kuud teenisid ning vähemalt ühest lahingust osa võtsid või kes vabadussõja ajal Eesti kaitseväes vähemalt 12 kuud teenisid, kuid lahingutest mitte osa ei võtnud. Mereväes ja merekindlustes teenijad ajateenijad vabadussõjalased,

kes lahingutest osa ei võtnud, vabastatakse 1926 a. tegelikust kaitseväeteenistusest pärast 22 kuu ära-teenimist.

— 12. aprillil oli Tartus vabadussõjas langenud ratsaväelaste nimeliste mälestustahvlite avamine, mis asetatud kahe aasta eest Tartus Lembitu kasarmute platsil püstitatud ratsarügemendi mälestussambale.

— Kaitseliidu Tallinna maleva korraldas 4 kuulised jaopäälükite kursused, mille 24. märtsil lõpetasid 83 jaopäälükut.

— Riigikogu võttis enne laialiminekut vastu uue Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha seaduse, mille järele Riigikogu liikme palk võib tõusta kogusummas 34.000 marga peale kuus.

— Peeti rida üleriiklisi koosolekuid: Tartus viies õigusteadlaste päev ja Tallinnas — 3 raudteelaste kongress, esimene Eesti naisskoutide kongress ja teine kehalise kasvatuse kongress. Viimasest kongressist võtsid osa ka üle 30 sõjaväe kehalise kasvatuse tegelase.

— Siseministri määrusega saadeti Ernst Tuurmann eestivaenulise kihutustöö pärast sõjaseaduse kestvuse ajaks Tallinnast Vormsi saarele politsei valve all elama. Tuurmann oli üheks aktiivsemaks tegelaseks Balti sakste poolt algatatud kihutustöös Eesti vastu võõrandatud maade eest tasumaksimise küsimuses.

— Sõjaringkonnakohus mõistis Vene salakuulajad R. Kleisi ja T. Grebentschikovi eluksajaks sunnitööle, V. Alliku — 10 a., J. Akkerbergi ja Ed. Kottkase — 6 a. vangi.

O. K.

Male.

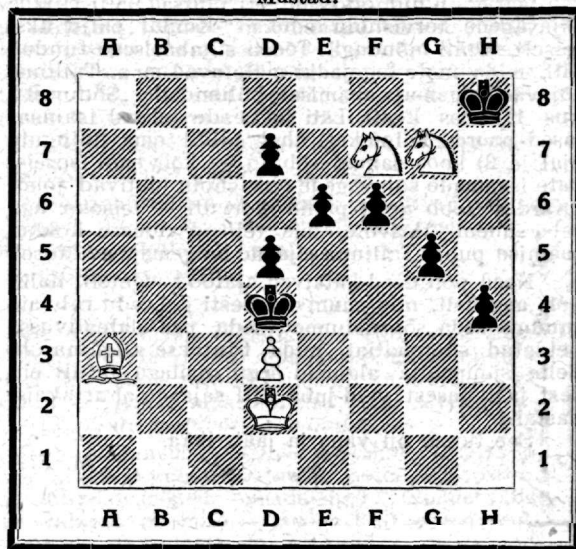
Toimetaja A. Burmeister.

Et dr. S. Kljas'i maleülesande nr. 1 (39) lahendus ei vii sihile ühes variandis, siis on autor selle probleemi ümber töötanud. Allpool järgneb parandatud seis:

Ülesanne nr. 1 (39).

Kokku seadnud dr. S. Kljas (Tallinnas).
„Sõduri“ originaal.

Mustad.

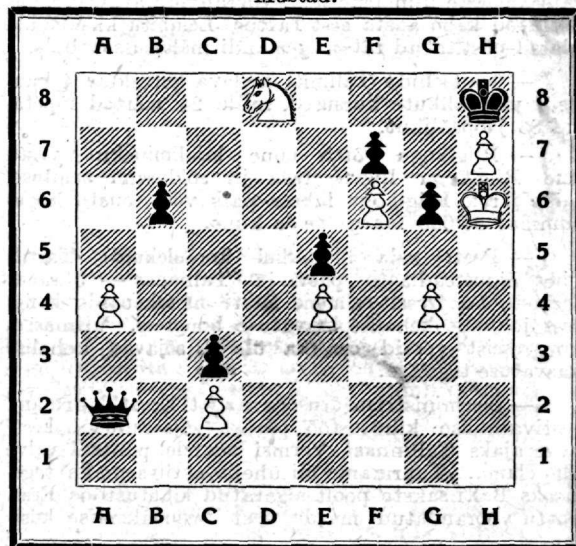
Valged.

Valged: Kd2, Oa3, Rf7 ja g7, Ed3.
Mustad: Kd4, Ed5, d7, e6, f6, g5 ja h4.
Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.
E = ettur = sõdur.

Lõpumäng nr. 3 (31).

Kokku seadnud Maximilian Feigl (Wiinis).

Mustad.

Valged.

Valged: Kh6, Rd8, Ea4, c2, e4, f6, g4 ja h7.
Mustad: Kh8, La2, Eb6, c3, e5, f7 ja g6.
Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

Trükivea õiendus:

1. aprillil s. a. ilmunud „Sõduri“ esiküljel on eksitav viga: on trükitud „№ 13/14“, peab olema № 12/13, nagu see on õieti sellesama numbri teistel lehekülgedel.

Vastutav toimetaja A. Traksmann.

Väljaandja: Sõdur, Tallinn, Uus tän. nr. 10.

„SÕDURI“ TALITUSES ON MÕUGIL järgmised raamatud:

Lennuasjandus, Lennuväe rügemendi koguteos	150 mk.
R. Masing: Moraal ja Sõda	25 "
R. K. K. A. Jalgväe lahingteenistus	120 "
Ühend. väeliikide juhtimine ja lahing	75 "
Koostöö lennuki ja jalgväe vahel	35 "
Lahing tankide toetusel	150 "
Jalgväe määrustik I osa. (Ühes redakt-sioonis)	70 "
Arisaka süsteemilise vintpüüsi mat. os. kirjeldus	25 "
A. Kent: Distsipliin	75 "
Kaitseväe distsiplinaar-karistuse seadlus	35 "
E. Bach: Topograafia kursus	350 "
Silmamööduline plaanistamine	35 "
H. Kauler: Propaganda	60 "

„Sõduri“ talitus, Tallinn, Uus tän. 10.

Postkast № 1052 :. Telefon: Sõjaväe keskj. № 163.

ALATI SAADAVAL

kõik
sõjaväe- asutustele ja -osadele
tarvilinevad

RAAMATUD JA PLANKETID**RIIGI TRÜKIKODA**

Tallinn, Niine tän. 11